



HALDEN
KOMMUNE



Budsjett

Halden kommune

2019

Innholdsfortegnelse:

Innledning:.....	6
Områdeløft Nord:.....	6
Gjeldsgrad og investeringer:	6
Kommunens organisering:	7
Fellesskapssamfunnet:	7
Økning av sosialhjelpssatsene:.....	8
Åpning av ytterligere plasser på Bergheim:	8
Opprettholde dagtilbudet på Busterudgata:.....	8
Tro- og livssynssamfunn:	8
Skolebygg:.....	9
Tidlig innsats i skolen:.....	9
Kommunen som skoleeier:.....	10
En miljøvennlig bil- og maskinpark:.....	10
Utbytte fra selskaper:.....	10
Eksterne midler:	10
Tilskudd til barn og unge i aktivitet i private anlegg:	11
Smarte bevilgninger:	11
Flytting av ungdomshuset Domino:	11
Kommunen og næringslivet:	12
Kulturminneplan:.....	12
Halden som studentby:	12
Brygga kultursal:.....	13
Utvikling av Haldenvassdraget som turistattraksjon:.....	13
Styrke vedlikehold av eiendommer:.....	13
Støtte til oppstart og videreutvikling av arrangementer:	14
Arrangementsstøtte til Orienterings-VM:	14
Endringer fra rådmannens budsjett:	15
Rådmannens innledning.....	16
Hva skjer i 2019?	17
Forebygging og tidlig innsats.....	17
Vedlikehold.....	18
Omstilling og effektivisering.....	18
Viktige prioriteringer for Haldens velferdstjenester	18

Strategiske grep.....	19
Økt økonomisk handlefrihet.....	20
Forbedret folkehelseprofil.....	20
Bekjempelse av fattigdom.....	21
Utdanningsløpet.....	22
Mangfold og inkludering	22
Boligsosialt program – andre tilrettelagte boliger	23
Strategisk næringsplan	24
Et godt sentrum	25
Klima og miljøtiltak.....	26
Digitalisering, innovasjon, kontinuerlig forbedring og Smart city.....	27
Grunnleggende føringer i budsjettet.....	28
Rammebetingelser - eksterne	28
Eiendomsskatt.....	32
Investeringsnivå, gjeldsgrad og rentebuffer – strategisk vurdering	33
Investeringsbudsjett.....	34
Investeringer	34
Budsjettprosess 2019	35
De største forskjellene mellom budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022.....	35
Rammer - Fellesinntekter	36
Rammer - Sektor.....	37
Fellesinntekter.....	39
Rammetilskudd og skatteinntekter	39
Eiendomsskatt.....	39
Finansposter	39
Organisasjonen.....	41
Helhetlig og utfordrende leder- og medarbeiderskap	41
Helhetlig styring	42
Sentraladministrasjon	44
Organisering	44
Driftsramme	44
Mål og hovedoppgaver.....	45
Hva skjer i 2019	45
HMS/sykefravær.....	46
Rådmannens omstilling og formannskapetets konto.....	46
<i>Arbeid innenfor inkluderende arbeidsliv.....</i>	46

Styringsindikatorer	46
Fellesfunksjoner	47
Organisering	47
Driftsramme	47
NAV	47
Partnerskap	47
Driftsramme	47
Mål og hovedoppgaver.....	48
Viktige områder 2019	48
Styringsindikatorer	48
Kommentarer til styringsindikatorene	49
Undervisning, oppvekst og kultur	50
Område undervisning og oppvekst	51
Driftsramme	51
Mål og hovedoppgaver.....	51
Hva skjer i 2019	52
Tiltak	52
Styringsindikatorer	53
Kommentarer til styringsindikatorene	54
Område kultur	54
Driftsramme	54
Mål og hovedoppgaver.....	55
Hva skjer i 2019	55
Styringsindikatorer	58
Helse og omsorg.....	58
Organisering	58
Driftsramme	59
Mål og hovedoppgaver.....	59
Hva skjer i 2019	60
Tiltak	60
Styringsindikatorer	61
Teknisk.....	62
Organisering	62
Driftsramme	62
Mål og hovedoppgaver.....	63
Styringsindikatorer	64

Investeringsbudsjett	66
Investeringsoversikt	68
Kommentar til nye prosjekter	70
Endringer mellom økonomiplan 2019-2022 og budsjett 2019	71
Budsjett 2019 – Rådmannens forslag til vedtak.....	74
Obligatoriske oversikter	76
Budsjettskjema 1A – drift	76
Budsjettskjema 1B – drift	76
Budsjettskjema 2A.....	78
Budsjettskjema 2B.....	78
Vedlegg	79
Tiltaksoversikt fra vedtatt økonomiplan	79
Gebyrregulativ	80

Innledning:

For 2018 vil Halden kommune vedta et budsjett uten ekstra inndekning av akkumulert underskudd og nedjustert eiendomsskatt. Dette markerer et tidsskille i måten kommunen har vært drevet på de siste åtte årene. Samarbeidspartiene, H, Sp, V, Krf er stolte av dette. I denne jobben har MdG og FrP vært med på å vedta stramme, men helt nødvendig budsjetter. Vi går inn i en ny tid, men det er nye stadig nye oppgaver og utfordringer som skal møtes.

I perioden har vi investert i viktige samfunnsfunksjoner som skole på Idd og nytt demenssenter på Bergheim. Vi er også kommet langt i arbeidet med ny sentrumsskole, idrettshall og svømmehall på Os.

Alt vi gjør tar sikte på å utvikle kommunen og Halden by i en retning som bygger tillit og samkvem mellom alle innbyggere og en sterk og levende by. Samarbeidspartiernes budsjettforslag bygger i all hovedsak på rådmannens forslag som igjen reflekterer den vedtatte økonomiplanen. Denne langsiktige og planmessige styringer er en av hovedårsakene til at vi nå er ute av ROBEK og leverer gode tjenester innenfor de økonomiske realitetene.

Budsjettet bygger for øvrig på rådmannens budsjettforslag som igjen følger løpet som er planlagt i økonomiplanen. Tett korrelasjon mellom økonomiplan og budsjett er et viktig

Områdeløft Nord:

I denne perioden har vi også satt i gang prosjekter på Os som kollektivt benevnes som "områdeløft Nord". I dette ligger ny 1-10 skole, idrettshall, svømmehall og en transformasjon av tidligere Halden storsenter til publikumsrettede samfunnsfunksjoner.

Fremdrift i dette arbeidet skal være kommunens viktigste investeringssatsing i 2019. Det er ytterst viktig at trykket på utviklingen av Halden sentrum fortsetter med uforminsket styrke.

Det er viktig at flytting av publikumsrettede tjenester gjøres i samråd med alle berørte, både ansatte og publikum. Videre, for at områdeløft Nord skal bli ett skikkelig løft for kommunen, ber kommunestyret Rådmannen prioritere nok ressurser i 2019 til at flyttingen kan planlegges og gjennomføres på en god måte, og til at innholdet i de re-lokaliserte tjenestene kan videreutvikles og styrkes.

Gjeldsgrad og investeringer:

Kommunen har over tid hatt ekspansivt investeringsprogram. Dette er investeringer som vil føre til lavere driftsutgifter samtidig som det gir kommunen moderne fasiliteter for et fremtidsrettet tjenestetilbud.

Disse investeringene som ligger inne i økonomiplanen skal gå som planlagt, men det legger press på kommunens gjeldsgrad som er høy. I fremtiden blir det viktig å sikre seg mot renteøkning og å begrense låneopptak.

- I 2019 skal det utarbeides en handlingsregel som begrenser muligheten til å 100% lånefinansiere investeringer som ikke ligger i økonomiplanen. Denne regelen skal fremlegges for politisk behandling og ligge som en bindende føring for kommunen.

Rådmannens forslag om å etablere et eget disposisjons- og rentesikringsfond støttes og skal iverksettes i 2019.

Kommunens organisering:

Samarbeidspartiene legger til grunn at Rådmannen til enhver tid organiserer kommunen slik at den er godt rustet til å møte de til enhver tid gjeldende tjenestekrav.

Et overordnet strategisk arbeid spenner ofte over flere av de tradisjonelle sektorene. Vi er opptatt av en kommune som er organisatorisk rustet for å møte fremtidens krav til tjenester og innbyggerinvolvering. Det blir stadig viktigere å sømløst utnytte den kompetansen som finnes i kommunens organisasjon og motvirke profesjons- og interessekamp mellom sektorer. Alt henger sammen med alt, og dette må gjenspeiles i kommunens organisasjon.

Kommunen må videreutvikle sin beviste endringskompetanse.

- I 2019 vil vi be om at rådmannen starter et arbeid med å vurdere kommunens organisasjon. Dette for å sikre optimal ressursutnyttelse både med henblikk på økonomi, personlig kompetanse i organisasjonen og evnen til langsiktig strategisk ledelse.

Fellesskapssamfunnet:

Et samfunn består av mange aktører. Kommunen er en stor offentlig aktør som opererer i lov- og regelstyrt landskap. I tillegg til dette har innbyggerne i kommunen forventinger til hva kommunen leverer. Samtidig finnes det mange lag, foreninger og andre aktører som ønsker å bidra for fellesskapet.

Det moderne samfunnet kjennetegnes av tettere koblinger mellom offentlige og private aktører. Kommunen er i mindre grad en ren servicetilbyder og i større grad en samfunnsorganisator. I 2019 skal Halden kommune styrke sin posisjon som en samfunnsorganisator og i større grad stimulere frivillig innsats og vedre samhandlingen mellom offentlig ansvar og frivillig arbeid.

- I 2019 skal Halden kommune fortsette arbeidet med å ferdigstille en frivillighetsplan for Halden kommune. Det er et mål at denne skal vedtas i løpet av året.

Økning av sosialhjelpssatsene:

Som i et ledd i å avhjelpe barn i husholdninger med vedvarende lav inntekt, ønsker samarbeidspartiene å øke sosialhjelpssatsene for denne gruppen. Dette er et mål at sosialhjelpssatsene i Halden skal ligge på det statlig anbefalte nivået. I 2019 settes det av 2 millioner til dette formålet. Dette salderes ved å redusere anslaget for renteutgifter med 3 millioner.

Åpning av ytterligere plasser på Bergheim:

I mai, 2019 åpner det nye demenssenteret på Bergheim med 80 plasser, mens full kapasitet er 96 plasser. Det skal være et mål å utnytte Bergheims fullstendige kapasitets så fort som mulig.

- Fra 1.10.19 skal det åpne ytterligere 8 plasser. Dette har en kostnad på 1,5 millioner. Dette salderes ved å redusere anslaget for renteutgifter med 3 millioner kr.

Opprettholde dagtilbudet på Busterudgata:

Rådmannen foreslår i sitt budsjettforslag å legge ned dagtilbudet for eldre på Busterudgata. Dette er et ikke lovpålagt, men svært viktig tilbud. Det er et ønske at eldre skal bo hjemme så lenge som mulig. Dette er viktig både for menneskeverdet og vil være økonomisk gunstig. I denne sammenhengen er det viktig at kommunen eller fellesskapssamfunnet bidrar med tilbud og støtte som gjør bidrar til livskvalitet, mestring og mening i hverdagen. Samarbeidspartiene ønsker å opprettholde et dagtilbud også i 2019. Det vurderes å engasjere frivillige aktører som kan utrette noe av dette. Dette har en estimert på kostnad på opptil 1 million kroner.

- Dagtilbudet på Busterudgata opprettholdes. Dette salderes ved å redusere anslaget for renteutgifter med 3 millioner kr.

Tro- og livssynssamfunn:

Halden har et rikt og variert tilbud av tros- og livssynssamfunn som er sentrale samfunnsaktører. Gjennom Kirkelig fellesråd gis det økonomisk støtte til driften av Den norske kirke og til utførelse av gravferdstilbudet for alle kommunens innbyggere. Kirken og forskjellige livssynssamfunn er sentrale samfunnsaktører som mottar betydelig støtte fra kommunen. I samarbeidspartiernes økonomiplan ligger det inne investeringer til vedlikehold

av Den norske kirkes kirkebygg og midler for å sikre tilgjengelighet for alle. Også andre tros- og livssynsamfunn får sin andel av denne støtten.

Kirkebygg og -gårder er offentlige samfunnsrom som er sentrale innslag i landskapet. Det er viktig at disse plassene fremstår med den verdigheten som deres funksjon tilsier.

Samarbeidspartiene ønsker å øke støtten til kirkelig fellesråd med 1 millioner kroner. Støtten tar særskilt særlig sikte på å sikre drift og vedlikehold av kirkegårder. Økningen salderes ved å redusere anslaget for rentekostnader med 3 millioner kr.

Skolebygg

Halden kommune har de siste 15 år investert stort i skolebygg og i Halden har flere moderne og hensiktsmessige skolebygg. Kongeveien skole er det siste, flotte tilskuddet i denne forbindelse.

Det er allikevel viktig å ikke slå seg til ro. I 2019 skal kommunen vurdere tilstanden på Hjortsberg, Strupe og Berg skoler. Vurderingen skal se på den tekniske tilstanden og kapasitetsutnyttelse. Vurderingen skal projisere behovet for utbedringer som eventuelt bør gjøres for å ruste disse skolene for fremtiden.

- Tilstandsrapport for Hjortsberg, Strupe og Berg skoler skal fremlegges for HYO og HTPML ila. 2019.

Tidlig innsats i skolen:

Samarbeidspartiene har gjennom tidligere budsjett og økonomiplaner påpekt viktigheten av tidlig innsats i skolen. Ved å bruke ressursene tidlig i skoleløpet vil man kunne motvirke kostnader knyttet til spesialundervisning senere i opplæringsløpet. Gjennom små tilpasninger og litt ekstra bistand, kan mange barn få de grunnleggende ferdighetene som kreves for å mestre et 13-årig skoleløp. Jo lenger man går uten å mestre lesing, skriving og regning, jo vanskeligere blir det å ta igjen det tapte. Dette handler ikke om spesialundervisning, men å sikre nok ressurser tidlig i løpet til gi nødvendig tilpasset opplæring.

Dette er ikke bare kostnadsbesparende, det fremmer også mening og mestring for hver enkelt elev.

- Halden kommune skal i 2019 utarbeide en plan for tidlig innsats i skolen med klare milepæler og eventuelle tiltak for 1. 2. 3. Og 4. Trinn.

Kommunen som skoleeier:

Kommunestyret har det overordnede skoleeieransvaret. Skole er et stort og omfattende felt som krever kunnskap om organisatoriske forhold og omfattende regelverk. Halden kommune har de seneste år deltatt i et skoleeierprogram som har til hensikt å styrke kommunens rolle som skoleeier. Det er viktig at alle kommunestyrerepresentanter tar eierskap til sin rolle som skoleeier. Kommunen arbeider nå med en kvalitets- og utviklingsrapport for haldenskolen. Denne danner grunnlaget for kvalitetsutvikling i haldenskolen.

Denne rapporten skal behandles i et kommunestyremøte med tilstrekkelig tid til en grundig politisk behandling. Det bør også søkes å invitere fagpersoner som i samme møte kan presentere forskjellige sentrale lover og føringer som styrer skolen. Dette for å øke kommunestyrets kompetanse som overordnet skoleeier.

En miljøvennlig bil- og maskinpark:

Kommunen er en stor innkjøper som kan bidra til verdige arbeidsforhold og å løse klimautfordringer. For å redusere klimautslippene skal kommunen i 2019 så langt det er mulig kjøpe/lease elektriske kjøretøy/maskiner. Hydrogen- og biogassdrevne kjøretøy/maskiner er også gode alternativer. Det skal svært tungtveiende grunner til for å gå til anskaffelse av fossildrevne kjøretøy/maskiner.

Utbytte fra selskaper:

Inntekter som kommunen får i form av utbytte skal ikke plasseres i fond. Dette er midler som skal komme innbyggerne til gode gjennom synlige direkte tiltak.

Vi ønsker å oppruste idrettsanlegg i tråd med tidligere praksis, øke potten for frie kulturmidler, samt se på mulighetene for å etablere et næringsutviklingsfond for unge gründere. Denne listen er å anse som kommunestyrets prioriterte områder. Det skal vurderes om potten for frie kulturmidler skal gjøres tilgjengelig for tiltak av sosial karakter som utføres av frivillige organisasjoner.

- I 2019 skal det utarbeides klare retningslinjer for tildeling av utbyttemidler. Disse retningslinjene skal vedtas politisk og være førende for hvem som får støtte. Retningslinjene skal legge vekt på mangfold og sosialt forebyggende tiltak.

Eksterne midler:

Kommunen er dyktig på å søke tilskudd og støtte til prosjekter som bidrar til målrettet samfunnsutvikling. For å sikre slike tilskudd er det ofte et krav at ikke-kommunale aktører

bidrar. Idrettslag- og foreninger er viktige katalysator for å fremme fellesskapssamfunnet. Et konkret eksempel er kommunens idrettskonsulent.

Andre kulturaktører enn idretten kan også nyte godt av slike midler. Kommunen skal aktivt søke eksterne midler som fremmer samfunnsbyggende arbeid.

- To ganger i året skal det presenteres en oversikt over søknader som kommunen har sendt og midler som er tildelt

Tilskudd til barn og unge i aktivitet i private anlegg:

Halden kommune viderefører gratis halleie til barn- og unge under 18 år i kommunens anlegg. Det finnes imidlertid flere aktører som drifter egne private anlegg som også tilbyr aktivitetsarenaer til barn og unge. Det skal søkes å utjevne forskjellene mellom aktivitet på offentlige og private anlegg. Dette gjelder fortrinnsvis tippemiddelberettigede anlegg.

Det skal i 2019 utarbeides en oversikt over offentlige tilskuddsordninger til private anlegg og hvordan kommunen kan bidra til å sikre en så lik behandling av kommunale og private aktører. Dette er også i tråd med fellesskapssamfunnet.

Smarte bevilgninger:

I årets budsjett ba kommunestyret rådmannen om å sørge for at støtten til NCE på 1 million kroner ble regnet som prosjektstøtte, med mulighet for matchende midler fra det fylkeskommunale og statlige virkemiddelapparatet til kommunens smart-by prosjekter. Det synes som dette har gitt gode resultater inneværende år, med eksterne tilskudd til prosjektene kommunen samarbeider med NCE om, som 2,8 millioner kroner til mobilitetsprosjektet. Det er viktig at kommunen kontinuerlig leter etter denne type samarbeid hvor smart kommunal innsats utløser innsats fra flere, og som muliggjør større satsinger en hva som ellers hadde vært mulig.

Flytting av ungdomshuset Domino:

Kommunens ungdomstilbud er under utredning, og i dette vurderes lokalisering, innretning og organisering av ungdomshuset Domino. Det er viktig at ressursene som i dag brukes på dette tilbudet kommer flere til gode og måltallet for tilbudet derfor holdes på samme nivå som i 2018 (6000 besøk). For å få dette til; må ungdomshuset flyttes til mer egnede lokaler, det må gjennomføres tiltak for å gjøre tilbudet attraktivt for flere målgrupper, og det må inngås samarbeid med de andre ungdomstilbudene i kommunen. Dette haster og det er derfor viktig at ungdomstilbudet inkluderes i arbeidet med områdeløft Nord.

Kommunen og næringslivet:

Samarbeidspartiene støtter nødvendigheten av et nært samarbeid mellom kommunen og kommunens næringsliv. Arbeidsplasser av flere kategorier (industri, handel, tjenester, skog og landbruk mv.) i kommunen er grunnlaget for økonomisk aktivitet og utvikling.

De kommende årene vil kreve et sterkt behov for kommunalt samarbeid støtte og tilstedeværelse i forhold til dagens og morgendagens næringsliv. Likeledes er et nært samarbeid mellom kommune og næringsliv. Likeledes er et nært samarbeid mellom kommune og næringslivets organisasjoner i arbeidet med nyetableringer i kommunen ønskelig.

Vi ser også behovet for nær kontakt i utforming av kommunale planer og forordninger.

Kulturminneplan:

Halden er rik på kulturminner, knyttet til krigshistorien på festningen, en lang industrihistorie og unike kulturlandskap. I tillegg har det nylig blitt gjort store funn i Halden fra jernalder / vikingtid på Gjellestad. Hensynet til bevaring av kulturminner er tungtveiende, og kommer ofte i konflikt med utvikling av infrastruktur, utbygging av boliger og tilrettelegging for næringsvirksomhet.

Det er derfor nødvendig at arbeidet med kulturminneplan for Halden igangsettes i 2019 for å legge føringer som sørger for at Haldens mange kulturminner ivaretas og som samtidig muliggjør videre økonomisk utvikling. Videre er dette planarbeidet en viktig brikke i forhold til utvikling av Fredriksten som kulturarena og for å definere kommunens rolle i utviklingen av funnstedet Gjellestad.

Halden er rik på kulturminner, knyttet til krigshistorien på festningen, en lang industrihistorie og unike kulturlandskap. I tillegg har det nylig blitt gjort store funn i Halden fra jernalder / vikingtid på Gjellestad. Hensynet til bevaring av kulturminner er tungtveiende, og kommer ofte i konflikt med utvikling av infrastruktur, utbygging av boliger og tilrettelegging for næringsvirksomhet.

Det er derfor nødvendig at arbeidet med kulturminneplan for Halden igangsettes i 2019 for å legge føringer som sørger for at Haldens mange kulturminner ivaretas og som samtidig muliggjør videre økonomisk utvikling. Videre er dette planarbeidet en viktig brikke i forhold til utvikling av Fredriksten som kulturarena og for å definere kommunens rolle i utviklingen av funnstedet Gjellestad.

Halden som studentby:

Halden er en stor studentby og utvikler seg og kjennetegnes av stadig større høykompetansemiljøer. Høgskolen på Remmen står som en kjerne i denne dreiningen. I fremtiden blir det enda viktigere å knytte Halden og høgskolen og dets studenter enda nærmere sammen. Det skal være et mål at flere som velger å studere i Halden, bosetter seg i

Halden. Vi ønsker at rådmannen skal legge frem en strategi for å få flere studenter til å bosette seg i Halden.

- I løpet av 2019 skal rådmannen presentere en strategi som har som mål å få flere studenter til å bosette seg i kommunen.

Brygga kultursal:

Brygga kultursal er med på å gjøre Halden til ett godt sted å bo. Byggingen av kultursalen var viktig for byen og ett resultat av ett godt samarbeid mellom kommunen, fylket, staten, DNBE og Thon Hotell. Bygget har vist seg å være fleksibelt og godt egnet til formålet det ble bygget for og den underliggende driftsmodellen har vært økonomisk forsvarlig.

I dag er det ett uttrykt behov for kapasitetsøkning på Brygga i forhold til ulike typer arrangementer, noe som er ett signal om en positiv utvikling av arrangementsbyen Halden. Rådmannen skal utrede nye driftsmodeller for Brygga kultursal i 2019 og i dette arbeidet må det legges frem vurderinger, basert på etterprøvbare tall, av hvorvidt disse nye modellene er økonomisk bærekraftige.

Utvikling av Haldenvassdraget som turistattraksjon:

Halden skal i 2019 fortsette arbeidet med å utvikle seg som en attraktiv besøkskommune. Lokomotivet vil fortsatt være Fredriksten festning, men vi ønsker å videreutvikle Haldenvassdraget som en viktig attraksjon. Det er planlagt en utvikling av området rundt Brekke sluser med blant annet klatrepark. Arbeidet med å utvikle kanalselskapet utføres gjennom aktiv deltakelse og støtte til Haldenvassdragets kanalselskap og Regionalpark Haldenkanalen.

- Halden kommune bidrar med 0,6 million kroner til Haldenvassdragets kanalseselskap. Midlene skal gå til utvikling av området ved Brekke sluser. Midlene tas fra overskuddet fra 2018

Styrke vedlikehold av eiendommer:

Kommunens økonomiske situasjon de siste årene har vært ekstraordinær. Det har blant annet ført til at det har bygd seg opp et ikke ubetydelig etterslep på vedlikehold av kommunens eiendommer. Som vedtatt i økonomiplanen ønsker vi å skynde på prosessen med å ta igjen dette. Siden dette er en engangskostnad, vil vi saldere dette ved å allokere midler fra kommunens prognostiserte overskudd. Dette anses som sikkert så sent i året.

- Til vedlikehold av kommunens eiendom bevilges kr. 2 millioner i 2019. Midlene tas fra overskuddet fra 2018.

Støtte til oppstart og videreutvikling av arrangementer:

I 2018 ble det vedtatt to nye støtteordninger til oppstart og videreutvikling av arrangementer i Halden. Dette er tiltak som er iverksatt for å nå målet om at Halden skal bli god arrangementskommune. I ordningen kan det gis støtte for flere år av gangen, noe som gir forutsigbarhet i utvikling av arrangementer. Videre er tiltaket positivt for det rike kulturlivet i Halden, ved at større arrangementer får sin egen ordning og ikke lenger konkurrerer om de frie kulturmidlene som er under press. I forslaget til budsjett er det satt av 300 000 kroner til disse ordningene. Dette beløpet økes til 500 000 kroner.

- Økningen på 0,2 tas fra overskuddet fra 2018.

Arrangementsstøtte til Orienterings-VM:

I 2019 skal Orienterings-VM arrangeres i Østfold. Dette er det første verdensmesterskapet som arrangeres i Østfold noensinne. Halden er en stor orienteringskommune og dette mesterskapet vil være svært positivt for Halden og Østfold. Mesterskapet opererer med et beskjedent budsjett og vi ønsker å støtte mesterskapet med 10. Kr pr. Innbygger slik de andre kommunene som er berørt av mesterskapet har gjort.

- Som støtte til gjennomføring av orienterings-VM i Østfold gis det kr. 0,31 millioner i 2019. Midlene tas fra overskuddet fra 2018.

Endringer fra rådmannens budsjett:

Tiltak:	Sum:
Åpning av 8 plasser på Bergheim fra 1.10.19	1,5 mill.
Dagtilbud, Busterudgata	Inntil 1 mill.
Kirkelig fellesråd/kirkegårder	1 mill
Økte sosialhjelpssatser	2 mill
Totalt	5,5 mill

Saldering:

Tiltak:	Sum:
Feil tallgrunnlag fra rådmannens budsjett knyttet til Bergheim	-2,5 mill.
Redusert anslag for renteutgifter*	-3 mill.
Totalt	-5,5 mill

*Driftsmessig gjeld ved inngangen til utgjør 1,5 mrd. Rådmannen legger opp til renteøkning på 1,8% sammenlignet med 2018. Samarbeidspartiene anslår en renteøkning på 1,6% sammenlignet med rådmannens forslag. 0,2% av 1,5 mrd = 3 mill.

Engangstiltak:

Tiltak:	Sum:
Styrket vedlikehold av eiendommer	2 mill.
Utvikling av aktivitetspark, Brekke sluser	0,6 mill.
Økt støtte til videreutvikling av arrangementer	0,2 mill
Støtte til Orienterings-VM i Østfold	0,31 mill
Totalt	3,11 mill

Saldering:

Tiltak:	Sum
Fra disposisjonsfond	-3,11 mill
Totalt	-3,11 mill

Rådmannens innledning

I Budsjett 2019 vil det akkumulerte underskuddet være nedbetalt dersom kommunestyret vedtar det. Det er nytt, det er spennende, og det gir oss handlingsrom. Nå betyr ikke dette frislipp av penger, men det gir oss bl.a. muligheten til å gjennomføre de satsingsområdene vi har i vedtatt økonomiplanen knyttet til investeringer.

Områdeløft nord, med ny 1 – 10 skole, arena med basishall, utvikling av Os alle 3, og etter hvert en svømmehall i samme område, er prosjekter jeg gleder meg stort til å følge i årene som kommer. Dette kommer til å bli et kjempeløft for ikke bare Sentrum, men for hele Halden kommune.

Nytt er det også å kunne legge frem et budsjett som i større grad enn tidligere har i seg elementer av forebygging og tidlig innsats. I dette ligger det også en liten økning av bygningsmessig vedlikehold, som ikke på langt nær er nok for å kunne ta igjen vedlikeholdsetterslepet, men et steg i riktig retning. Å få til denne vridningen er viktig av flere årsaker. Det er viktig for innbyggerne som samlet sett vil få et bedre tjenestetilbud, det er viktig for de enkelte brukerne hvor behovet vil bli fanget opp på et tidligere tidspunkt, og det er viktig for fremtidig kostnadsnivå i kommunen å starte målrettet innsats så tidlig som mulig. Å vri innsatsen mot forebyggende arbeid og målrettet tidlig innsats vil, sammen med det å sette innbyggerne i sentrum, være selve nøkkelen for en bedre og mer effektiv tjenesteproduksjon i Halden kommune.

Det viktige arbeidet som er igangsatt for å rigge kommunen for fremtiden fortsetter. Vi har allerede det store digitale løftet i skolen, og satsingen på velferdsteknologi innenfor helse, og nå starter kommunalavdeling Teknisk opp et stort innovasjonsprosjekt knyttet til smarte vannmålere som vil ha positive effekter på miljøet, kommunens ressursbruk og ikke minst de enkeltes lommebok. Videre skal den etablerte velferdsteknologien innenfor helse oppskaleres og utvides ytterligere i 2019. Disse satsingene vi gjør her, sammen med fokus på de 4 verdiene våre, forteller meg at vi evner å møte de utfordringene som måtte komme i tiden fremover.

Vi har nettopp startet opp et omfattende lederutviklingsprogram som så langt virkelig har innfridd. En bevisstgjøring på godt lederskap åpner opp for gode effekter vi er helt avhengige av for å stille sterkere i omstilling, tverrfaglig arbeid og for å bygge et godt fellesskap. Halden kommune har hver dag 2000 ansatte i sving for å gjøre hverdagen litt bedre for Haldens innbyggere, og kommunens ansatte er helt avgjørende for å lykkes.

Jeg har tidligere signalisert at vi i lengre tid har sett behovet for en omstillingsprosess knyttet til de tradisjonelle kommunale tjenestene. Vi må nok fortsatt forvente at måten kommunen løser sine oppgaver på overfor brukere og innbyggere i årene fremover, vil endres. Ny teknologi kombinert med ny tjenestedesign og innovasjon vil prege utførelsen av tjenestene våre i årene som følger. En slik omstillingsprosess er både krevende og spennende på en og samme gang, og jeg er derfor veldig glad for at vi har så dyktige og dedikerte medarbeidere i Halden kommune som daglig arbeider målrettet mot å nå disse målene. Det er vi helt avhengige av skal vi lykkes med å ta Halden kommune inn i fremtiden og opprettholde velferdsstaten i samfunnet vårt.

Roar Vevelstad
Rådmann

Hva skjer i 2019?

Dette kapittelet inneholder en oversikt over prioriterte handlinger i budsjettforslaget.

Med prioriterte handlinger menes i denne sammenheng elementer i strategiske retningsvalg som skal videreføre den kursen Halden kommune er på i forhold til det bildet som er tegnet av fremtidens offentlige sektor.

I dette ligger en vridning av innsatsen til så tidlig som mulig i hendelsesforløpet, oppnå nødvendig effekt av omstillings- og effektiviseringsprosesser, bærekraftig prioritering av velferdstjenestene, samt mål og tiltak fra de 5 strategiske satsingsområdene for å kunne opprettholde velferdsnivået i årene som kommer.

Forebygging og tidlig innsats

Økonomiplanen for 2019 – 2022 tar til orde for viktigheten av å dreie innsatsen over på forebygging og tidlig innsats. Formålet er to-delt; det vil gi mindre behov for styrkede tjenester fremover og derigjennom skaffe nødvendig handlingsrom på sikt, og det vil styrke kvaliteten på de tjenestene som ytes, og det vil

Arbeidet med hverdagsrehabilitering startet i januar 2017, og ble ved hjelp av tilskuddsmidler fra Fylkesmannen styrket med ergoterapeut, fysioterapeut og helsefagarbeider i 2018. Rådmannen foreslår å styrke hverdagsrehabiliteringsteamet ytterligere i 2019. Det er satt av 3 mkr til denne styrkingen.

Fra skolestart 2018-2019 er det utarbeidet en modell for ambulerende team på 0,8 årsverk under PP-tjenesten som et lavterskeltilbud (selektiv og indisert) uten henvisning fra sakkyndige. Dette teamet består av ressurser som skal bistå og veilede skolene spesielt i saker som angår læringsmiljø og elever med utfordrende atferd. Rådmannen foreslår å styrke dette tilbudet med ytterligere 4 årsverk i 2019. Teamet vil dermed være styrket med 4,8 årsverk sammenlignet med skoleåret 2017-2018.

NAV fortsetter sitt forebyggende arbeid på flere områder. Blant annet fortsetter de den målrettede innsatsen mot lavinntektsfamilier. Halden har deltatt i et toårig forskningsprosjekt som heter «helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier». Dette prosjektet videreføres i et år til, selv om forskningsrapporten legges frem ved årsskifte. Styrkingen ligger i at NAV fortsetter tilbudet selv om tilskuddsmidlene opphører.

To familiekoordinatorer er knyttet til dette forebyggende prosjektet. Hovedområdene er Bolig, økonomi, arbeid og fritid. Dette forebyggende tiltaket skal sikre barn og unge i disse familiene har et godt sted å bo, motivere foreldrene til arbeid og utdanning og sikre at barna får delta i fritidsaktiviteter.

Nav-veileder i videregående skole skal jobbe for å forebygge at ungdom ikke dropper ut, eller finne alternativer. Fokuset er at ungdommene skal fullføre et videregående løp.

Lavinntektsfamilier vil gjennom en pilot tilbys løsninger gjennom mobilitetsprosjektet slik at de kan få tilgang til bil uten å måtte eie.

NAV-Halden bidrar til at Skattkammeret låner ut sportsutstyr til barn og unge gjennom sportsbiblioteket.

I tillegg blir tilskuddet fra NAV også benyttet til øvrige tiltak i Kirkens bymisjon som kafeen og ungdomsklubben. Disse tilbudene er i stor grad rettet mot utfordringene i folkehelsen, og vil på sikt bidra til et lavere behov for tiltak til enkelte brukergrupper.

Vedlikehold

Etterslepet på vedlikeholdsbehovet av kommunens bygningsmasse er vel kjent, og tilstanden i Halden kommune skiller seg nok ikke vesentlig fra tilstanden på kommunale bygg i andre kommuner. De siste årene har Halden kommune brukt i underkant av 30 kroner pr. Kvm til vedlikeholdsaktiviteter. Dette er videre noe under gjennomsnittet i Norge, og vesentlig lavere enn anbefalt nivå som ligger på rundt 200,- pr. Kvm bygningsmasse. I praksis betyr det at kommunen, i likhet med mange andre kommuner, ikke bruker nok midler til planmessig vedlikehold til å kunne ivareta realkapitalen. Rådmannen har tidligere sagt at bygningsvedlikehold vil være et prioritert område når det økonomiske handlingsrommet er gjenvunnet. Rådmannen foreslår på denne bakgrunn å øke bygningsvedlikeholdet med 2 mkr i 2019, noe som må anses å være en beskjeden start på å ta igjen deler av etterslepet som er skapt gjennom de siste årtier. I dette bildet ligger også en planmessig avhending av bygningsmasse.

Omstilling og effektivisering

I vedtatt økonomiplan ligger det 3 strategiske tilnærminger til fremtidige omstillings- og effektiviseringsprosesser.

Strategiene er operasjonalisert i form av 3 ulike løp;

- Kontinuerlig forbedring og digitaliseringsprosesser (effekt hovedsakelig i det korte tidssegmentet)
- Konkurransesponeringsprosesser (effekt hovedsakelig i det mellomlange tidssegmentet)
- Tjenesteinnovasjons- og tjenstedesignprosesser (effekt hovedsakelig i det lange tidssegmentet)

Disse 3 prosessene er igangsatt i 2018 og vil forsterkes i 2019. Dette arbeidet vil sammen med oppfølging av budsjetttiltakene være høyt prioriterte prosesser i 2019.

For å klare å gjennomføre disse prosessene, og kanskje spesielt tjenesteinnovasjonsprosessen, er det høsten 2018 igangsatt et 2-årig lederutviklingsprogram som rådmannen har store forventninger til.

Det vil i dette arbeidet likevel være behov for ekstern bistand i flere av prosessene, og spesielt rettet mot tjenesteinnovasjonsprosessen hvor en av suksesskriteriene vil være å se og definere effektiviseringsgevinster i form av fremtidens måte å løse kommunale tjenesteoppgaver på.

Rådmannen vil innen utgangen av året legge frem resultatet av tjenestegjennomgang/kostraanalyse, samt statusrapport knyttet til de øvrige 2 løpene.

Viktige prioriteringer for Haldens velferdstjenester

Gode oppvekstvilkår for barn og unge er et sentralt mål. Tjenester til utsatte barn og unge med tidlig innsats er særskilt viktig og barneverntjenesten er særskilt utfordret til å rette stor oppmerksomhet mot endringstiltak og forebyggende tiltak fremfor plasseringer utenfor hjemmet. NAV sitt tilskudds-finansierte arbeid knyttet til helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier, der formålet blant annet er å forhindre sosial arv og i stedet stimulere til utdanning og sosial integrering, fortsetter også gjennom 2019.

Helhet og sammenheng i tjenester rettet mot barn og unge gir et godt grunnlag for det helhetlige utdanningsløpet, og et godt læringsutbytte med gode grunnleggende ferdigheter. Rådmannen satser på tjenester og tilrettelegging som skal bidra til at kommunens barn gjennomfører det 13-årige opplæringsløpet. Utdanning er en viktig faktor for å påvirke folkehelseprofilen til kommunen i en positiv retning. Fremover vil det være vesentlig å rette oppmerksomheten mot digitale hjelpemidler i barnehage og skole. Digitale læremidler vurderes i sterkere grad å erstatte deler av de tradisjonelle lærebøkene. Opplæringen skal sette barn/unge i stand til å møte en ukjent fremtid, og en fremtid

som vektlegger digitale ferdigheter og økt automatisering av tjenester. Fra skolestart høsten 2019 vil alle elever i Haldenskolen ha egen digital enhet. 1. – 3. klasse vil ha iPad, og 4. – 10. klasse vil ha pc.

Helse – og omsorgstjenestene i Halden kommune skal legge til rette for at det er mulig å bo i eget hjem til tross for sykdom, alderdom eller utviklingshemming. Det satses derfor på å kunne gi nødvendig og forsvarlig bistand i hjemmet til den enkelte ved eksempelvis hjemmesykepleie, praktisk bistand, bruk av velferdsteknologi eller ved å kunne tilby aktiviteter og avlastning på dagtid. Virtuell korttidsavdeling (VKA) og hverdagsrehabilitering, blir derfor viktige satsningsområder også i 2019.

Det er en målsetning å få testet ut eksisterende og ny velferdsteknologi. Dette skjer særlig opp mot nye Bergheim, i omsorgsboligene og gjennom VKA. For å lykkes er det viktig gjennom god brukermedvirkning å innfase slik teknologi på en trygg måte for både brukere og ansatte. I tillegg blir det videre fokus og satsing på kompetanseutvikling for å møte dagens og fremtidens behov for helse – og omsorgstjenester.

Satsingen på «arbeid først» i NAV-Halden fortsetter også i 2019. Denne har som mål å redusere antall mottakere av økonomisk sosialhjelp og andre passive ytelser. NAV-Halden skal bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltagelse i samfunnet. Markedsarbeid og god samhandling med arbeidslivet er helt nødvendig dersom vi skal lykkes med å få flere i arbeid, samt redusere og forebygge sykefravær og utstøting fra arbeidslivet.

Strategiske grep

Halden kommune har de siste årene hatt stort fokus på de 5 strategiske fokusområdene/satsingsområdene i de årlige budsjett- og økonomiplaner i forhold til økt bosettings- og næringslivsattraktivitet.

I den sammenheng er det også viktig å oppnå en forbedret folkehelseprofil, satse på tiltakene i strategisk næringsplan, betydningen av et godt sentrum, samt gjennomføre fornuftige klima og miljøtiltak, for å styre kommunen inn mot den fremtidsrettede kommunen vi mener er nødvendig for å kunne opprettholde velferdsnivået i årene som kommer.

Fra rådmannens ståsted er det fem viktige overordnende målsetninger som er viktige å fokusere på:



Disse målene skal nås gjennom digitalisering, innovasjon og kontinuerlig forbedring.

Økt økonomisk handlefrihet

Selv om det akkumulerte underskuddet etter all sannsynlighet blir dekket inn i løpet av 2018, er det fortsatt et behov for å øke den økonomiske handlefriheten. Det er flere årsaker til det.

Den budsjetterte "bunnlinjen", som i budsjett 2019 er om lag 40 mkr, må sees i sammenheng med investeringene som skal gjennomføres de neste årene og det økende gjeldsnivået kommunen vil pådra seg i denne sammenhengen. Det må være en ambisjon om å opparbeide et rente- og avdragsfond med et så høyt gjeldsnivå kombinert med økende rentenivå. Videre vil kommunen være i behov av å sette av midler til et ordinært disposisjonsfond for å kunne takle endringer i rammebetingelsene, samt endringer i den demografiske utviklingen fra år til år. Hvor stort dette disposisjonsfondet skal være får bli en diskusjon på ett senere tidspunkt, men dersom en beregner at det skal være 4 % av driftsinntektene vil det utgjøre om lag 100 mkr. I tillegg til dette vil det de nærmeste årene være behov for å finne rom for økte avdragskostnader sfa lovendring, reduserte inntekter sfa innstramming av mulighetene for å utnytte eiendomsskattepotensialet og ikke minst; en storstilt omstilling for å møte morgendagens rammereduksjoner med realnedgang i overføringene. Det å gå inn i en slik periode uten samtidig å øke den økonomiske handlefriheten på både kort og lang sikt, vil ikke være forenlig med god langsiktig økonomistyring.

Forbedret folkehelseprofil

Folkehelseloven skal bidra til å forebygge istedenfor å reparere, og folkehelseprofilen for Halden viser et klart forbedringspotensial. Rådmannen ønsker ikke å iverksette konkrete tiltak opp mot det konkrete måltallet i profilen, men velger å se profilen i en større sammenheng. Rådmannen har lagt opp til et større fokus på aktivitet og en bevisstgjøring på hvordan aktiviteten påvirker folkehelsen. Systematisk arbeid med folkehelse skal fortsatt inn i handlingsplaner og tiltak på alle nivåer, og vi skal tenke folkehelse i alt vi gjør. Rådmannen har lagt grunnlaget for dette ved å sørge for at folkehelse er et sentralt tema i sentrumsplanen, og at det er en tydelig føring i vedtatt samfunnsplan.

Rådmannen skal fortsette arbeidet med tidlig innsats via prosjekt helsefremmende skoler og barnehager, hvor alle skoler og kommunale barnehager, samt tre private, har som mål å bli godkjent som helsefremmende. Hittil har Brekkerød og Isebakke barnehager, samt Gimle skole blitt godkjente som helsefremmende virksomheter. Berg, Hjortsberg, Rødsberg og Tistedalen skoler i tillegg til alle kommunale barnehager med unntak av de 2 som allerede er godkjente, er i en godkjeningsprosess. Det er et mål at alle disse skal bli godkjent i løpet av 2019. Låby nærmiljøprosjekt starter i 2019 og trekker i samme retning. Skolen som nærmiljøarena skal fremme psykisk og fysisk helse, utjevne sosiale forskjeller, og gi rom for mangfold og medborgerskap.

Primærforebygging

Primærforebyggende arbeid handler om å forhindre at problemer oppstår. Tiltakene settes inn før problemene oppstår.

Som eksempel vil rådmannen rette oppmerksomheten mot folkehelseprofilen til Halden kommune, der vi leser om sammenhengen mellom utdanning og helse. En person som i dag er 30 år kan forvente å leve til den er i underkant av 78 år dersom grunnskole er det høyeste utdanningsnivået. Derimot, en innbygger som har høyskole eller universitetsutdanning kan forvente å leve til den er 84 år. Det er ikke alltid utdanningen i seg selv, men hva utdanningen kan føre til, som er sentralt for hvordan helsen utvikler seg.

Med bakgrunn i ovennevnte mener rådmannen at det er nødvendig å ha et tydeligere fokus på utdanningsløpet, som skal medføre at frafallet i videregående skole blir redusert betraktelig i et mellomlangt perspektiv. Gode faglige ferdigheter i grunnskolen øker sjansen for at eleven klarer å gjennomføre videregående skole. Grunnlaget for dette legges allerede i barnehagen, endog enda

tidligere. I dette perspektivet vil dialogen mellom hjem og kommunale tjenester være viktig, og vil forsøkes forsterkes i 2019.

Sekundær- og tertiærforebygging

Betegnelsen sekundærforebygging brukes om tiltak som skal hindre at oppståtte problemer vedvarer eller videreutvikles. Tertiærforebygging brukes om tiltak rettet mot identifiserte, ofte tungt belastede målgrupper. Innsatsen går ut på å motvirke en forverring av problemene.

Ut fra folkehelseprofilen ser vi at det er et behov for styrking av det forebyggende arbeidet på disse områdene. Samhandlingsreformen har i seg en større satsning på forebyggende arbeid fremfor reparering. Betydningen av forebygging er underkommunisert og må få større fokus dersom livskvalitet og en bærekraftig økonomi er målet.

Fokus på tidlig og helhetlig innsats er vesentlige faktorer for at Halden skal oppleves som det beste sted å være for barn og unge. Tverrfaglig samarbeid og en felles dør til familiens hus vil bidra til dette. Kollegaveiledning til ansatte i barnehagene, tverrfaglige team på skolene og økt fokus på systemrettet arbeid i barnehage og skole fra PPT er områder som vektlegges. Rådmannen vil også prioritere å øke innsatsen i PPT for å kunne jobbe enda mer med tidlig innsats.

Videreføring av språktrening i åpen barnehage og foresatte motiveres for å søke barnet inn i ordinær barnehage før skolestart for å sikre en god utvikling.

Økt fokus på barns delaktighet og medvirkning vil være styrende og arbeid med å implementere barnekonvensjonen i hele kommunen vil gis stor oppmerksomhet i hele perioden. Oppvekstplanen ferdigstilles i løpet av 2019.

Innenfor pleie og omsorg er innføring av hverdagsrehabilitering som arbeidsmetode i gang. Satsningen er krevende mtp ressurser, men med den planlagte styrkingen av dette arbeidet i 2019, er det et skritt i riktig retning.

Bekjempelse av fattigdom

NAV Halden skal bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltagelse i samfunnet. Både kommunal og statlig styringslinje ved NAV Halden skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Arbeidet er både et sentralt mål og tiltak mot fattigdom.

- Å gi alle mulighet til å komme i arbeid
- Å gi barn og unge mulighet til å delta og utvikle seg
- Å bedre levekårene for de vanskeligst stilte

Gjennom flere år er det søkt prosjektmidler gjennom fylkesmannen og Arbeids og Velferdsdirektoratet. Det er i budsjett 2019 prioritert å fortsette prosjektet med helhetlig oppfølging av lavinntekts-familier, men da lagt inn i ordinær drift. Hensikten med et slikt program er å bidra til at familier skal bli selvforsørgende gjennom arbeid og aktivitet. For NAV-Halden er det også å bidra til at flere blir selvforsørgende og at barn i familien opplever at foreldrene jobber i stedet for å motta passive ytelser.

Aktivitetsplikt for sosialhjelp skal også bidra til at flere på sikt blir selvforsørgende.

NAV-Halden praktiserer aktivitetsplikt for mottakere av sosialhjelp i form av vilkår i vedtak for de under 30 år.

Arbeid Først er et kommunalt tiltak gjennom Halden Arbeid og Vekst i hovedsak for aldersgruppen ungdom under 30 år.

Utdanningsløpet

Halden skal arbeide målrettet for at kommunen blir det beste sted å være og dette innebærer også en god mestringskultur i hele barnets oppvekst. «Du kan ikke lære et menneske noe. Du kan bare hjelpe det til å oppdage det i seg selv» (Galileo Galilei). Denne grunnholdningen skal være styrende for de ansattes dialog med barnet. Vesentlig i denne utviklingen er både barnehage og skole. Helhet og sammenheng i hele utdanningsløpet innebærer økt fokus på informasjons- og kunnskapsoverføring mellom enhetene på ulike nivåer. Barn og unge skal settes i stand til å mestre en ukjent fremtid. Å utvikle barnehagen og skolens praksis med hensyn til barnets/elevens læring er et kontinuerlig arbeid. For å legge til rette for elevenes utvikling av kompetansene for fremtiden, må undervisningen bygge på forsknings- og erfaringsbasert kunnskap og være tilpasset elevenes læringsbehov. Lærerne må legge til rette for elevenes dybdelæring, progresjon og aktive rolle i undervisningen.

Våre barnehagebarn og skolebarn lærer best når de

1. Opplever trygghet, trivsel og mestring
2. Gis mulighet for undring og utforskning i hverdagen ved at de har voksne som er aktive medspillere og som skaper rom for refleksjon
3. Medvirker, er aktive i planlegging, gjennomføring og vurdering av egen læringssituasjon
4. Er bevisste på hvordan de lærer og bruker ulike læringsstrategier
5. Blir stilt overfor tydelige krav, både faglig og sosialt

Mangfold og inkludering

Ved inngangen til 2019 er ca. 60 flyktninger i introduksjonsprogrammet. Samtlige av disse vil være ferdige med et toårig program innen utgangen av 2020. Systematisk arbeid med å bistå til at den enkelte kommer ut i hensiktsmessig arbeid eller utdanning pågår kontinuerlig, og må ha stort fokus i alle instanser.

I 2019 er det usikkerhet knyttet til hvorvidt det kommer nye flyktninger til kommunen. Det er imidlertid viktig at det sørges for at struktur og kompetanse som er bygget opp for rask håndtering av bosetting og arbeid med å få deltakerne i aktivitet, opprettholdes og videreføres. Videreføring av arbeidet med flyktninger innpasses i NAVs ordinære drift fra 2019.

Inkludering i arbeidslivet kan løse store samfunnsutfordringer. Mange av de som faller utenfor arbeidsmarkedet har først og fremst mangel på kompetanse. NAV jobber i samarbeid med andre statlige og kommunale instanser med å gi folk muligheter gjennom meningsfylt aktivitet og arbeid.

Handlingsplan for mangfold og integrering 2017 – 2020 er vedtatt. Tiltak i planen er innarbeidet i budsjett 2019 og neste rullering av økonomiplanen. Temaet mangfold og inkludering har vært viktig i arbeidet med samfunnsplanen. Videreutvikling av samarbeid med frivillige vil i planperioden være viktig for å kunne realisere målsettinger knyttet til inkluderingsarbeidet.

Politirådet, som er etablert i Halden, fortsetter sitt arbeid i 2019. Sentrale myndigheter har et økt fokus på kommunenes ansvar for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme. Utfordringer knyttet til problematikken rammer like gjerne etniske nordmenn som personer med annen etnisk opprinnelse. Opplevd utenforskap må møtes med god kunnskap, og den skal gi trygghet og grunnlag

for forutsigbarhet med hensyn til evne og kapasitet til å håndtere bekymring når den oppstår. Halden har sammen med andre kommuner gjennomført kompetansehevende tiltak. I 2019 vil dette arbeidet videreføres gjennom Politirådet og SLT arbeidet.

Boligsosialt program – andre tilrettelagte boliger

Halden kommune var en del av Husbankens boligsosiale utviklingsprogram (BOSO) fra 2011-2015. Det ble utført foranalyse og iverksatt ulike tiltak og prosjekt i programperioden. PWC utarbeidet en sluttanalyse med anbefalte tiltak videre. 16

Husbanken inviterte i 2016 til nytt program og i juli 2016 ble det inngått ny forpliktende programavtale – basert på strategiplanen «Bolig for velferd». Halden kommunes satsning baserer seg også på erfaringer fra BOSO-programmet. Programavtalen spesifiserer hovedsatsningsområdene og varer frem til 2020. Det er utarbeidet en handlingsplan for programmet og det utarbeides behovsmelding og tiltaksplan årlig.

Programavtalen og fokusområdene tar utgangspunkt i de tre hovedmålsettingene i strategiplanen «Bolig for velferd»: «Alle skal bo trygt og godt», «Alle med behov for tjenester, skal få hjelp til å mestre boforholdet» og «Den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv». En av hensiktene med programavtalen er å bidra til prioritet og fremdrift og at samarbeidet mellom Husbanken og kommunen gir et bevisst forhold til prioriterte tiltak og virkemidler innenfor dette området.

I «Handlingsplanen» for programperioden 2016-2020 og «Aktivitetsplanen for 2018» er det konkretisert tiltak og fokusområder i Halden kommune:

- Oppdatere boligbehovet
- Sette prioriterte tiltak i tråd med fremtidig boligbehov
- Fremskaffe egnede boliger i tråd med behov og vedtatte planer
- Oppfølgingstjenester i bolig (Miljøvaktmesterne)
- Gjennomstrømming og kvalitet i boliger og leiligheter kommunen eier eller benytter

For 2019 skal Halden kommune levere behovsmelding og oppdatert aktivitetsplan. Dette vil ta utgangspunkt i de satsningsområdene som er identifisert i handlingsplanen og videreføring av aktivitetene fra 2018.

- Nye Bergheim bo- og aktivitetssenter
- Nytt boligkonsept for yngre utviklingshemmede
- Kjøp av 2-4 boliger i et mangfolds- og integreringsperspektiv og vurdere mulighet for leie-til-eie
- Prosjekt bokvalitet og gjennomstrømming
- Anskaffe 3-4 robuste boliger / «Modulhus» jf under

Det arbeides videre med differensierte løsninger og robuste boliger eller en type «Modulhus» konkretiseres for personer som har vanskeligst for å mestre boforholdet.

Tjenester og tiltak for grupper som av ulike grunner har vansker med å mestre boforholdet, er også en sentral del i programarbeidet. Det opprinnelige prosjektet «En dør inn» med blant annet Miljøvaktmesterne som viktige aktører, har gjort gode erfaringer og bidratt sterkt til å heve bokvaliteten for mange. 2018 er siste år med tilskudd fra Fylkesmannen på dette prosjektet og det er budsjettert med midler til ett årsverk miljøvaktmestertjeneste i 2019.

Som strategiplanen «Bolig for velferd» beskriver, handler det boligsosiale området om mer enn spesifikke boliger og tjenester til spesifikke målgrupper. Det handler også om å se alle faktorer i sammenheng og å ha et bevisst forhold til planer og tiltak som påvirker muligheten den enkelte har til å skaffe seg bolig. Tilgang på boliger/leiligheter, leiepriser, salgspriser, finansieringsløsninger, standard på boligmassen generelt i kommunen, grad av universell utforming, bomiljø, oppvekstmiljø, helse, arbeidsmarked og utdanning er noen eksempler på hva som medvirker til helhetsbildet. For å nå målsettingene i «Bolig for velferd» må det derfor jobbes helhetlig på tvers av sektorer. Relevante planer og tiltak må samkjøres, slik at det boligsosiale fokuset er gjeldende i aktuelle planprosesser, beslutninger og tiltak.

Strategisk næringsplan

Den strategiske næringsplanen er et viktig verktøy for at kommunen skal kunne bidra til å styrke det eksisterende næringslivet, utvikle nye arbeidsplasser og bidra til flere nyetableringer. Sammen med bosetting er arbeidsplasser selve grunnlaget for økonomisk aktivitet og utvikling. Imøtekommenhet, dialog og det å være på tilbudssiden er helt sentrale elementer i kommunens satsing på området.

Halden kommune har vært bidragsyter i utarbeidelsen av Strategisk Næringsplan 2015-2020 i samarbeid med Halden Næringsråd. I denne planen har kommunen selv satt seg følgende mål:

1. Være et godt og tydelig vertskap for næringslivet
2. Halden kommune – den etableringsvennlige kommunen
3. Videreføre støtte til NCE og være en spennende og krevende bidragsyter
4. Halden kommune skal være den mest innovative kommunen i Norge.

Halden Næringsråd består av representanter for de fleste næringene i byen og gir kommunen en bred kontaktflate mot ulike bransjer i Halden. Ut over dette samarbeider kommunen med bl.a. Østfold Fylkeskommune, Regionalpark Haldenkanalen, Haldenvassdragets Kanalselskap, Visit Østfold og ulike interregionale prosjekt i forbindelse med næringsutvikling. Den brede kontaktflaten gjør kommunen i stand til å fange opp enkeltbedrifter og prosjekter og forsøke å tilrettelegge og bistå med å knytte kontakter, søke økonomiske støtte og annen bistand.

Oppstartsbedrifter blir henvist til Etablererservice, Næringshagen Østfold, Grundercafeer, Drivhuset, Innovasjon Norge eller Smart Innovation Norway.

I utviklingsanalysen blir det blant annet pekt på at Halden får en netto tilflytting hvert år, men sysselsettingsprosenten går nedover. Halden har en stor netto utpendling, fortrinnsvis til Nedre Glomma.

Det er store krav til omstilling i arbeidslivet. Halden har en lang industrihistorie, og 18% av de yrkesaktive jobber innen industrien. Denne bransjen opplever en økende grad av digitalisering og automatisering, som igjen gir avskalling av arbeidsplasser med lav formell kompetanse til fordel for nye arbeidsplasser som krever en høy grad av formell kompetanse. Det vil være viktig med videre- og etterutdanning i samarbeid med høgsolen i Østfold. Halden kommunen har initiert et HR nettverk som skal ha fokus på å rekruttere og beholde kunnskaps-tilflyttere til eksisterende næringsliv, samt å koordinere aktiviteter og informasjon om bo, oppvekst og fritidstilbud for tilflyttere. Videre er det en målsetting at de som studerer i Halden blir boende i Halden etter endt studietid.

I Nyskappings- og utviklingsplan 2017 – 2022 har Halden kommune vedtatt å styrke følgende innsatsområder:

1. Energi og digital innovasjon
2. Arrangement
3. Knoppskyting i eksisterende virksomheter
4. Andre gode prosjekt

Det er et sterkt miljø innen energi og digital innovasjon med NCE, IFE, HIØ, Nexans, Norske Skog med flere. Kommunen har et nært og godt samarbeid med aktørene. Halden har opparbeidet en sterk posisjon som arrangementsby og samarbeider tett med bl.a. Halden Turist, Visit Østfold, Fredriksten festning og de største arrangørene for å skape næringsutvikling rundt arrangementene. Kommunen har forenklet søknadsprosedyren for arrangører og holder regelmessige frokostmøter for arrangører og besøksnæring. Det jobbes med å lage en plattform for næringsutvikling basert på arrangement/kultur.

En ny nærings- og sysselsettingsplan er under utarbeidelse. Hovedfokus i planen blir å sikre arbeidsplasser og legge til rette for nye (øke sysselsettingsgraden). I prosessen er det viktig å komme fram til en felles forståelse av kommunens og næringslivets utfordringer og foreslå tiltak til disse. Det skal legges vekt på et godt og faglig grunnarbeid i tett samarbeid med næringslivet i kommunen, i tillegg til offentlige myndigheter, nabokommuner, innbyggere, frivillig sektor og øvrige deler av kommuneorganisasjonen.

[Et godt sentrum](#)

Sentrumsutvikling med etablering av nye boenheter, handel og næringsvirksomhet vil også være med på å styrke folkehelseprofilen. Etablering av områdeløftet i sentrum nord, vil på mange måter være navet i denne utviklingen, og vil kunne føre med seg flere positive synergieffekter i form av andre etableringer i nærmiljøet. Prosjektet vil også kunne gi sentrum et attraktivt løft som vil bedre bo- og oppvekstvilkårene i sentrum. Det meste av planlegging og nødvendige vedtak er fattet i 2018, men arbeidet vil pågå i de nærmeste årene. Et områdeløft har som regel et tidsperspektiv på 3-5 år.

Som oppfølging av sentrumsplanens intensjoner har Halden kommunale pensjonskasse kjøpt tidligere Halden Storsenter. Rådmannen er godt i gang med prosesser knyttet til å planlegge innhold i denne bygningsmassen, og både formannskapet og kommunestyret fikk oppdateringer om denne saken i juni 2018. Målsettingen er at utbygging av Os skole og arena sammen med utvikling av Halden storsenter og andre bygg/tomter skal bidra til et områdeløft for sentrum nord.

I den vedtatte sentrumsplanen er fortetting av boliger en målsetting, og mye av behovet fremover skal dekkes gjennom fortettinger nettopp i sentrum. Ambisjonen er å legge til rette for opp mot 1000 nye boenheter i sentrumssonen. Fortettingen i sentrum vil skje gjennom både utvikling av nye områder, men også gjennom at det legges til rette for boliger gjennom transformering av eksisterende områder. I så måte vil det være nødvendig å utarbeide en "visuell plan" for dette området på nordsiden.

Flere kvartaler i sentrum nord vil bli berørt av at kommunale aktiviteter og formålsbygg blir flyttet på/fra og vil gi fremtidige områder for boligetablering. Dette vil samlet gi økt bosetting i sentrum.

I forbindelse med rullering av kommuneplanens arealdel har Halden spilt inn et forslag til jernbanetrase inn mot Halden sentrum. Det er ønskelig at jernbanelinja inn til Halden går om Berg stasjon der det skal anlegges godsterminal. Fra Berg stasjon ønsker man en rett linje inn mot

stasjonen i Halden sentrum. Denne løsningen vil gi åpning for å frigi store båndlagte områder for utbyggingsformål. Halden kommune ønsker også at driftsbanegården flyttes ut av sentrum mot Berg stasjon. Dette vil frigjøre områder som i dag brukes til jernbaneformål i sentrum. En løsning av jernbanens behov i sentrum vil åpne for store områder som kan benyttes til byutvikling. Innen dette er løst vil størstedelen av byutviklingen skje på områder nord for Tista.

Områdeløft Nord – Skole og Arena

Bakgrunnen for dette prosjektet er at det gjennom sentrumsplanarbeidet ble pekt på flere grep som bør gjøres for å styrke sentrum for boligbygging, handel og næringsvirksomhet. Det viktigste grep på dette, iflg. ulike forskningsrapporter, er å utvikle et godt skole- og fritidstilbud. Gjennom realisering av et slikt prosjekt kan ulike uheldige utviklingstrender for sentrum motvirkes. Statlige og regionale føringer på bærekraft og krav til mere miljøvennlige løsninger peker på sentrumsutvikling som motor i dette arbeidet.

I sak 2018/56 vedtok kommunestyret en invitasjon til tilbydere å presentere et forslag med og uten den gamle bygningskroppen til Os skole. Forslagene skal peke på forskjellige utformingsløsninger og et kostnadsestimat. Som en oppfølging av denne saken fremmet rådmannen en orienteringssak til kommunestyret hvor rådmannen mener det må legges opp en prosess der kommunestyret fatter beslutning knyttet til Gamle Os skole før prosjektet legges ut på anbud. Dette for å redusere risiko for søksmål og erstatningsansvar for uriktig prosess, samt negativ kontraktsinteresse.

Det har kommet inn 3 skisser til dette prosjektet som vil bli lagt frem for kommunestyret 6. desember.

Skissert ferdigstillelse av arenaen er august 2020, og skolen i mai 2021.

Klima og miljøtiltak

Siden Klimakonvensjonen ble vedtatt under FNs konferanse om miljø og utvikling i Rio i 1992 har det vært bred enighet på Stortinget om at Norge må ta sitt ansvar i forhold til det å begrense den globale oppvarmingen. Etter hvert som årene har gått har kravene til tiltak øket. I Parisavtalen, som trådte i kraft i november 2016, er målsettingen å begrense den globale oppvarming til to grader. Videre er det mål om at verden skal bli klimanøytral i løpet av siste halvdel av dette århundret. Dette innebærer at man ikke kan slippe ut mer klimagass enn det man greier å fjerne eller fange.

For å bidra til å oppfylle internasjonale og nasjonale mål er det helt nødvendig at kommunens målsetting om at *«veksten i kommunen skal være bærekraftig, fremtidsrettet og ivareta miljø, klima og natur slik at etterfølgende generasjoner kan ha et solid fundament å bygge videre på»* i større grad tas inn i beslutningene som gjøres i kommunen.

Krav om tiltak vil komme, og det er som regel en stor fordel å være tidlig ute med å legge om kursen. Erfaringsmessig oppleves raske omveltninger mer ubehagelige enn godt opplyste endringer over tid.

Eksempler på regelverk som strammes inn er klimaforliket, der det er nasjonal enighet om at fossil fyringsolje brukt som grunnlast og topplast skal fases ut i alle offentlige bygg innen 2020 og stadig innskjerpede krav til nybygg mtp varmetap og energigjenvinning.

For å møte fremtidige forventninger til kommunen har rådmannen lagt vekt på at alle avdelinger må ta miljøtankegangen inn i sitt daglige virke, både på drift, nybygg og innkjøp.

Halden kommune bygger i 2018 ny skole på Idd og nytt demenssenter på Bergheim skal etter planen stå ferdig tidlig i 2019. Byggene oppføres i massivtre, med lavt energiforbruk. I løpet av 2018 skal det også prosjekteres ny sentrumsskole og arena på Os, der det legges opp til lavenergibygg og fornybare energiløsninger. Kommunens målsetting om bruk av miljøvennlige byggematerialer, nedfelt i

kommunens Klima- og energiplan blir lagt til grunn ved prosjekteringen av byggene. Det å utfase gamle skolebygg vil gi vesentlig bedre innemiljø for elevene, mer tilpassede undervisningslokaler og et vesentlig lavere energiforbruk.

I budsjett 2019 foreslår rådmannen flere investeringsprosjekter for å imøtekomme statlige føringer og legge til rette for et bærekraftig lokalsamfunn. Dette knytter seg blant annet til ENØK-tiltak, ladestasjoner, og utfasing av fyringsanlegg med fossilt brensel.

Mange av idretts- og friluftsanleggene i kommunen er delvis finansiert gjennom spillemiddelordningen. Rådmannen har i budsjett 2019 foreslått å sette av 2 mill. Kr. til dette formålet.

Rådmannen foreslår å sette av midler til strømstyringsprogram og generelt vedlikehold. Disse tiltakene vil lede til lavere strømforbruk og bedret belysning langs det kommunale veinettet.

Halden kommune fortsetter også arbeidet med separering av ledningsnett etter gjeldende VA-plan.

Digitalisering, innovasjon, kontinuerlig forbedring og Smart city

Utviklingen i rammebetingelser, krav fra innbyggerne og demografisk utvikling utfordrer ikke bare Halden, men hele kommune Norge. For å sikre en trygg og sunn økonomi og en tjenesteproduksjon som utvikler seg i takt med tiden, har Halden kommune som organisasjon behov for å bli litt bedre for hver dag som går. Det blir viktig å få hele organisasjonen til å jobbe med kontinuerlig forbedring satt i et system. Et forbedringsprogram som stimulerer de ansatte til å løse oppgavene på en innovativ og smartere måte.

Strategisk næringsplan løfter fram en ambisjon om at Halden skal bli Norges mest innovative kommune, og det pågår allerede prosjekter i kommunen som markerer seg langt utenfor kommunegrensen. Innovasjonsprosjekter er krevende og det er derfor viktig å sikre nok ressurser for å oppnå gode resultater. I tillegg er det alltid en viss risiko forbundet med innovasjon, og det er viktig at det også må være rom for å ikke lykkes i første forsøk.

Halden kommune har gjennom hele 2018 markert seg som en nytenkende kommune innenfor digitalisering og Smart City. Smarte vannmålere og mobilitetsprosjektet har fått nasjonal interesse, og har på mange måter bidratt til å sette Halden på kartet.

Lokalt næringsliv i Halden har allerede bevist at det er omstillingsdyktig og innovativt, og dette kan Halden kommune som organisasjon ta lærdom av. Et samarbeid med næringslivet er derfor viktig.

I 2018 ble det satt av midler til Smart City Halden, og midlene har vært viktig for å kunne initiere en rekke spennende prosjekter som vil gjøre Halden til et enda bedre sted å bo og jobbe. Smarte benker som lader telefoner og gir oss nøkkeldata på klima og miljø i sanntid er bare et lite eksempel.

Satsinger på miljø, innovasjon og digitalisering er viktige faktorer i Smart City-arbeidet. Bevilgningen gir også et større handlingsrom for å søke ekstern finansiering av prosjekter, hvor det kan nevnes at mobilitetsprosjektet alene har fått en ekstern finansiering på til sammen 2,8 mkr i 2019.

Mobilitetsprosjektet har fått stor oppmerksomhet eksternt, og bygger på at kommunens ansatte skal benytte innleide nullutslippsbiler i tjenesten, og at de samme bilene skal leies ut til innbyggerne på ettermiddager og helger. I dette prosjektet sparer kommunen penger, reduserer klimautslipp og bidrar med å gjøre forskjellene mellom oss litt mindre.

I tillegg har det i andre halvår av 2018 blitt jobbet med en helt ny smart vannmåler som gir både innbyggerne og kommunen helt ny funksjonalitet innenfor vannområdet. Pilot for dette starter i begynnelsen av 2019.

Dette er eksempler på Smart City prosjekter som faller inn under de kriteriene vi har satt oss, og du finner mer på våre nye nettsider www.halden.kommune.no/smartcity

Det tredje elementet i kommunens utviklingsarbeid er digitalisering. Hastigheten på utviklingen er nærmest eksponentiell, og det kan være utfordrende å se langt inn i framtiden. Også innenfor dette feltet kan lokalt næringsliv bidra med høy kompetanse og gode råd, og vi har derfor flere søknader til behandling hos virkemiddelapparatet med lokale aktører.

Modernisering og digitalisering fordrer selvsagt nettilgang for kommunens innbyggere. Vi er i sluttfasen i en kartlegging av nettilgangen i hele kommunen, og det jobbes med ulike strategier for å sikre innbyggere i perifere deler av kommunen raskere nett. I 2019 vil det bli startet en gradvis utbygging av fiber og andre nettløsninger i distriktene.

Grunnleggende føringer i budsjettet

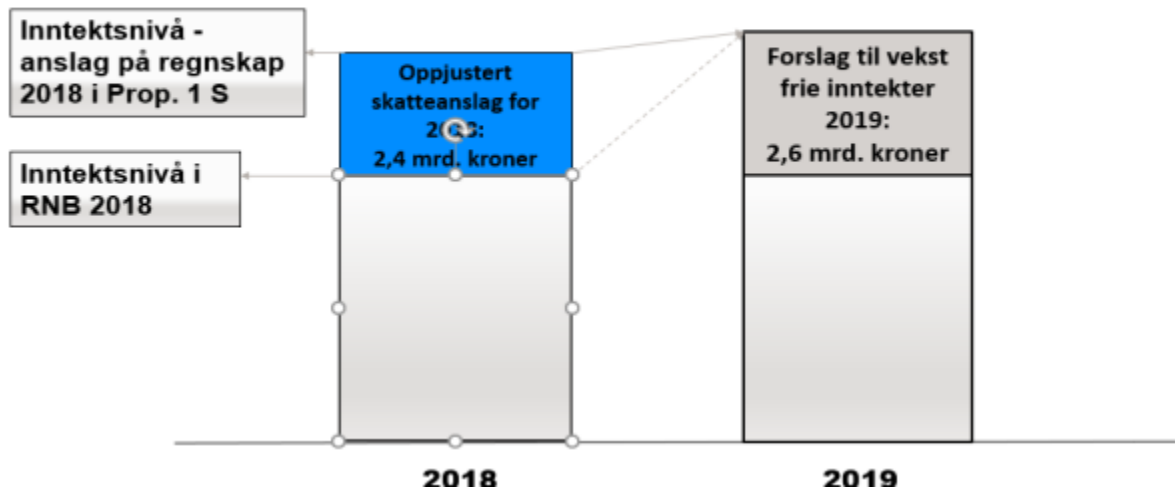
Rådmannens forslag til budsjett for 2019 er utarbeidet med bakgrunn i økonomiplanen for 2019 – 2022, justert for rammekorrigeringer og tilpasning til inntektsrammer gitt i forslag til statsbudsjett. Det har vært nødvendig å fravike vedtatte økonomiplanrammer for områdene Undervisning, Helse og Teknisk med tilføringer i rammene. Dels for å kunne fremlegge realistiske og gjennomførbare rammer for driftsområdene, og dels for å starte en forsiktig forsering av forebyggende arbeid og tidlig innsats. Dette beskrives nærmere under avsnittet om budsjettprosessen for 2019

Rammebetingelser - eksterne

Regjeringen la 08.10.2018 frem sitt forslag til statsbudsjett for 2019. I dette avsnittet redegjør rådmannen for de viktigste elementene i statsbudsjettet for 2019 vedrørende kommuneøkonomien, samt effektene for Halden kommune.

Regjeringen legger opp til en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på 2,6 mrd kr. Dette er i nedre sjikt av det som ble fremlagt i kommuneproposisjonen i mai mnd. Inntektsveksten regnes fra anslått inntektsnivå pr. mai 2018. Etter revidert statsbudsjett i mai mnd er anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2018 oppjustert med 2,1 mrd kr. på landsbasis. De ekstra skatteinntektene fra 2018 er av engangskarakter og videreføres dermed ikke til 2019.

Vekst i frie inntekter fra 2018 til 2019



Figuren over indikerer denne forskjellen. Inntektsnivået regnet fra revidert nasjonalbudsjett øker de frie inntektene med 2,6 mrd kr (0,7 %), mens regnet fra anslag på regnskap for 2018 øker de bare med 0,2 mrd kr (0,1 %).

Et lite paradoks rundt økte skatteinntekter som ikke tas med inn i 2019, er at kostnadsveksten også øker. I revidert anslag for 2018 økes denne til 3 %. (Fra 2,6 %)

I motsetning til skatteveksten beholdes nemlig kostnadsveksten over i 2019.

En kommune som er nødt til å bruke av denne merinntekten for å oppnå balanse i 2018 vil dermed ha pådratt seg en ytterligere utfordring inn i driftsåret 2019.

Innenfor den samme veksten må kommunene dekke følgende kostnader: (nasjonale tall)

	Kommuner (i mrd. kr.)	Fylkeskommuner (i mrd. kr.)	Kommunesktoren samlet (i mrd. kr.)
Vekst i frie inntekter 2019	2,6	0,0	2,6
Demografi	-1,6	0,6	-1,0
Pensjonskostnader	-0,5	-0,2	-0,7
Satsinger innenfor frie inntekter	-0,5	-0,1	-0,6
Handlingsrom uten effektivisering	0,0	0,3	0,3

Endringer i befolkningssammensetningen gir kommunene merutgifter på 1,6 mrd. Kr som må finansieres innenfor veksten i frie inntekter. I tillegg er det beregnet at 0,5 mrd. kr av veksten må dekke økte pensjonsutgifter, og 0,5 mrd. Kr som går med til å dekke regjeringens satsingsområder.

For 2019 gjelder følgende:

- 200 mkr. Til opptrappingsplanen på rusfeltet
- 200 mkr. Til tidlig innsats i skolen
- 100 mkr. Til opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering

For gjennomsnittskommunen er dermed hele handlingsrommet innenfor veksten i de frie inntektene disponert på disse forholdene. Det er viktig å være klar over at det i anslaget for skatteinntekter som legges til grunn i beregningen av frie inntekter i 2019 i statsbudsjettet, er forutsatt lik vekst for alle

kommunene. Anslagene vil derfor være overvurdert for kommuner med lavere vekst i innbyggertallet enn landsgjennomsnittet siste år, og tilsvarende undervurdert for kommuner hvor veksten i innbyggertallet har vært større enn landsgjennomsnittet.

Av kostnader som ikke dekkes av veksten kan blant annet følgende nevnes:

- Rentekostnader
- Økte amortiseringskostnader (pensjon)
- Økt innslagspunkt refusjon for ressurskrevende brukere

Statsbudsjettet – virkning for Halden kommune

Det som hittil er presentert er statsbudsjettet slik regjeringen presenterer det på landsbasis. I og med at det både er inntektsforskjeller (lokal skatteinngang), og kostnadsforskjeller (lokalt kostnadsnivå) kommunene i mellom, vil den reelle veksten variere mellom hver enkelt kommune.

For Halden kommunes del er den nominelle veksten fra 2018 – 2019 på 2,8 %. Dette er nøyaktig samme nivå som den beregnede deflatoren (summen av lønns- og prisvekst). Halden kommune blir dermed ikke tilført en eneste krone for å dekke kostnader til demografi, pensjon eller til regjeringens satsingsområder.

Nedenfor er det vist en oversikt som viser hhv nominell vekst og realvekst for kommunene i Østfold.

	Frie inntekter	Frie inntekter	Nominell vekst	Nominell vekst	Realvekst
	2018	2019	Mill kroner	%	%
Våler	283	294	11	3,9	1,1
Hvaler	241	250	9	3,7	0,9
Rømskog	55	57	2	3,6	0,8
Råde	392	406	14	3,6	0,8
Rygge	818	847	29	3,5	0,7
Fredrikstad	4155	4301	146	3,5	0,7
Sarpsborg	2954	3057	103	3,5	0,7
Moss	1711	1766	55	3,2	0,4
Halden	1639	1685	46	2,8	0,0
Askim	845	867	22	2,6	-0,2
Rakkestad	470	482	12	2,6	-0,2
Eidsberg	628	644	16	2,5	-0,3
Skiptvet	214	219	5	2,3	-0,5
Aremark	95	97	2	2,1	-0,7
Hobøl	198	202	4	2,0	-0,8
Trøgstad	304	310	6	2,0	-0,8
Marker	206	210	4	1,9	-0,9
Spydeberg	207	211	4	1,9	-0,9
Østfold	15415	15905	490	3,2	0,4

Det gjøres oppmerksom på at vi her har regnet fra anslag på regnskap 2018 når vi har målt realveksten. Grunnen til at vi velger dette som utgangspunkt er nettopp at kostnadsveksten i 2018 dras med til 2019 og forsterker behovet for disse midlene. Bruker kommunen disse på f.eks satsingsområdene vil det måtte gå på bekostning av andre tjenester.

Rentenivå og andre ytre påvirkningsfaktorer

I september 2018 besluttet Norges bank å øke styringsrenta med 0,25 prosentpoeng. For Halden

kommunes låneportefølje får denne endringen en effekt i størrelsesorden 750.000,- på årsbasis. Årsaken til at virkningen ikke er større er at store deler av låneporteføljen vår er sikret enten via rentesikringsinstrumenter eller tilsvarende tilbakebetaling på inntektssiden. Det som en slik renteøkning i større grad påvirker negativt er at fremtidige sikringskostnader blir høyere når rentebanen er brattere enn tidligere. Med det investeringsnivået som ligger til grunn i økonomiplanen i årene fremover vil rådmannen måtte gjennomføre flere større sikringer for å sikre forutsigbarhet i årene som kommer. Dette vil ha en kostnad, og denne kostnaden er innarbeidet i budsjettet, sammen med kostnadene knyttet til nye låneopptak.

Rammebetingelser - interne

Rådmannen har ved flere anledninger tidligere pekt på en perspektivmelding som sier noe om rammebetingelsene til den nye offentlige sektoren. Det er fortsatt viktig at vi tar det innover oss, og det er viktig at vi starter omstillingsarbeidet i tide. I den offentlige sektoren vi ser i fremtiden må mye være digitalisert og automatisert. I tillegg må en del av de tradisjonelle oppgavene vi utfører i dag i mye større grad utføres av frivilligheten. Uten å lykkes med innovasjon og digitalisering, og uten å oppnå ett større bidrag fra frivilligheten, vil vi ikke lykkes med dette.

Hvordan vi møter denne utfordringen, og hvilken dreining vi skal ha på tjenestene våre fremover blir kanskje det viktigste arbeidet vi gjør i årene som kommer.

En slik omstilling vil være krevende, og det vil være ekstra krevende dersom både utviklingen og omstillingen skal foregå innenfor ordinære driftsrammer. Digitalisert drift og automatiserte arbeidsprosesser vil kreve anskaffelse av ulike former for digitalt utstyr. Noe vil kunne anskaffes over investeringsbudsjettet, og noe må tas direkte over driftsbudsjettene. Uavhengig av hvilket regnskap anskaffelsene skal bokføres i mener rådmannen, med det investeringsnivået vi har i gjeldende økonomiplan, at egenfinansieringen må øke i årene som kommer. Dette vil gjelde for alle investeringer, ikke bare investeringer i digital infrastruktur.

I tillegg til økt egenfinansiering av investeringer vil kommunen være i behov av å få opparbeidet en viss størrelse på disposisjonsfond, slik at kommunen kan takle svingninger og uforutsette hendelser som vil dukke opp fra tid til annen. En forutsetning for de budsjetttrammene som ligger i denne saken, samt nødvendigheten av å ha driftsbuffer og økt egenfinansiering, er at deler av den opparbeidede driftsreserven som hittil har gått til underskuddsinndekning, ikke føres tilbake til ordinær drift, men settes av til disposisjonsfond.

Gitt det investeringsnivået som ligger i gjeldende økonomiplan og som skal gjennomføres de neste 4 årene, vil gjeldsnivået i kommunen bli høyt. Anslagsvis rundt 4 mrd kr. ved utgangen av perioden. Et slikt gjeldsnivå kan KUN forsvares dersom vi samtidig avsetter nødvendige midler til å dekke eventuelle renteøkninger/ytterligere bruk av sikringsinstrumenter, og eller endringer i rammebetingelsene knyttet til avdrag av gjeld.

En forutsetning for det økonomiske opplegget fremover er at deler av den opparbeidede driftsreserven som hittil har gått til underskuddsinndekning, ikke føres tilbake til ordinær drift, men settes av til rente-og avdragsfond.

På bakgrunn av dette vil rådmannen foreslå at avsetningen til disp.fond. på 39,4 mkr fra vedtatt økonomiplan opprettholdes som avsetning til fond med bakgrunn i de momenter som her er nevnt.

Utover dette vil det fortsatt være svært viktig at vi fortsetter arbeidet med ulike effektiviseringsprosesser slik at vi kan skaffe til veie nytt handlingsrom. I årene fremover er det varslet at overføringene fra staten i de årlige budsjettene vil bli lavere og lavere (realnedgang), og vi ser det allerede. Når rådmannen fremla økonomiplanen for 2019 – 2022 la vi oss helt nederst i det

intervallet regjeringen presenterte i kommuneproposisjonen når det gjelder vekst i frie inntekter. Det viste seg å være riktig. Det er i utgangspunktet ikke forhold i makroøkonomien i dag som tilsier at denne trenden ikke vil fortsette. Det må vi være forberedt på, og finne effektive løsninger på, dersom velferdsstaten skal kunne opprettholdes også i fremtiden.

Resultatutviklingen har vært god de siste årene, og økonomiplanen for 2019 – 2022 bygger på en forutsetning om at Halden kommune er ute av ROBEK etter behandling av regnskapssaken for 2018. I økonomirapporten pr. September 2018 foreslår rådmannen derfor at kommunestyret gjør nødvendige budsjettmessige vedtak for å dekke inn resterende del av det akkumulerte merforbruket. Dersom prognosen for 2018 holdes ut året, og departementets siste skatteprognoser holder stikk, vil disposisjonsfondet kunne ha en saldo på om lag 20 – 25 mkr ved utgangen av 2018 etter at resterende del av det akkumulerte merforbruket er dekket inn.

Eiendomsskatt

Kommunestyret vedtok å øke eiendomsskatten med 2 o/oo fra 3,75 o/oo til 5,75 o/oo i budsjett 2017 under forutsetning av at ekstraintekten ikke skulle nyttes i drift, men gå til avsetning til fond for inndekning av akkumulert merforbruk. Det var videre en forutsetning i vedtaket at den forhøyede satsen skulle vare i maksimalt 2 år. På bakgrunn av dette, samt at rådmannen forutsetter at kommunestyret vedtar inndekning av resterende akkumulert merforbruk i 2018, foreslår rådmannen, med bakgrunn i vedtatt økonomiplan, å redusere eiendomsskatten fra 5,75 o/oo tilbake til 3,75 o/oo i budsjett 2019.

Når rådmannen foreslår denne reduksjonen ligger det ytterligere en sentral forutsetning til grunn. Som nevnt under rammebetingelsene er det en grunnleggende forutsetning i det totaløkonomiske bildet at de frigjorte midlene, i størrelsesorden 40 mkr, ikke disponeres til ordinær drift, men avsettes til hhv. Rente- og avdragsfond og generelt disposisjonsfond. Dette er en svært viktig forutsetning for å kunne gjennomføre det investeringsnivået som ligger i vedtatt økonomiplan. Dersom store deler av denne "bunnlinjen" disponeres til løpende drift må det etter rådmannens vurdering gjøres begrensninger i investeringsnivået, og eller gjøres vurderinger på å utnytte inntekspotensialet fra eiendomsskatten i større grad.

En annen faktor innenfor eiendomsskatteområdet er begrensningene regjeringen legger til grunn for kommunenes mulighet til å inndrive eiendomsskatt.

Fra tidligere vet vi at regjeringen fjernet begrepet "verker og bruk" fra eiendomsskatteloven, og på den måten fjernet adgangen til å skrive ut eiendomsskatt på produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner. Dette har rådmannen tidligere beregnet å kunne medføre en tapt inntekt på om lag 15 mkr etter endt overgangsperiode i 2023.

Denne høsten foreslår regjeringen videre å redusere maksimal eiendomsskattesats på boliger og fritidsboliger fra 7 o/oo til 5 o/oo. I tillegg vil de foreslå å begrensninger i kommunens mulighet til å bruke full markedsverdi som grunnlag for eiendomsskatten, samt innføre et tak på verdsettelse av eiendommen. Endringen skal tre i kraft fra 2020. Denne endringer vil ikke få direkte konsekvenser for driftsøkonomien i Halden kommune på kort sikt i og med at promillesatsen settes ned til 3,75 o/oo. Begrensningene i maksimal promillesats, samt forslaget om å sette et tak på eiendomsverdiene, vil derimot påvirke kommunens muligheter til å utnytte dette inntekspotensialet på et senere tidspunkt.

Kommunestyret vedtok i sak 2018/40 å gjennomføre en 10 % kontorjustering av eiendomsskattetakstene i 2020, og dette er med på å motvirke effektene av de reduksjonene som regjeringen nå har foreslått.

Fra rådmannens ståsted vil likevel utnyttelse av eiendomsskattepotensialet i tiden fremover tas opp

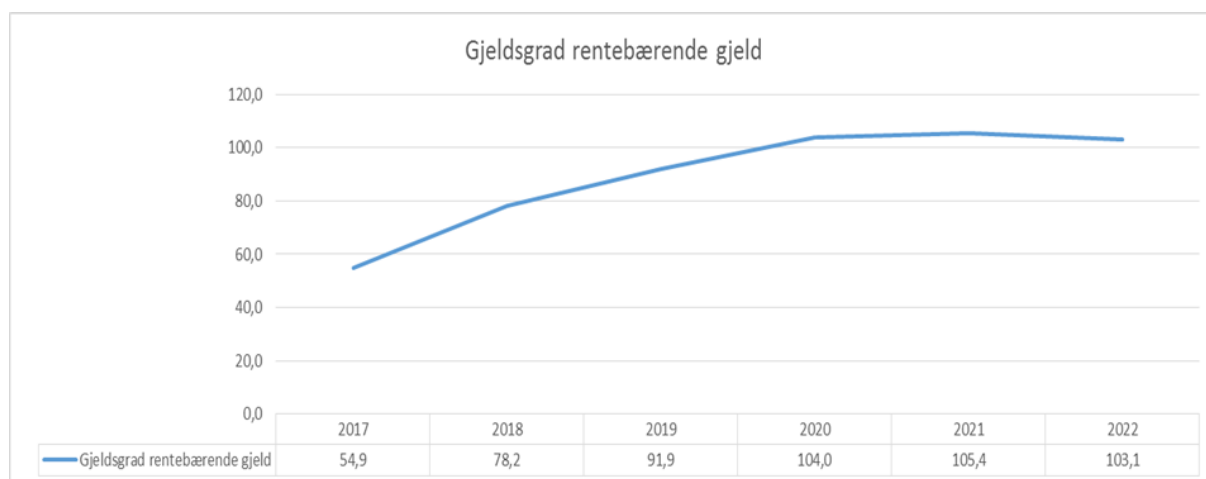
til vurdering i fremtidige budsjett- og økonomiplaner, og sees opp mot de utfordringer kommunen etterhvert vil møte.

Investeringsnivå, gjeldsgrad og rentebuffer – strategisk vurdering

Med de siste års ekspansive investeringsbudsjett og betydelige investeringsbeløp i vedtatt økonomiplan, påpekte rådmannen allerede i økonomiplanen at det ville være nødvendig å etablere en styringsindikator knyttet til gjeld. Det er en krevende balansegang mellom det å innfri ønsker og behov via investeringsbudsjettet i dag, og samtidig kunne si noe om kommunens økonomiske bæreevne av de samme investeringene i opp mot 35 år frem i tid. Benyttelse av ulike sikringsinstrumenter kan gi kommunen en forutsigbarhet mot svingninger i rentemarkedet, men i all hovedsak ikke lenger enn i en 10-års periode. Og selv om det er viktig å sikre kommunens renteeksponerte gjeld gjennom slike instrumenter, så vil det også være behov av ha en indikator som kan brukes for å finne bærekraftige løsninger når så store prosjekter som de vi ser på f.eks. områdeløft nord skal gjennomføres på kort tid.

Den gjelden som i sin helhet betales av andre enn kommunen selv bør holdes utenfor gjeldsgradsindikatoren. Dette fordi indikatoren skal være et mål på kommunekassas økonomiske bæreevne. Da bør gjeld som ikke har innvirkning på kommunens bunnlinje heller ikke være med i grunnlaget. Kommunens andel lån som tilhører VAR-sektoren, samt lån staten yter både rente og avdragskompensasjon til holdes utenfor. Gjeld knyttet til resterende låneportefølje omtales i det videre som "rentebærende gjeld". Andel gjeld som i dag er bundet opp i fastrenteavtaler vil også falle inn under rentebærende gjeld som all annen gjeld som er sikret i det kortsiktige tidsperspektivet.

Gjeldende års prognose, og dette budsjettforslagets rentebærende gjeldsgrad er vist i tabellen nedenfor. Ved utgangen av 2018 vil renteeksponert gjeldsgrad være om lag 78 % av driftsinntektene. Ved utgangen av planperioden vil andelen være helt oppe i 103 % av driftsinntektene. Det er ikke vanskelig å se at et slikt nivå medfører en betydelig risiko.



Likevel er det nå behovet er her, og det er nå kommunen kan sikre en viss forutsigbarhet de neste 5-10 årene med relativt sett lave sikringskostnader i form av ulike rentesikringsinstrumenter.

Utfordringen er likevel tidsperspektivet på låneopptakene kontra sikringstiden. En kommunes gjeldsportefølje bør ha sikringer knyttet til mesteparten av den gjelden som er renteeksponert, og

sikringene bør spres på kort, mellomlang og lang sikt (hhv 3, 5 og 10 år). Gjennomsnittlig avdragstid har de siste årene ligget på om lag 30 –31 år. Det å gjøre store investeringer i en tid hvor rentenivået fortsatt er lavt, kan pr. i dag bare sikres i maksimalt 1/3 av den tiden kommunen faktisk skal betale renter og avdrag på de samme lånene. Det utgjør en stor fremtidsrisiko som ikke er bærekraftig uten at det samtidig legges et løp for avsetninger til f.eks. et fremtidig rentefond, og at det samtidig settes en øvre grense for hvor store låneopptak kommunen kan tillate seg å ta opp etter 2022.

Hvis vi setter rentebærende gjeldsgrad i 2018 (78%) som fremtidig mål på hvilket nivå denne indikatoren bør ligge på over tid, så vil vi være på dette nivået igjen først i 2037 dersom vi tillater å låne opp 90 mkr til investeringer i rentebærende prosjekter hvert år etter år 2022. I dette regnestykket har vi forutsatt en forventet lav vekst i de frie inntektene, jmf. Perspektivmeldingen.

Dette er en lang periode, og vi vil sannsynligvis oppleve ulike rentenivåer i denne 20 års perioden som vi i dag ikke kan sikre eller på annen måte forutsi hvor stor inngripen vil gjøre i det økonomiske handlingsrommet. Det er derfor påkrevet at det legges et løp for etablering av et rentefond som må være av en viss størrelse når sikringsperiodene begynner å løpe ut. For å kunne klare å sette av penger på et slikt fond, i den størrelsesorden det her vil være snakk om, må det sees i sammenheng med utnyttelse av kommunens inntektsside.

Investeringsbudsjett

Investeringer

Forslag til investeringsbudsjettet for 2019 er på 815 mill. kr. Av disse er 670 mill.kr nye investeringer for 2019 og 145,5 mill.kr er rebevilgninger fra 2018. Det er foretatt en vurdering av hvert enkelt prosjekt opp mot lønnsomhet og lovverk. Det er totalt 197,5 mill.kr av de nye prosjektene som er økonomisk lønnsomme, ca. 73 mill. kr. er investeringer som er resultat av krav fra lovverk eller pålegg fra myndigheter og 182 mkr knyttet til VAR-investeringer. I 2019 er det ferdigstillelse av demenssenteret på Bergheim, samt oppstart av Arena på Os, ny brannstasjon og videreutvikling av helsehuset som er de største enkeltinvesteringene.

VAR-sektoren er budsjettetert med investeringer på til sammen 245 mill. kr. Av disse er 62,85 mill. kr rebevilgninger fra 2018. Det er vedtatt hovedplan som er førende for sektorens prioriteringer og investeringene er, for kommunen, selvfinansierende.

Investering		2019
Økonomisk lønnsomme	Nye	197,49
	Rebevilgning	42,03
SUM økonomisk lønnsomme		239,52
Pålegg	Nye	73,15
	Rebevilgning	24,41
SUM pålegg		97,56
Annet	Nye	216,87
	Rebevilgning	16,02
SUM annet		232,89
Selvkost	Nye	182,35
	Rebevilgning	62,85
SUM selvkost		245,20
Sum investeringer		815,17
Tall i mill. kr.		

Investering	2019
SUM ANNET	232,89
SUM ØKONOMISK LØNNSOM	239,52
SUM PÅLEGG	97,56
SUM SELVKOST	245,20
Sum investeringer	815,17

Tall i mill. kr.

Rådmannen legger opp til at en salgsinntekt på 10 mill. kr avsettes til fond for senere anskaffelse av strategisk viktig eiendommer eller bygg. Tanken er at dette kan benyttes til oppkjøp av strategiske tomter og bygg senere år. I så måte foreslås også en investeringsbevilgning på 7,8 mill. kr til kjøp av tomter/boliger/bygg finansiert av tidligere års tilsvarende avsetning til fond.

Investeringene er klassifisert i følgende områder:

Selvkostområder - Investeringer der renter og avdrag betjenes gjennom gebyrer fra innbyggere/brukere.

Pålagte investeringer - Investeringstiltak som kommunen er pålagt gjennom lov/forskrift eller pålegg.

Økonomisk lønnsomme - Investeringer som bidrar til en lavere kostand for tjenesteproduksjonen, inkludert renter og avdrag.

Andre investeringer - Disse er ikke heftet opp i noe lov eller forskrift, og har heller ingen eller liten inntjening i sin form.

Budsjettprosess 2019

Rådmannens budsjettforslag for 2019 legges frem den 1. november 2018. Formannskapetets behandling vil være 29. november. 2018. Årsbudsjettet skal i henhold til kommunelovens § 45-3 vedtas av kommunestyret minimum 14 dager etter at Formannskapetets innstilling er lagt ut til offentlig ettersyn. Kommunestyrets behandling vil være den 13. desember 2018. Kommunestyrets vedtak vil oversendes Fylkesmannen for lovlighetskontroll som følge av at kommunen fortsatt er registrert i ROBEK.

De største forskjellene mellom budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022

Økonomiplanen for 2019 – 2022 ble vedtatt 21.06.2018 i sak 2018/67. Dette dokumentet har dannet grunnlaget for utarbeidelsen av rådmannens budsjettforslag for 2019. Rådmannens hovedfokus har vært å legge et forutsigbart og gjennomførbart budsjett med tanke på å sikre nødvendige avsetninger i form av driftsreserver og rentebuffer, kombinert med en forsiktig vridning mot en satsing på forebyggende arbeid.

I løpet av våren 2018 ble det avdekket at det ikke var samsvar mellom prognosene og budsjetttrammene innenfor kommunalavdeling Undervisning og oppvekst, noe som kuliminerte med at sektoren fikk tilført 18,5 mkr etter vedtak i sak 2018/66, samt bokførte tidligere avsatte fondsmidler i størrelsesorden 8,5 mkr. Dette merforbruket lå ikke til grunn for de vedtatte budsjetttrammene i økonomiplanen. Budsjettprosessen har vist at det er nødvendig å tilføre sektoren disse midlene.

Rammene som ble vedtatt i økonomiplanen 2019-2022 bygde på det opprinnelige budsjettet for 2018, slik at merforbruket som først ble tilført på et senere tidspunkt, ikke lå til grunn for rammene i økonomiplanen. Sektor undervisning og oppvekst er av den grunn tilført 28 mkr utover det som ble vedtatt i økonomiplanen for driftsåret 2019.

Teknisk har også fått økt sin ramme fra vedtatt økonomiplan med tilsammen 5,1 mkr

Sentraladministrasjonen har kunnet levere ett budsjett 2,2 mkr lavere enn vedtatt økonomiplanramme. Dette etter at det ved en teknikalitet ble gjort en dobbel fremskriving av et kostnadsbehov.

Kommunalavdelingen helse og omsorg er videre tilført 3,4 mkr og enhetene Kultur og Idrett, samt NAV leverer et budsjettforslag i hht. Vedtatt ramme i økonomiplanen. Det henvises til sektorrammene senere i dokumentet for nærmere beskrivelser av disse endringene.

Tabellen under viser en oppsummering av endringer i rammer fra økonomiplan til budsjettforslaget:
(Positive tall er økte inntekter/Reduserte kostnader, negative tall er økte utgifter)

Område	Tall i tusen
Skatt og rammetilskudd	-7 624
Eiendomsskatt	-1 300
Renteutgifter	-12 922
Avdrag	1 469
Sum endring Fellesinntekter	-20 377
Fellesfunksjoner	-14 094
Sentraladministrasjon	-2 186
NAV	57
Undervisning og oppvekst	28 100
Kultur og idrett	-
Helse og omsorg	3 400
Teknisk	5 100
Sum endring driftsområder	20 377

(Endringen gjenspeiles i endringene i budsjettskjemaene)

Rammer - Fellesinntekter

Fellesinntektene er økt med 20,3 mkr fra økonomiplanrammene til de foreslåtte budsjettrammene. I denne økningen ligger det flere elementer:

- Skatt og rammetilskudd ble i økonomiplanen holdt igjen med 5 mkr til mulig dekning av regjeringens satsingsområder/buffer for eventuell lav befolkningsvekst. Med den veksten som legges til grunn for Halden kommune i 2019 er det ikke aktuelt å tilføre midler til satsingsområdene. Befolkningsveksten ble samtidig noe bedre enn forventet. Dette medfører at Halden kommune får 7,6 mkr mer i skatt og rammetilskudd enn det som ble lagt til grunn i økonomiplanen. Merinntekten er tilført kommunalområdene.
- Eiendomsskatten er økt med 1,3 mkr. Dette er i tråd med prognosen for 2018. Det ligger ikke økninger i satser eller anordninger forøvrig. Merinntekten er tilført kommunalområdene.
- Renteutgiftene er redusert ut i fra en totalvurdering av fremdrift på prosjektene i 2018 og tidspunkt for låneopptak i 2019. I tillegg er budsjettbeløpet på trekkrettigheten redusert sfa bedret likviditet. Redusert er også renter knyttet til startlånsordningen som ble noe overvurdert i økonomiplanen. Mindreforbruket er tilført kommunalområdene.
- Avdragsposten er økt noe fra anslaget i økonomiplanen knyttet til nye vurderinger av aktiveringstidspunkt for enkelte av prosjektene.

Rammer - Sektor

- Fellesfunksjoner endres fra 0,23 til – 14,3 mkr hovedsakelig sfa en lavere budsjettering av VAR sin andel av rentene knyttet til låneopptak i økonomiplanen. På grunn av en divergens mellom budsjettert utgift på VAR-området, og tilsvarende «inntekt» på kommuneområdet kunne denne posten økes med 14,6 mkr fra det som opprinnelig lå i økonomiplanen. Endringen har forøvrig ingen øvrig driftskonsekvens.
- Sentraladministrasjonen reduseres med 1,8 mkr etter at det i økonomiplanen ble fremskrevet et behov 2 ganger som utgjorde 3 mkr. Deler av dette er disponert til hhv. styrking av VIKEN-deltakelser og økte offiselisenser.
- NAV leverer et budsjettforslag i tråd med det som ble vedtatt i økonomiplanen.
- Undervisning og oppvekst tilføres 28,1 mkr. Årsaken er som nevnt tidligere et tilsvarende merforbruk i 2018. Det er i flere økonomirapporter gjennom 2018 redegjort for hva dette merforbruket består av, og vi henviser til disse rapportene dersom det ønskes flere detaljer rundt dette. Utover denne tilføringen har det likevel vært behov for sektoren å foreslå ytterligere tiltak for å komme ned på den justerte ramma. Tiltakene er drøftet med hovedtillitsvalgte.

En styrking av skolens arbeid med elever med behov for særskilt tilrettelegging.

Midlene skal benyttes til å styrke det ambulerende teamets arbeid med å støtte, veilede og bistå lærerne med tilrettelegging for at elever med særskilte behov kan få sitt tilbud innenfor den ordinære undervisningen. Hensikten med å styrke ambulerende team og dermed også PPT, er å bistå lærerne i å skape og opprettholde et godt og inkluderende læringsmiljø for alle elevene, samtidig som behovet for assistenter og miljøpersonale minskes. (+ 1,6 mkr)

Halden kommune ligger høyt på statistikken over kostnader til tospråklig fagopplæring (TOSP). I 2018 startet arbeidet med å gjennomgå hele området særskilt språkopplæring, som TOSP er en del av. Arbeidet har ført til noen endringer i tildelingsrutiner for TOSP, samtidig som det er avdekket klare forbedringspunkter vedrørende organisering. I 2019 må gjennomgangen fortsette, og nye tiltak iverksettes. (-2 mkr)

Brukerbetaling SFO økes med 100,- pr. mnd. Slik at standarden i tilbudet kan opprettholdes i tråd med gjeldende vedtekter for ordningen. (-0,6 mkr)

Gjennomgang av driftsomfang og lønnskostnader ved HKK (-1,7 mkr)

- Kultur og idrett leverer et budsjettforslag i tråd med det som ble vedtatt i økonomiplanen. Vedtaket fra Formannskapet i sak 2018/40 om å styrke festival-og arrangementsstøtten er lagt inn i budsjettforslaget.
- Helse og omsorg leverer et budsjettforslag som er 3,3 mkr utover det som ble vedtatt i fbm økonomiplanen. Utfordringen med å levere ett budsjett på tildelt ramme + 3 mkr har vært større enn forutsatt i økonomiplanarbeidet. Årsaken er flerdelt og henger blant annet sammen med lavere effekt av vedtatte tiltak i økonomiplanen og en høyere utskrivningstakt

fra sykehuset enn forventet. Dette medfører at kommunalavdelingen har måttet gå nye runder med tiltak for å levere ett budsjettforslag på den justerte ramma. Dette omfatter nedleggelse av Busterudgata eldresenter (- 1,6 mkr), samt effektivisering av driften i hele sektoren, herunder privat avlastning (- 2,0 mkr). Sektoren er for øvrig tilført sentralkjøkkenet fra sentraladministrasjonen. Nettobeløpet er på 370.000,-

- Teknisk har fått tilført 5,1 mkr utover det som ble vedtatt i økonomiplanen basert på 4 enkeltstående elementer.

Det har gjennom flere år vært en stor utfordring å vedlikeholde kommunens eiendomsmasse. Rådmannen vil i den sammenheng øke ressurser til vedlikehold, utover opprinnelig ramme tenkt i økonomiplan. (+ 2,0 mkr.)

Sektoren tilføres også 2,3 mkr for å dekke kostnadene i fbm. Leie av midlertidig brannstasjon, samt 0,8 mkr for å dekke merkostnader knyttet til 110-sentralen og endringer i ordningen rundt viltsøk.

For å komme ned på de justerte rammene har det videre vært nødvendig med ytterligere tiltak for å bringe balanse mellom fremskrevet budsjett inkludert effekter av vedtatte tiltak fra økonomiplanen.

Nye tiltak		2 019
1	Nedleggelse av Busterud eldresenter	Helse -1 600
2	Effektivisering av drift i kommunalavdelingen	Helse -2 000
3	Styrke skolens arbeid med elever med særskilt tilrettelegging	Undervisning 1 600
4	Reduksjon Tospråklig fagopplæring (TOSP)	Undervisning -2 000
5	Selvkost SFO	Undervisning -600
6	Halden kommunale kompetansesenter	Undervisning -1 700
7	Tilføring av midler til leie av midlertidig brannstasjon	Teknisk 2 300
8	Tilføring av midler til økt bygningsvedlikehold	Teknisk 2 000
9	Tilføring av midler til økte kostnader ifbm 110-sentralen	Teknisk 600
10	Tilføring av midler til dekning av ny ordning for viltsøk	Teknisk 200
Sum nye tiltak		-1 200

Fellesinntekter

Rådmannens budsjettforslag 2019				
Budsjettkjema 1A - drift	Budsjett 2019	prognose 2018	Justert. Budsjett 2018	Regnskap 2017
Skatt på inntekt og formue	757 324	720 316	717 317	718 819
Ordinært rammetilskudd	928 225	911 601	909 101	888 207
Skatt på eiendom	77 230	103 061	101 360	101 276
Andre direkte eller indirekte skatter	-			
Andre generelle statsstilskudd	4 226	4 716	4 716	5 751
Sum frie disponible inntekter	1 767 005	1 739 694	1 732 494	1 714 053
Renteinntekter og utbytte	6 000	10 425	10 000	9 121
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)				
Renteutg., provisjoner og andre fin.utg.	61 000	64 543	64 543	38 464
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-			
Avdrag på lån	84 480	71 800	71 800	62 264
Motpost avskrivning VAR				
Netto finansinnt./utg.	-139 480	-125 918	-126 343	-91 607
Tildeling av tidligere regnsk.merforbruk		45 000	45 000	35 000
Tilubundne avsetninger	39 400	22 000	22 000	24 500
Tilbundne avsetninger				15
Bruk av tidligere regnsk.m.mindreforbruk				
Bruk av ubundne avsetninger		9 100	9100	
Bruk av bundne avsetninger				
Netto avsetninger	-39 400	-57 900	-57 900	-59 515
Overført til investeringsbudsjettet				
Til fordeling drift	1 588 125	1 555 876	1 548 251	1 562 931
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	1 588 125	1 549 576	1 548 251	1 489 105
Mer/mindreforbruk	-0	6 300	-	73 826

Rammetilskudd og skatteinntekter

Rammetilskudd og skatteinntekter er justert til det nivået regjeringen har anslått i grønt hefte i forbindelse med fremleggelsen av forslag til statsbudsjett for 2019. Veksten på landsbasis til kommunene er beregnet til 2,6 mrd tilsvarende 2,8 %. Som redegjort for tidligere i dokumentet spises denne veksten opp av tilsvarende kostnadsvekst (deflator).

Eiendomsskatt

Med bakgrunn i vedtatt økonomiplan foreslår rådmannen å redusere eiendomsskatten fra 5,75 o/oo til 3,75 o/oo i 2019. Dette er i tråd med vedtatt økonomiplan, og i tråd med rådmannens innstilling i økonomirapport pr. September 2018 der han foreslår å vedta nødvendige budsjettjusteringer for å bokføre siste del av akkumulert merforbruk slik at Halden kommune kan komme ut av ROBEK i 2019.

Finansposter

Det er beregnet lave rentekostnader i 2019. Gjennomsnittlig rente er beregnet å være 2,9 % og inkluderer fastrenter, swaprenter og flytende renter. Økningen i de budsjetterte rentekostnadene henger sammen med de låneopptak rådmannen foreslår i budsjettet. Avdrag er beregnet ut i fra minimumsmodellen i budsjett 2019. Rådmannen er videre klar over at det i ny kommunelov er

vedtatt å fjerne den såkalte «regnearkmodellen», og at «forenklet metode» skal være den eneste tillatte metoden for beregning av minimumsavdrag. Dette vil først kunne få virkning fra 01.01.2020,

Startlånsordningen videreføres på nivå 60 mill.kroner i 2019. For 2018 er det budsjettert med 6 mill.kr renteinntekter og 6,2 mill.kr renteutgifter for startlån.

Også her kan det forekomme variasjoner i rentekostnadene som følge av bruk av sikringsinstrumenter.

Rentefølsomheten på 1 % endring vil kunne medføre økte rentekostnader på 16 mill.kr på låneforpliktelser uten VAR og startlån gitt at porteføljen ikke har noen rentesikringer. Per september 2018 er andelen av gjeldsportefølje med bundet rente mer enn et år frem i tid på 33,7 %. Gjennomsnittlig rentebindingstid for porteføljen er 2,5 år. Dagens portefølje har en moderat sikringsgrad, noe som innebærer at risikoen for en økt rentekostnad i nærmeste fremtid er mindre sammenlignet med portefølje med lavere sikringsgrad. Rådmannen vil også i 2019 gjøre vurderinger av rentesikringer innenfor handlingsrommet i finansreglementet.

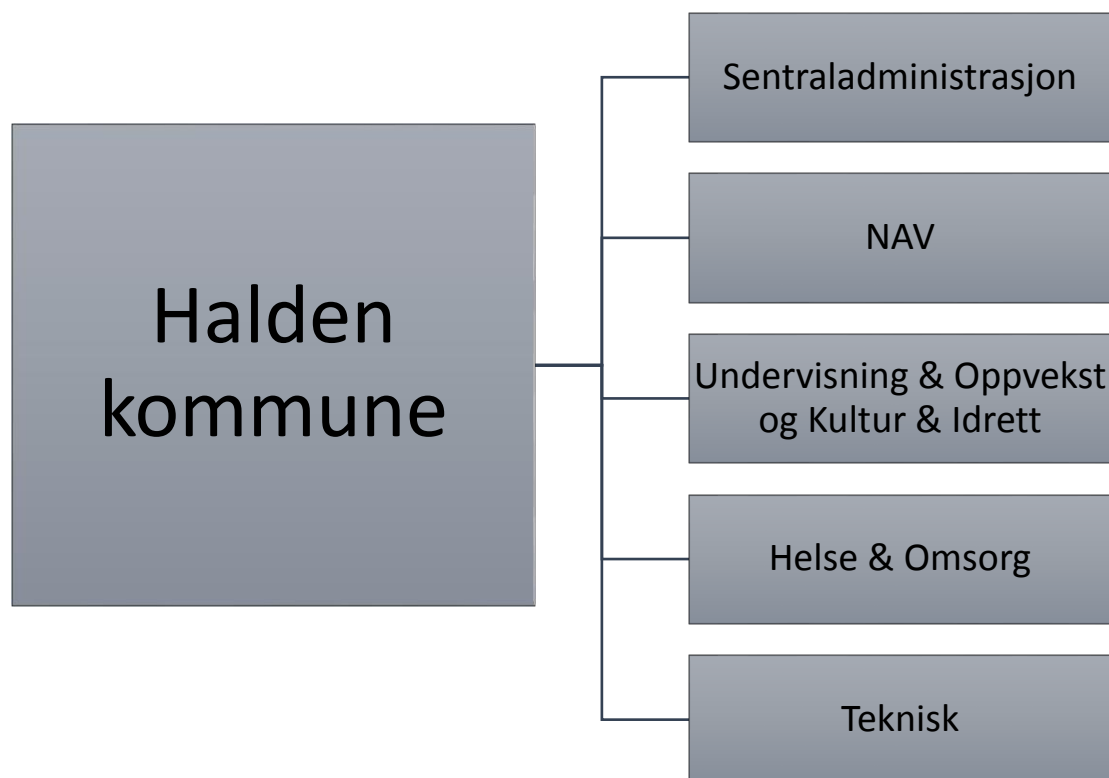
På dagens portefølje pr. 2. tertial 2018, vil rentefølsomheten på en endring på 1% utgjøre 3 mill.kr.

Fond

Med bakgrunn i kommunens gjeldsnivå og investeringsplaner, samt signalene om lavere statlige overføringer/krav til omstilling, mener rådmannen det er helt nødvendig å sette av midler til hhv. Rentefond og disposisjonsfond. Rentefond argumenteres med høyt gjeldsnivå kombinert med en varslet økning i rentenivå. Disposisjonsfond argumenteres med stadig lavere overføringer fra staten i fbm de årlige statsbudsjettene, inkludert behov for omstilling, samt nødvendig buffer for å kunne dekke svingninger i økonomiske og demografiske faktorer. Rådmannen foreslår å sette av 39,4 mkr til disse formålene.

Organisasjonen

Halden kommunes organisasjon er inndelt i enhetene fellesfunksjoner, sentraladministrasjon, NAV, undervisning & oppvekt og kultur & idrett, helse & omsorg, teknisk og VAR.



Rådmannens ledergruppe (RLG) består høsten 2018 av rådmann, kommunalsjef Undervisning & Oppvekst og Kultur & Idrett, kommunalsjef Helse og Omsorg, kommunalsjef Teknisk, personalsjef, leder økonomi, NAV- leder og leder for kommunikasjon og service.

Helhetlig og utfordrende leder- og medarbeiderskap

For å kunne gjennomføre ønsket omstilling og utvikling av Halden kommune i årene fremover, er det avgjørende og nå fastsatte mål og oppnå resultater. I 2018 har det vært fokus på rutiner innenfor personalområdet, sykefravær, og internkontroll. Mye kunnskap har blitt tilført organisasjonen, og i det kommende året vil det fra rådmannens ståsted være viktig å videreføre og etablere nye arenaer for refleksjon og kompetanseoverføring internt mellom ledere både i og mellom kommunalavdelinger. Ledelsesfokuset skal ha stor plass i hverdagen.

Nytt ledelsesutviklingsprogram ble igangsatt primo september 2018. Programmet omfatter avdelingsledere, enhetsledere og rådmannens ledergruppe og vil gå over 2 år.

Lederne i Halden kommune er avhengig av å ha kompetente medarbeidere for å nå målene og løse oppgavene. Medarbeiderskap må derfor ses i sammenheng med lederskap og lederne må være tydelige på hvilke krav og forventninger som ligger i rollen til den enkelte medarbeider. Medarbeiderne ønsker, og må ta, et større ansvar for egen kompetanseutvikling og eget arbeidsmiljø. Den vedtatte arbeidsgiverstrategiens punkt 4 – kompetente og selvstendige medarbeidere peker nettopp på dette;

Den enkelte medarbeider er myndig gjort i lys av egne erfaringer, kunnskap, fag, holdninger, delegert ansvar og myndighet. Arbeidsgiver skal legge til rette for vekst gjennom forventninger og krav, og det skal gis støtte innenfor trygge rammer. En god og hyppig relasjon mellom leder og medarbeider er viktig, at medarbeideren blir sett, lyttet til og får bekreftelse på sin arbeidsutførelse.

Den kompetente medarbeideren er effektiv og fleksibel fordi hun/han har innflytelse over egen arbeidssituasjon og ikke har behov for å settes i gang og veiledes i detalj. Det er avgjørende at medarbeiderne på eget initiativ kan samarbeide og samhandle med andre. Gode møteplasser og arbeid i team og nettverk er viktig for faglig og individuell utvikling, og det bør legges til rette for dette. Våre medarbeidere har forventninger om at jobben gir mening og mulighet for selvrealisering.

Det er dyktige medarbeidere i Halden kommune som deler kunnskap med andre, men det er fortsatt et potensiale i å benytte interne lærekrefter til kompetanseheving i organisasjonen.

Et åpent og konstruktivt samarbeid mellom arbeidsgiver, tillitsvalgte og vernetjenesten er avgjørende i arbeidet med å oppnå økonomisk handlingsrom og gode tjenester. Dette må følges opp ved å legge til rette for både formelle og uformelle møteplasser.

Det jobbes målrettet for å øke nærværet. Det akkumulerte fraværet var per september 2018 på 9,4 %. Halden kommune har gjennom 2017 og 2018 deltatt i KS sitt NED-Prosjekt knyttet til nærværarbeid. Gjennom tett oppfølging på individnivå, bruk av nye verktøy som dialogduker for å sette fokus på nærvær i avdelinger, og i kombinasjon med mestringsorientert ledelse, skal IA-avtalens mål innfris. Fraværet i 2018 har i de siste mnd. vært lavere enn de siste årene, og arbeidet i dette programmet, samt den tette oppfølgingen sammen med arbeidslivssentret som har vært gjort, fortsetter i 2019.

Arbeidspresset er stort og det er viktig å ha oppmerksomhet på arbeidsmiljøet, spesielt innenfor områder som vil kunne bli berørt av omstilling.

Helhetlig styring

Helhetlig styring ble, i Halden kommune, introdusert som begrep i 2013 og er en betegnelse på de ulike elementene som inngår i det totale styringsgrunnlaget for kommunen.

Element	Utarbeidelse/gjennomføring/vedtak
Årshjul	Utarbeidet i 2015
Reglement for politiske organer og delegering i Halden kommune	Vedtatt i kommunestyret 15.10.15
Nytt administrativt delegeringsreglement	Vedtatt i august 2015
Samsvar myndighet/ansvar – justering av organisasjonen	2014 - 2018
Budsjett og økonomiplan med styringsindikatorer	Justeringer/endringer vurderes ved utarbeiding av nye budsjetter
Brukerundersøkelser	Gjennomføres etter egen plan

Medarbeiderundersøkelser	Gjennomføres annethvert år (neste gang i 2020)
Rådmannens internkontroll/avviksrapportering	Risk Manager tatt i bruk som dokumenthåndteringssystem. Elektronisk avviksmelding og risikovurdering er innført.
Vedtaksoppfølging	Tertialrapportene
Lederutvikling	Eget program i 2013-2015. Fulgt opp i egenregi i 2016-2017. Nytt program iverksettes i 2018-2020.
Ny overordnet arbeidsgiverstrategi	Vedtatt i kommunestyret 03.09.15

Lederavtaler	Innføres for rådmannens ledergruppe i løpet av 2018 og for enhetsledere på et senere tidspunkt.
Eierstrategi	Vedtatt i kommunestyret 18.06.15 og senere revidert. Behandles på nytt høsten 2018.
Kommunikasjonsstrategi	Vedtatt i 2014
Nye etiske retningslinjer for ansatte	Vedtatt i kommunestyret 08.09.16

Det arbeides kontinuerlig med de ulike områdene.

Elementer i det helhetlige styringssystemet følges opp jevnlig med blant annet fokus på bruker- og medarbeiderundersøkelser. Årshjulet er også et element som følges opp kontinuerlig.

Gjennom 2016, 2017 og 2018 har det blitt arbeidet løpende med innføringen av RiskManager, et elektronisk system som bl.a. inneholder dokumentstyring, avvikshåndtering, risikovurdering, analyse og rapportering i forhold til dette. Innføringen har tatt lengre tid enn først antatt. Imidlertid er nå alle ansatte tilknyttet systemet., og fokuset fremover vil være melding av avvik, lukking av avvik, risikovurdering og innlegging av dokumenter innenfor styring og kvalitet.

Rådmannen har tidligere pekt på viktigheten av avviksmeldinger samt vurdering og behandling av disse, i forhold til å ha kontroll på at tjenesteproduksjonen skjer i tråd med lover og regler. Det er spesielt viktig også ut i fra at kommunen har mindre administrative ressurser enn sammenlignbare kommuner. En god internkontroll styrker kommunens omdømme og legitimitet gjennom å sikre at utviklingen skjer i tråd med vedtatte mål. Et godt system for styring og kontroll er også viktig for å sikre etterlevelse av lover og regler, utøvelse av riktig tjenestekvalitet og forebygge uønskede hendelser. Helhetlig styring og målstyring skal bidra til bedre og tydeligere beslutningsgrunnlag for folkevalgte organer.

Målstyring er en del av kommunens helhetlige styring og skal bidra til å prioritere, fremme fokus og interesse for hvilke resultater som oppnås i de ulike kommunalavdelingene. Målstyring er en naturlig del av ledernes oppfølging. For å opprettholde og utvikle ledernes kompetanse er videreføring av lederutviklingen et viktig virkemiddel.

Den første utgaven av målekartet (Styringsindikatorer) ble innført i forbindelse med budsjettet for 2014. Det skal også i 2019 rapporteres på oppnådde resultater i forbindelse med tertialrapporteringen.

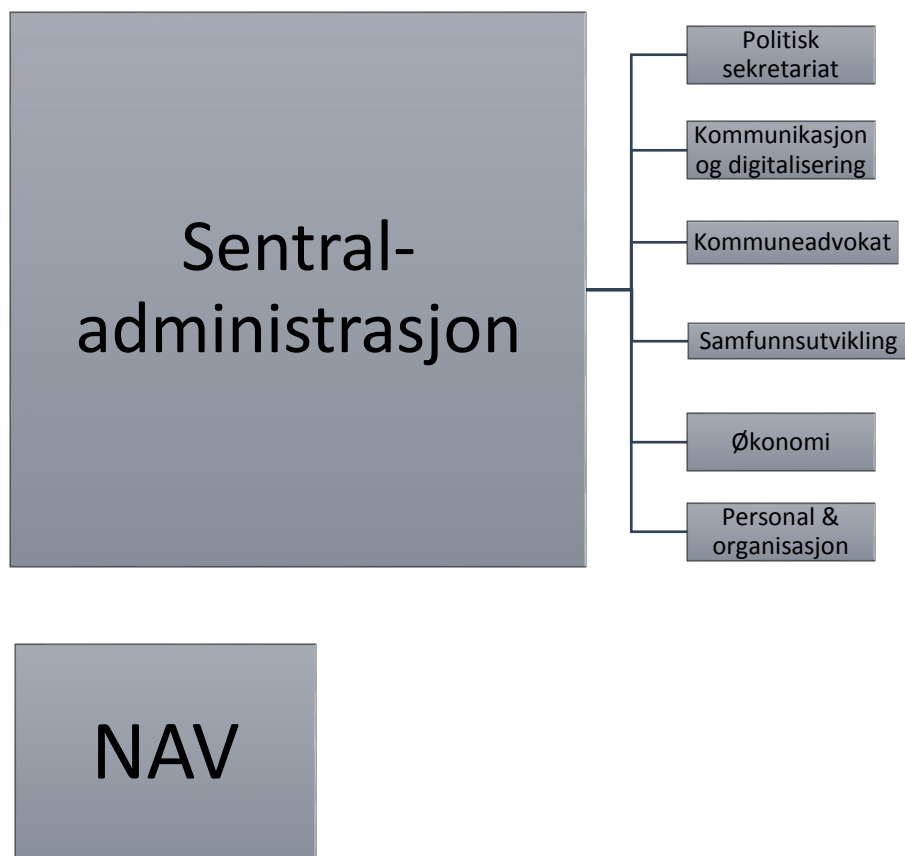
Tabellen i kapittel for styringsindikatorer viser samlet oversikt over kommunens styringsindikatorer i 2019.

Sentraladministrasjon

Organisering

Sentraladministrasjon inneholder ulike stabsfunksjoner som betjener alle kommunalavdelinger og enheter i Halden kommune.

Sentraladministrasjon er delt inn i følgende underområder:



Driftsramme

Driftsramme	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
Sentraladministrasjon	112 391	106 665	109 582

Mål og hovedoppgaver

Rådmannens (administrasjonssjefens) oppgave fremgår av kommunelovens § 23.

Rådmannen og rådmannens ledergruppe (RLG) har ansvaret for å fremme forslag til overordnet strategi og planverk til politisk behandling, gjennomføre politiske vedtak, utvikle og gjennomføre handlingsplaner, tilrettelegge for lokal samfunnsutvikling, samt utøve det overordnede lederskapet av kommunens virksomhet.

De ulike fagområdene som i dag rapporterer til rådmannen har som hovedoppgave å bistå politisk myndighet og legge til rette for kommunalavdelingenes virksomhet, yte juridisk bistand samt å ivareta kontakten mot myndighetene vedrørende forhold som berører kommunen som helhet.

Stabsfunksjonene personal og organisasjon, økonomi og samfunnsutvikling har som hovedoppgaver å gi kommunalavdelingene og enhetene bistand, råd, veiledning og oppfølging, slik at disse selv kan øke sin tid til tjenesteproduksjon. En av hovedoppgavene er å utvikle systemer og rutiner innenfor ulike områder, slik at lover og forskrifter ivaretas, samtidig som ressursene disponeres effektivt. Stabsfunksjonene skal gjennom gode systemer sørge for å ivareta rettsikkerhet, likebehandling og effektivitet i forvaltningen.

Avdelingene for økonomi, personal og samfunnsutvikling har en rådgivingsfunksjon ovenfor de andre kommunalavdelingene.

Avdeling for samfunnsutvikling har oppgaver i forhold til utviklingen av Halden som samfunn. Inkludert i dette ligger den helhetlige samfunnsplanleggingen som en paraply, hvor strategiske eiendomsvurderinger, arealdisponeringer, næringsarbeid og folkehelse ligger inkludert. Gjennom sin kompetanse og erfaring skal avdelingen bidra til å utvikle Halden som en enda mer attraktiv bosteds- og næringslivskommune.

Stabsfunksjonene har også flere løpende driftsoppgaver som for eksempel føring av regnskap, skatteoppkreverfunksjon, innfordring, matproduksjon, lønnsutbetalinger, lønnsforhandlinger, oppfølging av lærlingeordningen og utarbeidelse av planer på ulikt nivå.

Hva skjer i 2019

Det vil i 2019 fortsatt være stort fokus på effektivisering av arbeidsprosesser. For å møte fremtiden er vi nødt til å arbeide smartere slik at vi kan yte bedre tjenester uten å øke ressursinnsatsen. Nye systemløsninger som automatiserer og digitaliserer dagens manuelle arbeidsprosesser gjør dette mulig uten at dagens tjenestetilbud til innbyggerne forringes.

I det digitale løpet kreves det mulighet til å kunne ta raskere og bedre beslutninger basert på gode prosesser. Informasjon om nøkkeltall er et viktig verktøy når beslutninger tas. Nøkkeltall vil samles i et toppsystem, en Datalake, som gjør sanntidsinformasjon tilgjengelig raskt og effektivt.

Sentraladministrasjonen spiller en sentral rolle i mye av kommunens øvrige digitaliserings- og innovasjonsarbeid. Det arbeides kontinuerlig med å finne gode løsninger som gir innbyggerne et bedre tjenestetilbud, med fokus på digitalisering og innovasjon.

Fra 2020 vil Østfold bli en del av Viken fylke sammen med fylkeskommunene Akershus og Buskerud. Som utkantkommune er det viktig at Halden er godt representert i de fora beslutninger rundt Viken blir tatt. Det er derfor satt av midler til dette formål i budsjett 2019.

I budsjett 2019 er det lagt inn midler til en stilling som i hovedsak skal jobbe mot frivilligheten, samt styrke innsatsen rundt tilskuddsmidler.

HMS/sykefravær

Rådmannen holder fast ved målsetningen om et nærvær på 95 % i stab.

Kommunen har et godt system for oppfølging av sykemeldte, og ledere på alle nivåer oppdateres jevnlig innenfor feltet nærvær og oppfølging. HMS-avdelingen jobber aktivt ut mot enkeltansatte, ledere og arbeidssteder som har særlige utfordringer knyttet til sykefravær/arbeidsmiljøet

Forebyggende tiltak har høy prioritet, og HMS-prisen deles ut for niende gang i 2019.

Rådmannens omstilling og formannskapets konto

Rådmannens forslag til budsjett 2019 er et krevende budsjett. Risikoen knyttet til gjennomføring av tiltak er alltid tilstede i en stor driftsorganisasjon med kompleks oppgavesammensetning. Som i 2018 har rådmannen derfor funnet det nødvendig å foreta en liten avsetning for å kunne dekke uforutsette hendelser knyttet til gjennomføring av tiltak. Dette kan være tidsforskyving av effekttidspunkt så vel som innkjøp av prosessbistand i enkelte gjennomføringsfaser av tiltak. Posten «rådmannens omstilling» utgjør 1,5 mill. Kr. som relateres til lederutviklingsprogrammet. Videre har rådmannen avsatt 1,0 mill. kr til formannskapets disposisjon. Rådmannen anser ovennevnte poster som beskjedene, men nødvendige budsjettsummer.

Arbeid innenfor inkluderende arbeidsliv

Rådmannen har som en konkretisering av den overordnede arbeidsgiverstrategien vedtatt i 2015 satt nysatsing av nærværarbeidet på agendaen. Dette arbeidet er videreført og koblet sammen med et prosjekt i regi av KS og NAV som startet høsten 2016 «NED med fraværet». Halden kommune deltok sammen med 26 andre bykommuner. Prosjektet hadde fokus på helse og omsorg og barnehager der fraværet er størst innenfor kommunal sektor. Halden kommune var en av åtte casekommuner i følgeforskningen av prosjektet. Prosjektet følges nå opp av IA-styringsgruppe (partssammensatt) og i et samarbeid med NAV Arbeidslivssenteret.

Forebyggende tiltak

- Gratis treningstilbud 2 dager/uke på treningssenter
- Aktiv på dagtid kort
- Tur-O-kart
- Fortsette med nakke/skulder skole til grupper av ansatte
- Fysioterapivurdering
- Psykolog/støttesamtaler
- «Sterkere tilbake» - et opplegg for livsstilsendring og mestring som gjennomføres for 24 ansatte i 2018 og som vurderes videreført gjennom midler fra Halden kommunale pensjonskasse.

Styringsindikatorer

Område	Indikator	Status	Mål
		2018	2019

Sentralfelles	Andel oppfølgingsmøter med ansatte som har vært ute av arbeid i 2 år – gjennomført ihht kommunens sykefraværsoppfølgingsrutiner	100%	100 %
Personal			
Politisk sekretariat	Andel saker sendt til politiske utvalg senest 8 dager før møtedato	93%	95 %
	Andel forsinkelser som skyldes tekniske feil eller politiske sekretariat	1,8%	0%
Sentralbord	Andel besvarte anrop av totalt innkomne	97%	95 %
	Redusere antall telefonhenvendelser	+1,1%	5%
	Øke antall følgere på sosiale medier	426	300

Fellesfunksjoner

Organisering

Fellesfunksjoner inneholder blant annet AFP ordninger, forsikringer og konto til formannskapetets disposisjon. Således er all aktivitet under fellesfunksjoner noe som går på tvers av alle kommunalavdelinger.

Driftsramme

Driftsramme	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
Fellesfunksjoner	- 14 376	-6 602	18 641

Tall i tusen nok

Hensikten med området fellesfunksjoner er å samle hovedtyngden av sektorovergripende poster som ikke med enkelhet kan eller bør fordeles ut på kommunalområdene. AFP-ordningen er en slik ordning, det samme er gruppelivs-/ulykkesforsikringer, OU-fond, KS-kontingent, og ikke minst regnskapsmessige avskrivninger. Sektorovergripende forhold som i svært liten grad kan påvirkes av kommunens drift, og således hadde vært statiske poster i enhetenes budsjetter dersom de hadde blitt fordelt med fordelingsnøkler.

For driftsåret 2019 er det lagt inn økninger til AFP-kostnader, KS-kontingent og forsikringspremie. På den annen side er motposten til kalkulatoriske avdrag fra VAR sektoren (en inntekt) økt fra prognose 2018.

NAV

Partnerskap

Partnerskapet er NAV kontorets øverste ledelse og består av NAV-direktør, rådmann i Halden kommune og NAV-leder. NAV kontoret driftes med både kommunalt og statlige ansatte. NAV-leder er kommunalt ansatt, og kontoret forholder seg til partnerskapsavtalen mellom stat og kommune. I tillegg er det kommunale og statlige styringssystemer og budsjett som er gjeldende. Partnerskapet skal bidra til at det jobbes mot et helhetlig NAV og et myndig NAV-kontor. En ledelsesfilosofi som er basert på forpliktelse og langsiktig endring gjennom kontinuerlig forbedrings arbeid.

Driftsramme

Driftsramme	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
NAV			

Mål og hovedoppgaver

I 2019 skal det tilrettelegges for at flere mennesker med funksjonsnedsettelse skal komme ut i aktivitet. Dette skal oppnås ved ulike typer tiltak og tilrettelegginger. Vi skal fortsette med helhetlig oppfølging av lavinntekt familier for å bidra til at flere blir selvforsørget gjennom arbeid og utdanning. Dette vil føre til at færre barn lever i fattigdom. Flere mennesker skal over fra passive stønader og ut i arbeid. Både markedsarbeidet og ungdomssatsning er viktige satsningsområder.

Viktige områder 2019

Gjennom følgende arbeid og prosjekter, vil NAV Halden bidra til å bekjempe fattigdom og gi mennesker muligheter:

Prosjektet Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier fortsetter ut 2019. Enheten er tildelt prosjektmidler til 1,5 årsverk også i 2019.

Målet for prosjektet er å forhindre sosial arv, og forebygge at barn i familier med lav inntekt forblir fattige på grunn av manglende utdanning, arbeidsmuligheter og manglende sosial integrering. Den kortsiktige målsettingen er å utvikle og prøve ut en oppfølgingsmodell som kan gi bedre resultater av innsatsen for familiene i målgruppen.

Andre tiltak

- Fokus på arbeid og aktivitet i alt vi gjør
- «Arbeid først», aktivitet fremfor passive ytelser. Et samarbeidsprosjekt mellom NAV-Halden og HAV (Halden Arbeid og Vekst) hvor personer rekrutteres fra NAV Halden.
- Boligoppfølger ansatt ved NAV Halden, samarbeid med øvrig boligteam i Halden kommune.
- Prosjekt «Raskere bosetting» inn i ordinær drift.
- Kirkens bymisjon satser i Halden. Arbeidsavklaring og diverse tiltak for brukerne ved NAV Halden. Skattkammeret er et godt tilbud til utlån av fritidsutstyr.
- Kvalifiseringsprogrammet som skal bidra til avklaring mot arbeid eller annen inntektssikring
- Lavinntektprosjekt et samarbeid hvor NAV-Halden i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet deltar i et prosjekt for helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier.
- Rett ytelse
- NED-prosjektet fortsetter, samarbeid mellom NAV og Halden kommune om å redusere sykefraværet i kommunen.
- Jobbspesialister og metodeveileder utvides.

Styringsindikatorer

NAV	Styringsindikator	Status 2018	Mål 2019
Økt aktivitet	Andel graderte sykmeldinger	50 %	50 %

	Andel personer med nedsatt arbeidsevne med overgang til arbeid	30 %	43 %
Sosialhjelp	Samlet antall mottakere av økonomisk sosialhjelp pr mnd.	481	470
	KVP deltagere	24	30
	Andel flyktninger i arbeid eller aktivitet etter endt introduksjonsprogram 2-3 år (hittil i år)	53 %	60 %

Kommentarer til styringsindikatorene

For å nå resultatkravene arbeides det systematisk og målrettet for å finne smarte måter å jobbe på. Både kommunale og statlige midler benyttes for å få flere brukere i aktivitet fremfor passive ytelser. Målet er å bli litt bedre hver dag.

Situasjonen på arbeidsmarkedet gjør at utviklingen følges tett, og det skal sikres nødvendig bistand til både arbeidssøkere og arbeidsgivere.

Disse indikatorene skal følges opp hver måned og justeres dersom avvik. Dersom ikke ønsket effekt er oppnådd, settes det i verk nye tiltak.

Undervisning, oppvekst og kultur

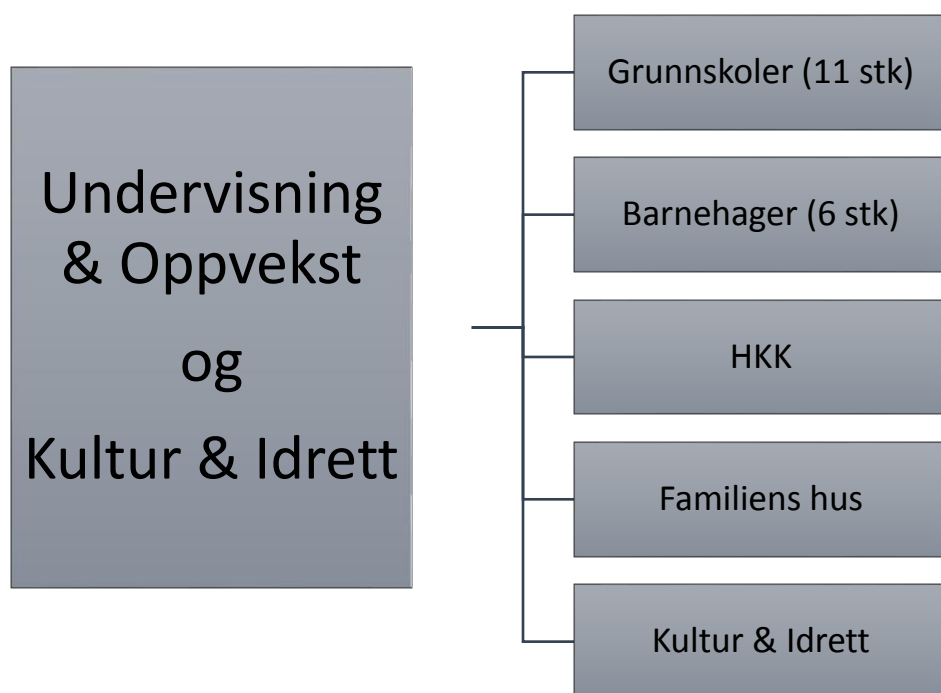
Kommunalavdelingens tjenester retter seg mot barn og unge i alderen 0-18 (23) år, voksne med opplæringsbehov etter fylte 18 år, og tjenester/tiltak innen kultur. Kommunalavdelingen har ansvar for å påse at barn og unge bosatt i kommunen sikres likeverdige tilbud.

Fokus for arbeidet er tidlig og helhetlig innsats og oppmerksomheten er rettet mot å ivareta et godt oppvekst- og utviklingsmiljø for barn og unge i Halden kommune.

Administrasjonen i kommunalavdelingen består av kommunalsjef og en faglig stab på fem medarbeidere. Stabsmedarbeiderne arbeider i team til kommunalsjefen og er medansvarlige for det overordnede strategi- og analysearbeid for kommunalavdelingen. Stabsmedarbeiderne er ansvarlig for å utrede saker til administrativ og politisk behandling etter prinsippet om fullført saksbehandling og skal bidra til å sikre at politikere gis best mulig grunnlag for å utforme gode strategier og mål for fagområdet. Staben skal bidra til at det skjer en positiv utvikling innen fagområdet og skal veilede/bistå enhetslederne slik at de kan fullføre eget arbeid.

Kommunalavdelingen rapporterer på to områder:

- undervisning og oppvekst
- kultur og idrett



Område undervisning og oppvekst

Driftsramme

Driftsramme	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
Undervisning & oppvekst			
<i>Tall i tusen nok</i>	658 040	645 203	613 56

Mål og hovedoppgaver

Kommunalavdelingen har ansvar for en stor del av det som angår barn og unges oppvekst i Halden.

Et hovedmål er å få til helhet og sammenheng i de tjenestene som ytes. Dette gjenspeiler seg i planer, rutiner organisering og samarbeid mellom enhetene. Det handler om å forebygge og å komme raskt i gang med innsats overfor de som av en eller annen grunn står i fare for å falle utenfor.

Et annet hovedmål er å sørge for at flest mulig av våre elever gjennomfører videregående skole og dermed får et best mulig utgangspunkt for å komme ut i arbeidslivet.

Det legges vekt på tidlig innsats og gode overganger fra barnehage til skole og mellom de ulike skoleslagene. Fokus på organisering, læringsmiljø, klasseledelse og tilpasset opplæring skal bidra til økt trivsel, bedre læringsresultater og redusert behov for spesialundervisning i skolen. Skolen skal legge til rette for at elevene avslutter grunnskolen med godt læringsutbytte og gode grunnleggende ferdigheter slik at de mestrer overgangen til videregående skole og senere arbeidsliv. Bruk av digitalt utstyr i barnehager og skoler er et satsningsområde.

Hva skjer i 2019

I 2018 er det igangsatt endringsprosesser innenfor området spesialpedagogikk i barnehagene og skolene. Arbeidet vil fortsette i 2019 med fokus på hvordan barn/elever med behov for særskilt tilrettelegging kan få et best mulig tilbud inne i barnegruppene i barnehagene og innenfor den ordinære undervisningen i klasserommet. Det handler om å gi alle barn en god hverdag i et stimulerende oppvekstmiljø, der hver enkelt får utviklet sitt potensiale og bli de beste utgaver av seg selv. For å få dette til, må det jobbes med læringsmiljøet, mot mobbing og for å fremme sosiale ferdigheter. Det forutsetter et tett samarbeid mellom ansatte i barnehager/skoler og støttefunksjonene rundt, som PPT, barnevern, helsesøstertjenesten m.m. Tjenestene sitter på mye kompetanse som må benyttes på best mulig måte. Ansatte i PPT må være mer ute der barna er og tjenestene i Familiens hus må jobbe videre med det tverrfaglige og forebyggende arbeidet overfor barn og familier.

Kravene til skolen om å tilpasse undervisningen gjelder alle elever uavhengig av hvilket faglig nivå de er på. Det innebærer at også de såkalt evnerike elevene skal få utfordringer og noe å strekke seg etter i undervisningen. Disse elevene må også løftes fram i 2019.

Kongeveien skole er åpnet og det blir spennende å følge skolen inn i 2019. Samtidig er planleggingen av den nye skolen på Os i full gang. Dette blir Haldens første 1 – 10 skole, og det blir viktig å bruke 2019 til å innhente erfaringer fra andre skoler som er organisert slik. Her er det ikke bare to skoler som skal bli til en, men det er en barneskole og en ungdomsskole som skal smeltes sammen.

De nye bemanningsnormene for barnehager og skoler blir ytterligere strammet inn i 2019 og satsingen for å innfri kompetansekravene til lærere i grunnskolen innen 2025 må fortsette. I 2018 er det prioritert å øke IT-kompetansen gjennom videre- og etterutdanning, men i 2019 og framover blir strategien å fylle kompetansekravene i norsk, matematikk og engelsk.

IKT-løftet i skolen fortsetter i 2019 med mål om at digitale klasserom skal gi elevene gode læringsopplevelser og stadig bedre resultater. Barnehagene har i 2018 fått mer digitalt utstyr, og i 2019 skal implementeringen intensiveres også i starten av utdanningsløpet.

Tiltak

Styrke skolenes arbeid med elever med behov for særskilt tilrettelegging

Kommunalavdelingen tilføres midler tilsvarende to nye årsverk. Midlene skal benyttes til å styrke det ambulerende teamets arbeid med å støtte, veilede og bistå lærerne med tilrettelegging for at elever med særskilte behov kan få sitt tilbud innenfor den ordinære undervisningen.

Skolene skal drives innenfor den vedtatte normen for lærertetthet. Skolene melder imidlertid om økte utfordringer knyttet til elever som av ulike årsaker har behov for ekstra tilpasning og oppfølging i skolehverdagen, og gjennom det bli inkludert i læringsmiljøet.

Halden kommune ligger høyt på statistikken over andel elever med vedtak om spesialundervisning. Det vil alltid være noen elever som har behov som ikke kan imøtekommes innenfor den ordinære undervisningen, og som derfor må ha tett oppfølging av spesialpedagoger og miljøterapeuter. Nyere forskning viser imidlertid at den tradisjonelle spesialundervisningen ofte ikke virker tilfredsstillende, og at den i noen tilfeller kan bidra til ekskludering og segregering.

Hensikten med å styrke ambulerende team og dermed også PPT, er å bistå lærerne i å skape og opprettholde et godt og inkluderende læringsmiljø for alle elevene, samtidig som behovet for assistenter og miljøpersonale minskes.

Ambulerende team for barnetrinnet som ble etablert som en prøveordning i 2018, fortsetter som permanent ordning fra 2019. Teamet ligger administrativt under PPT.

Veiledningsarbeidet styrkes som skal føre til at skolens lærere settes i stand til å ivareta elevgruppen med behov for tilpasninger innenfor den ordinære undervisningen. Dermed skal antall assistenter reduseres og kommunens samlede kostnader knyttet til ivaretagelse av denne delen av elevgruppen kan komme ned på det nivået som snittet av landets kommuner ligger på.

Det er forventet en økonomisk effekt i 2019 på 0,4 mkr.

Felles grunnskoletjenester/ to språklig fagopplæring

Halden kommune ligger høyt på statistikken over kostnader til tospråklig fagopplæring (TOSP). I 2018 startet arbeidet med å gjennomgå hele området særskilt språkopplæring, som TOSP er en del av. Arbeidet har ført til noen endringer i tildelingsrutiner for TOSP, samtidig som det er avdekket klare forbedringspunkter vedrørende organisering. I 2019 må gjennomgangen fortsette, og nye tiltak iverksettes. Tiltaket kan medføre en overtallighet av faste ansatte, særlig innenfor språkgrupper der behovet ikke lenger er til stede.

Det er forventet en økonomisk effekt i 2019 på 2 mkr.

SFO skal drives etter selvkostprinsippet

Brukerbetalingen økes med kr. 100,- pr. måned. Dermed kan standarden på tilbudet opprettholdes i tråd med gjeldende vedtekter for ordningen.

Det er forventet en økonomisk effekt i 2019 på 0,6 mkr.

HKK – gjennomgang av driftsomfang og lønnskostnader

I økonomiplanen var det gjennom tiltak forventet en innsparingseffekt tilsvarende ett årsverk ved HKK. Dette har det av ulike årsaker vært vanskelig å innfri fullt ut. Tiltaket føres videre, samtidig som et nytt tiltak vil være å vurdere ledelsesressursen ved kompetansesenteret. Denne ser ut til å ligge for høyt sammenlignet med øvrige grunnskoler i Halden.

Det er forventet en økonomisk effekt i 2019 på 1,7 mkr.

Styringsindikatorer

Område		Indikator	Status 2018	Mål 2019
Undervisning & oppvekst	Barnehage	Andel barn i private og kommunale barnehager som får spesialpedagogisk hjelp	4,5%	2,0%
		Andel pedagogisk personell med godkjent utdanning	100%	100%
		Andel barn 1-5 år i b.hage	93%	93%
		Andel barn over 3 år pr årsverk	6,5	6
		Andel barn under 3 år pr årsverk	3	3
		Foresattes tilfredshet med barnehagetilbudet	4,9	5,0
	Grunnskole	Andel elever i grunnskolen med spesialundervisning	7,9%	6,5%
		Mobbing i skolen 7.trinn	7%	0%

	Mobbing i skolen 10.trinn	11%	0%
	Andel elever som har lært å lese før de går ut av 2.trinn.		93,5%
	Overgang fra grunnskole til videregående skole	98,6%	99%
Helsesøstertjenesten	Andel hjemmebesøk før barnet er 2 uker	82%	90%
	Andel fullførte helseundersøkelser innen barnet er 8 uker	99%	99%
	Andel fullførte helseundersøkelser innen barnet er 2 år og 2 mnd.	94%	95%
	Andel fullførte helseundersøkelser innen barnet er 4 år og 2 mnd.	95%	95%
	Andel 6 åringer til skolestartundersøkelser hos lege før skolestart	75%	90%
Barnevern	Andel undersøkelser innenfor frist	90%	100%
	Andel barn med tiltaksplan	87,7%	100%
	Andel barn med omsorgsplan	95,7%	100%
	Andel barn i fosterhjem med fire tilsynsbesøk	48%	100%
	Andel barn i fosterhjem med fire besøk av barnevernstjenesten	93%	100%
	Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk	14,9%	17,0

Kommentarer til styringsindikatorene

Resultatene fra 2018 (pr.20.10.) viser at det er en vei å gå for å oppnå målene for 2019 på en rekke områder. Det er fortsatt for mange barn i barnehagene med vedtak om spesialpedagogisk hjelp, og tilsvarende for spesialundervisning i skolen. Samtidig ser vi at andelen elever som starter ved videregående skole, er høy. Tallene for mobbing er kommentert ved flere anledninger, da de er misvisende ift. den reelle tilstanden, og vil bli rettet opp når resultatene fra elevundersøkelsen høsten 2018 foreligger. Null-visjonen vedr. mobbing må stå ved lag også i 2019.

Barnevernets tall for tilsynsbesøk må økes betraktelig. Her er det økt innsats mot slutten av 2018, og tiltakene må fortsette i 2019.

Område kultur

Driftsramme

Driftsramme	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
Kultur & idrett			
<i>Tall i tusen nok</i>	45 186	44 412	43 076

Mål og hovedoppgaver

Halden kommune har en kulturtjeneste som skal initiere et godt aktivitetsnivå blant lokale kulturaktører, profesjonelle kulturaktører- og institusjoner, barn og unge, lag, foreninger og frivillige.

Halden kommune skal være en sentral aktør i videreutvikling av kulturlivet i Halden. Dette gjennom å være en stabil tilrettelegger som bidrar med infrastruktur og stimulerer til aktivitet og samhandling mellom alle kulturlivets aktører.

Hva skjer i 2019

Idrett

Halden idrettsråd og Halden kommune skal i 2019 prioritere samarbeidet innenfor anleggsutvikling av nye anlegg og vedlikehold av allerede eksisterende anlegg.

Halden idrettsråd har i 2018 ansatt en 100% stilling som idrettskonsulent som vil jobbe med idrettsfaglige saker som Halden idrettsråd har i sine planer. Dette vil styrke samarbeidet med Halden kommune i årene som kommer. Halden kommune bidrar 2019 med driftstøtte og lønnstilskudd til Halden idrettsråd. Halden kommune har i budsjett 2019 funnet rom for innenfor vedtatte rammer å øke den kommunale stillingen som idrettskonsulent med 50% stillingsressurs slik at denne fra 2019 utgjør en 100% stilling.

Opera Østfold, Det Norske blåseensemble og Østfoldmusene

Opera Østfold er den største utendørsoperaen i Norge og organisert som en fylkeskommunal virksomhet i partnerskap med Halden kommune.

Opera Østfold har statlig, fylkeskommunal og kommunal finansiering. Det er et siktemål å oppnå en finansieringsmodell som innebærer en fordeling med 70% finansiering fra stat og 30% fra lokalt/regionalt nivå. Halden kommune har i økonomiplan 2019-2023 vedtatt en opptrappingsplan som skal bringe det kommunale tilskuddet på samme nivå som Østfold fylkeskommune i løpet av 2021.

Videre har Halden kommune i 2018 tatt initiativ til å legge forholdene til rette for at Opera Østfold videreutvikler seg organisatorisk, herunder vurdering av framtidig organisasjonsform. Fylkesrådmannen ønsker å gå i dialog med Halden Kommune, for at man sammen jobber videre med en politisk sak om framtid og organisering av Opera Østfold. Denne saken skal settes opp i Østfold fylkeskommune i mars 2019.

Det Norske Blåseensemble er et unikt orkester i dagens kulturliv i Norge med historie tilbake til 1734, dvs. landets eldste orkester i fortsatt drift. Basen er i Halden, men orkesteret dekker hele Østfold med konserter og produksjoner, blant annet i den kulturelle skolesekken. I tillegg kommer konsertvirksomhet både i inn- og utland. Ensembles høye kvalitet tiltrekker gjestedirigenter og solister fra hele verden og orkesteret høster høy internasjonal anerkjennelse. Orkesteret er organisert som en stiftelse og mottar årlig støtte fra kommune, fylkeskommune og stat.

Det Norske Blåseensemblet har i sin budsjettsøknad til Kulturdepartementet tatt til orde for en utvikling som innebærer større aktivitet. Dette gir igjen utfordringer knyttet til de fysiske rammebetingelsene som også huser Brygga kultursal. For å utvikle «den kulturelle grunnmuren» i Halden samfunnet og for all scenekunst er tilrettelegging for framføring og formidling avgjørende. Å bygge kulturarenaer kan derfor oppfattes veldig omfattende. Halden kommune skal i 2019 gjennomføre en mulighetsstudie av behovet for kulturproduksjons- og fremføringsarenaer for det profesjonelle, semiprofesjonelle samt amatører, for å kunne imøtekomme fremtidige behov for kulturproduksjons- og fremføringsarenaer i Halden.

Fayegården skal i løpet av perioden 2019-2020 bli museets nye formidlingsarena for Halden og omegn samt huse Halden historiske samlingers administrasjon. Fayegården skal bli et relevant og inkluderende museum, som skal bidra til samhandling og økt kulturell aktivitet i byen, og det skal være et kraftsenter i formidlingen av Haldens historie. Fayegården gir museet mulighet for utvikling og fornyelse, og å utføre sitt samfunnsoppdrag på en hensiktsmessig måte

Østfoldmuseene skal i 2019 søke kulturdepartementet om midler til å etablere et Nasjonalt teaterhistorisk museum i Halden. Dette skal i første omgang etableres på og i eksisterende bygninger og med det inventar og de gjenstander som allerede finnes, knyttet til teaterbygningen og

kulissemagasinet. Teaterets egen historie og teaterets betydning i den felles nordiske teaterhistorie skal være de bærende elementene.

Driftstøtten til Østfoldmuseene Halden historiske samlinger opprettholdes i 2019.

Ungdomstilbud og Halden Kulturskole i 2019 videreutvikles som en kulturinstitusjon

Fritidstilbudet har tradisjonelt vært begrunnet med henvisning til rus- og kriminalitetsforebygging, dvs. en sosialpolitisk legitimeringsbegrunnelse. Fritidsklubber har også en kulturpolitisk begrunnelse og de spiller en viktig rolle som kulturarena for unge. Fritidsklubbene er utviklingsarenaer for populærkulturelle kulturuttryksformer og en arena for ungdom med ulik sosial og kulturell bakgrunn. Utpregede kulturaktiviteter som er vanlige er musikk, dans, scenekunst og film. I tillegg er det vanlig med aktiviteter som spill, data, idrett og motorsport.

Rockehuset og ungdomshuset Domino er i stor grad å betrakte som viktige kulturarenaer eller som «kulturhus for ungdom», i tillegg til de private tilbudene i Halden kommune. Som del av en helhetlig kulturpolitikk for barn og unge er fritidsklubber og selvorganiserte aktiviteter viktige kulturarenaer og følgelig del av den samlede «kulturelle grunnmuren» i Halden kommune. Halden kommune bør derfor også løfte tydelig fram kulturpolitiske mål og virkemidler for sine fritids- og kulturtilbud til barn og unge.

Halden kommune vil i 2019 starte opp en kartlegging av kultur og fritidstilbud i Halden. Kartleggingen skal danne grunnlag for behov og samarbeid mellom de ulike aktøren og Halden kommune slik at den samlede innsatsen er til det beste for byens barn og unge.

Rockehuset, Ungdomshuset Domino og Halden kulturskole vurderes i forhold til videreutvikling til å være et «kulturarena» for ungdom.

Biblioteket og frivillighetssentralen

Biblioteket er en del av kjernevirksomheten i kommunens kulturelle grunnmur. Biblioteket er et møtested for ulike grupper i befolkningen og sikrer med sin fagkompetanse at alle får lik tilgang til kunnskap, kultur og informasjon. Dette er det viktig å ha fokus på i arbeidet som er igangsatt ifbm Os Allé 3.

På bakgrunn av vedtak i 2018 jobber rådmannen videre med å vurdere Hovedbiblioteket, frivilligsentralen og Aladdin kino inn i Os Allé 3. Arbeidet er igangsatt og en endelig vurdering vil foreligge tidlig i 2019.

Brygga kultursal

Etter vedtak i HSK høsten 2018 er det igangsatt utredning av fremtidig driftsmodeller av Brygga kultursal. Økt etterspørsel til å bruke Brygga kultursal til konferanser medfører at en gjennomgang og utredning av behov ifht eksisterende samarbeidsavtaler og eventuelt utarbeidelse av nye samarbeidsavtaler må påregnes.

Brygga kultursal er også øvings- og fremføringsarena for Det norske blåseensemble. Det vil derfor være nødvendig og også ivareta orkesterets behov for gode fysiske rammebetingelser. Frem til en utredning av fremtidig driftsmodell for Brygga kultursal foreligger, er det en forutsetning at sameksistensen og samarbeidet mellom Brygga kultursal og Det norske Blåseensemblet ivaretas innenfor de gitte økonomiske- og fysiske rammer i 2019.

Støtte kulturproduksjoner

Den økonomiske ordningen Kulturmidler til kunst og kulturformål er den viktigste økonomiske ordningen kommunen i samarbeid med fylkeskommunen disponerer for å stimulere det kompetente kunst og kulturmiljøet i Halden. Tildelingen skjer i etter søknad og gjennom vedtatte satsningsområder årlig og stimulerer tiltak i det brede, kompetente kulturlivet i Halden. Halden Kommunes evne til å stimulere økonomisk, blir gjerne avgjørende for aktivitetsnivå og kvalitet. Støtte til kulturproduksjoner oppleves av de ulike kulturaktørene som et viktig kommunalt kulturpolitisk verktøy. Søknadsmengden på ordningen overstiger langt de midler som nå ligger i ordningen.

Halden kommune har i 2018 vedtatt to nye støtteordninger for festivaler og arrangementer. Det er i 2019 avsatt midler til dette innenfor vedtatte rammer. For 2019 vil det være tre støtteordninger som det kan søkes midler fra og som vil gi profesjonelle- og amatør aktører større handlingsrom for varierte kulturopplevelser.

Kulturarenaer

Kulturarenaer har en betydning for utvikling av by og tettsteder. Plassering og innhold på ulike kulturarenaer vil også påvirke helse og miljø, stedsutvikling og mål om klima/miljø. Dermed blir arealplaner viktig faktor også for den kulturelle utviklingen.

Torvet er en arena som i de siste årene har vært brukt som utendørs kulturarena. Torvet representerer en kjerne i Halden sentrum og fortjener en bedre utnyttelse. Og da som et by torv og kulturarena. Kommunestyret vedtok i 2018 å lage rammer for en idékonkurranse rundt framtidig bruk av Torvet. Arbeidet med rammer til en idekonkurranse er startet opp i 2018 og ferdigstilles våren 2019.

Halden kommune skal i 2019 starte opp prosjekteringen for å rehabilitere Rosenlundsalen i Konservativen. Videre skal også Sparebanksalen Black Box ombygges og rehabiliteres i 2019.

Fredriksten Festning som en regional og nasjonal kulturarena

Halden kommune samarbeider med Forsvarsdepartementet ved festningskommandanten og Østfold fylkeskommune om å utvikle Fredriksten festning som er kulturminne og en nasjonal kulturarena.

Fredriksten festning er allerede etablert som den arenaen i Østfold som er synlig i nasjonale sammenhenger. En gradvis videreutvikling av den kulturpolitiske profil og infrastruktur vil kunne øke mulighetene for ytterligere styrket posisjon som nasjonal kulturformidler. For å nå et slikt mål vil det være viktig å lykkes med fortsatt utbygging av infrastruktur og kvalitetsforbedring i alle ledd. Også profesjonalisering av driftskonseptet vil være av betydning. Fredriksten Festning ivaretas og driftes som kulturminne med 100 % støtte fra staten. Det er i dag klare behov for å styrke infrastrukturtiltak for de store kulturarrangementene.

Halden kommune og Forsvarsbygg samarbeider allerede og arenaen vil i løpet av 2018 stå ferdig med ny strømforsyning. Dette er en av de viktigste infrastrukturmessige grepene som er tatt i den senere tid. Dette løfter Fredriksten opp i elite divisjonen som kulturarena. Videre blir det viktig å lage en utviklingsplan for Fredriksten festning til en nasjonal kulturarena. Sammen med Østfold fylkeskommune vil det arbeides for at Staten skal bidra til denne utviklingen.

Videreutvikling av Fredriksten festning bør være å få staten med på å gjøre den til en nasjonal kulturarena og bidra mer til utvikling av infrastruktur til kultursatsingene. Viktige regionale medaktører i en videre satsing vil være Opera Østfold, Det Norske Blåseensemble, Østfold museene, Halden kommune og Forsvarsbygg og næringsliv. Det skal i 2019 nedsettes en styringsgruppe bestående av forannevnte aktører der utvikling av Fredriksten som Nasjonalt fredet kulturminne og Nasjonal kulturarena er hovedmålsetningen.

Styringsindikatorer

Område		Indikator	Status 2018	Mål 2019
Kultur & idrett	Bibliotek	Antall utlån på bibliotek	77 453	115 000
	Barn og ungdom	Besøkstall i vårt ungdomstilbud	1 500	2 000
	Kultursalen	Antall arrangement	34	65
	Kulturskolen	Antall elever i kulturskolen	236	250

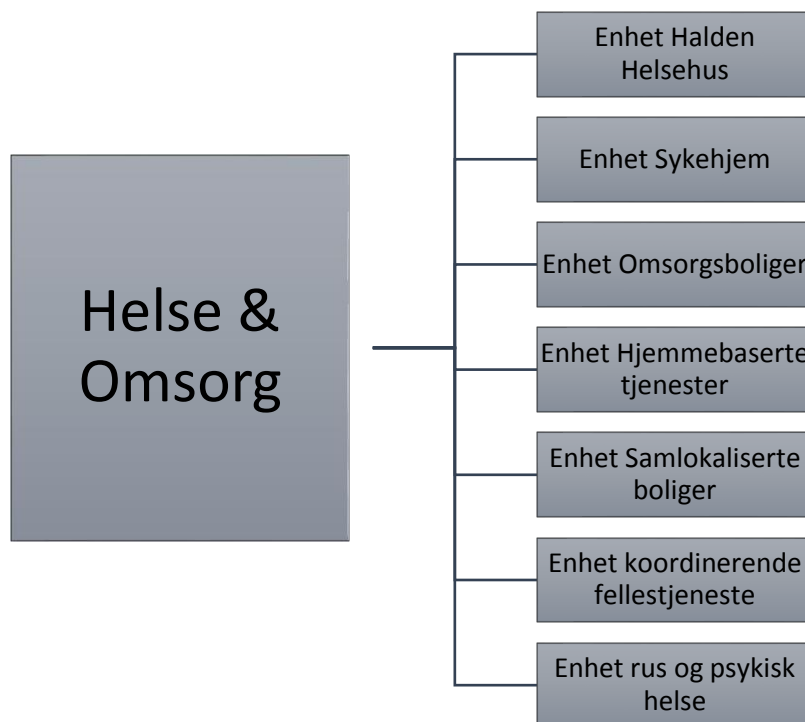
Styringsindikator for ungdom endres til årsmål på 2000 besøkende. Sett i lys av de fysiske rammebetingelsene er målet satt i 2018 for høyt. Tilbudene er godt besøkt i 2018 tatt rammebetingelsene i betraktning.

Sett i lys av arbeidet med å kartlegge tilbudene som igangsettes i 2019, vil det for 2020 utarbeides nye mål.

Helse og omsorg

Organisering

Kommunalavdeling helse og omsorg består av kommunalsjef med stab og 7 enheter direkte underlagt kommunalsjef.



Driftsramme

Driftsramme	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
Helse			
<i>Tall i tusen nok</i>	642 061	620 086	600 940

Helse og omsorg leverer tjenester 24 timer i døgnet hver dag hele året. Et tilfredsstillende antall kompetente, dedikerte ansatte er avgjørende for at sektoren skal kunne levere riktige tjenester til rett tid og god nok kvalitet. Hovedtyngden av utgiftene i sektoren er knyttet opp mot lønn (85-90%).

Mål og hovedoppgaver

Helse og omsorg ønsker å bidra til at den enkelte innbygger er mest mulig selvhjulpen i eget liv og i vante omgivelser, samt at tjenestene er tilpasset den enkeltes behov. I tillegg er formålet å bidra til at ressursene utnyttes best mulig. Det er ønskelig at den enkelte innbygger får mulighet til å arbeide, leve og bo selvstendig, og til å ha en aktiv meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre.

I årene frem mot 2023 vil antall eldre over 80 år i Halden kommune ha en moderat økning. Fra 2023 vil antall eldre øke betydelig for hvert år. Dette stiller krav til forebygging og tidlig innsats slik at flest mulig av våre innbyggere får flere gode leveår, og er selvhjulpne lengst mulig. Nasjonale føringer gir uttrykk for at våre tjenesteutfordringer vil kreve omstilling av den faglige virksomheten. I tillegg må det legges til rette for mobilisering av alle tilgjengelige ressurser hos den enkelte innbygger, deres familie og sosiale nettverk, i nærmiljøet og lokalsamfunnet for å kunne løse morgendagens tjenesteutfordringer. Dersom innslagspunktet for behov av kommunale tjenester blir ved en høyere alder, vil sektoren måtte vokse i mindre grad enn om dagens innslagspunkt opprettholdes med et økende antall eldre.

Helse og omsorg er i gang med å ta i bruk velferdsteknologi. Fokus er på hvordan mulighetene, som ny teknologi gir oss, kan benyttes. Ansatte trenger tilstrekkelig kompetanse, informasjon og praktisk

opplæring for å kunne utnytte mulighetene fullt ut. Dette fordrer en tverrfaglig satsning i årene som kommer gjennom nettverksgrupper og opplæring, og tett samarbeid mellom helse og omsorg og IT-avdelingen. Kompetanse på lovverk og etikk, metoder for kartlegging av brukerbehov og eksempler på teknologiske løsninger som allerede er i bruk i andre kommuner, samt helt nye løsninger vil være i fokus.

Helse og omsorg vil klargjøre seg og være fleksibel for morgendagens løsninger. Dette medfører et stadig fokus på forenkling, fornying og forbedring av tjenestene, kompetanse, organisasjon og ledelse. Ved å ha et kreativt og utforskende blikk på dagens praksis vil HO kunne tilpasse seg og fange opp nyvinninger og dermed kunne utvikle tjenestene i tråd med morgendagens behov.

Helse og omsorg sin visjon er «**Sammen om et godt liv** – tjenester basert på faglighet og brukermedvirkning, som ivaretar trygghet, verdighet og mestring».

Hva skjer i 2019

I 2019 vil nye Bergheim bo – og aktivitetssenter stå klart, og overflytting av Karrestad sykehjem, tidligere 3. avdeling på helsehuset og Bergheim omsorgsboliger gjennomføres. Dette er en stor prosess hvor 80 pasienter og ca. 150 ansatte skal finne seg til rette i et nytt bygg. Driften av nye Bergheim er forventet å gi en positiv driftseffekt på 8 millioner på helårsbasis. I og med at driften vil overflyttes våren 2019, og det må forventes en overgangsperiode hvor kostnadene er noe høyere, vil det ikke gi full effekt allerede fra 2019.

Det satses for øvrig fullt på utrulling av virtuell korttidsavdeling, og antall plasser skal økes fra dagens 10 til 20 plasser. Det er også planen å opprette en slags virtuell langtidsavdeling med tanke på kronikergrupper/ andre, som ved hjelp av teknologien og de digitale hjelpemidlene vil bli mer selvhjulpne. Dette skal etter planen gjøre oss i stand til å håndtere volumøkningen i tjenesten, både i forhold til behov for institusjonsplasser og hjemmebaserte tjenester. Total effekt er beregnet til ca. 13 mill.

Det lagt inn midler til å styrke legedekning på institusjon som er påkrevd i forhold til oppgaveoverføring fra spesialisthelsetjeneste og behov for legekompentanse for å ivareta pasientene. Dette sees også opp mot at vi etablerer et stort nytt sykehjem. I tillegg er det lagt inn styrkning av ergo – fysioterapitjenesten hvor kommunen har en lav dekning i forhold til innbyggertallet. Dette er et ledd i å styrke det forebyggende arbeidet. Det er også lagt inn midler for å kunne øke omsorgslønn og lønn til sykepleiere for å sikre rekruttering av denne kompetansen til kommunen. Miljøvaktmesterne er blitt en viktig del av tjenesten, og er et lavterskeltilbud som har stor verdi ut mot mange av våre svakeste innbyggere. Denne tjenesten videreføres til tross for at tilskuddsmidlene bortfaller fra 2019.

Tiltak

Dagtilbud busterudgata

Det foreslås å legge ned dagtilbudet for eldre i Busterudgata. Dagtilbudet for yngre og eldre med demens vil ikke bli berørt da dette flytter over til Bergheim nå nytt senter står åpent. Det er i dag ca. 25 brukere av dagtilbudet totalt, hvorav hver og en bruker tilbudet noen dager i uken. Nedleggelse vil gi en innsparing på ca. 1,6 mkr.

Effektivisering av tjenestene

Det legges opp til en ytterligere effektivisering av tjenestene, særlig med fokus på avlastning i privat institusjon. Tiltaket anslås å gi en effekt på ca. 2 mkr.

Styringsindikatorer

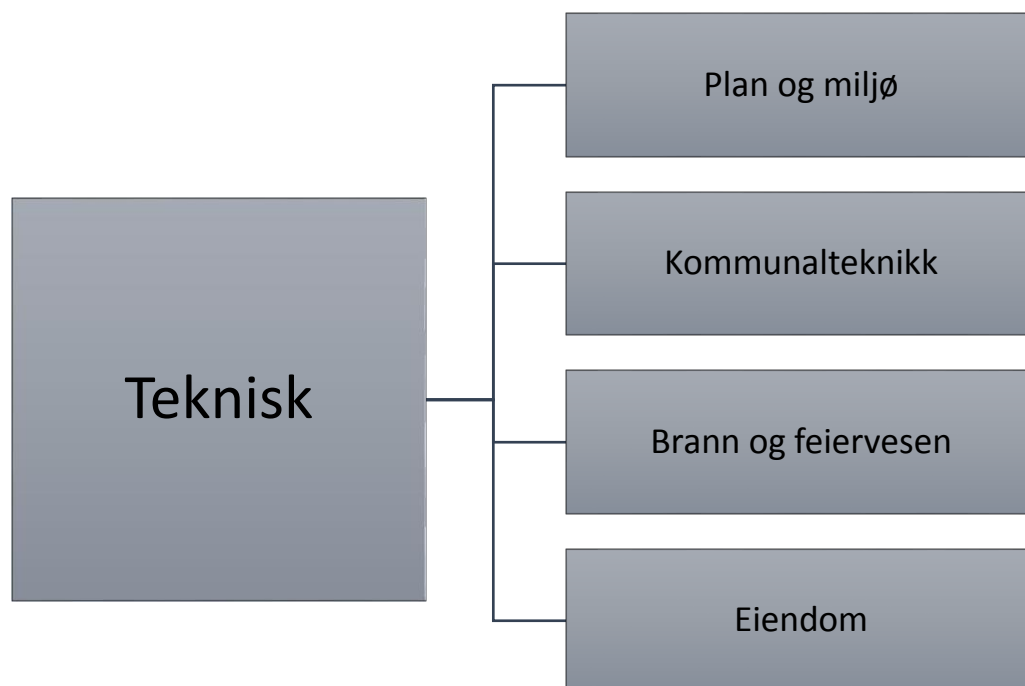
Helse & omsorg	Indikator	Status 2018	Mål 2019
Sykehjem	Beleggsprosent	100%	100%
Omsorgsboliger	Beleggsprosent korttidsplasser	Ny	95%
Hjemmebaserte tjenester	ATA – tid (ansikt til ansikt)	59%	55%
Sykehjem	Antall høyskole/faglært	41/46%	50/45%
Halden helsehus	Antall høyskole/faglært	Ny	69/30%
Omsorgsboliger	Antall høyskole/faglært	16/62%	25/65%
Samlokaliserte boliger	Antall høyskole/faglært	25/45%	25/45%
Hjemmebaserte tjenester	Antall høyskole/faglært	37/47%	40/46%
Koordinerende fellestjeneste	Antall høyskole/faglært	70/30%	70/30%
Rus og psykisk helse	Antall årsverk psykiatrisk sykepleier	7	7
Halden helsehus	Sykefravær	9,2%	8%
Sykehjem	Sykefravær	9,3%	9%
Omsorgsboliger	Sykefravær	12,2%	10%
Samlokaliserte boliger	Sykefravær	10,2%	10%
Hjemmebaserte tjenester	Sykefravær	11,1%	10%
Koordinerende	Sykefravær	10,8%	7%
Kommunalavd.	Sykefravær	8,2%	9%
Omsorgsboliger	Antall ernæringskartlagt i omsorgsbolig- i prosent av antall beboere gjennom året.	60	95
Sykehjem	Antall ernæringskartlagt på sykehjem – langtid- i prosent av antall beboere gjennom året.	100	95
Hjemmebaserte tjenester	Antall ernæringskartlagt av personer med vedtak om hjemmesykepleie, i prosent		95
Samlokaliserte boliger	Antall ernæringskartlagt med vedtak for bistand fra samlokalisert bolig, i prosent	100	95
Sykehjem/Halden helsehus	Legemiddelgjennomgang siste 12 måneder – institusjon langtid, i prosent	100	95
Sykehjem/Halden helsehus	Etablert 4 måltider/døgn, prosent av totalt antall plasser	51	75
Omsorgsboliger	Etablert 4 måltider/døgn, prosent av totalt antall plasser	100	75

Sykehjem/Halden helsehus	Vurdert av tannhelsepersonell siste 12 måneder – institusjon langtid i prosent.	90	70
Samlokaliserte boliger	Vurdert av lege siste 12 mnd	87	80
Samlokaliserte boliger	Vurdert av tannhelsepersonell siste 12 måneder for personer i samlokalisert bolig, i prosent	85	90
Hjemmebasert tjeneste	Andel vedtak om hjemmetjenester som er iverksatt innen 15 dager	100	90
Koordinerende fellestjenester	Gjennomsnittlig ventetid fra vedtak om støttekontakt er fattet til tjeneste er mottatt	9 uker	6 uker
Sykehjem	Tid med fysioterapeut på sykehjem	0	0,55
Hjemmebasert tjeneste	Antall trygghetsalarmer	295	350

Teknisk

Organisering

Kommunalavdelingen ledes av kommunalsjef og har følgende enheter som ledes av enhetsledere:



Driftsramme

Driftsramme	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
Teknisk			
<i>Tall i tusen nok</i>	86 678	81 494	69 644

Mål og hovedoppgaver

Overordnet

Kommunalavdelingen har en viktig rolle som samfunnsaktør i arbeidet med kommunens infrastruktur, bygningsmasse og saksbehandling. Det jobbes hver dag med å utvise skjønn innenfor det til enhver tid gjeldende lovverk. Administrasjonen utreder for hovedutvalg plan, teknisk, landbruk- og miljø, havnestyret samt hovedutvalg for samfunn og kultur. Kommunalavdelingen har ansvar for gjennomføring av politiske vedtak og utarbeidelse av områdets planverk.

Teknisk sektor har mange oppgaver som spenner over flere ulike fagfelt. Kommunalavdelingen leverer tjenester på områder som har en vesentlig betydning for kommunens innbyggere og næringsliv. Tjenestene er rettet mot et mangfold av oppgaver knyttet til saksbehandling, forvaltning og driftsoppgaver. Kommunalavdelingen er en viktig samfunnsaktør og skal utøve god service, godt håndverk og stå for god og likeverdig saksbehandling.

Kommunalavdelingen bistår gjennom sin drift og vaktordninger all kommunal tjenesteyting, innbyggere og næringsliv 24 timer i døgnet, året rundt.

Kommunalavdelingen har gjennom de siste årene jobbet aktivt med å effektivisere driften samt finne nye innovative løsninger for drift til nytte for innbyggerne. Dette gjelder for eksempel sensorikk i miljøstasjoner, kartløsninger mm. Dette arbeidet videreføres og kommunalavdelingen er i prosess på et prosjekt for uttesting av nye smarte vannmålere. Med disse vannmålerne kan vi redusere det totale vannforbruket i kommunen og dermed kostnadene for produksjon av drikkevann, noe som vil komme innbyggerne til gode. Innbyggerne kan i tillegg monitorere sitt eget vannforbruk og lett oppdage vannlekkasjer på privat ledning. Det er å anta at økt fokus på vannforbruk vil ha en oppdragende effekt og at vannproduksjon kan reduseres. Kommunen produserer i dag ca 36% mer drikkevann enn hva et idealforbruk skulle tilsi.

Hva skjer i 2019

Sektorens oppgaveløsning spenner over et bredt spekter av oppgaver.

Kongeveien skole står klar og våren 2019 skal Bergheim omsorgssenter ferdigstilles. Dette er to store prosjekter som eiendomsavdelingen har ansvar for. Eiendomsavdelingen vil i 2019 fortsatt ha mange investeringsprosjekter gående, deriblant Områdeløft Nord, Helsehuset, boliger for yngre utviklingshemmede og samlokalisering av arbeids og aktivitetssenter. Prosjektene gjennomføres i hovedsak som effektiviseringstiltak samt for å bedre tjenestetilbudet til innbyggerne. I 2019 skal ny brannstasjon prosjekteres og bygging igangsettes.

I tillegg til å være byggherre for kommunens mange investeringsprosjekter skal eksisterende bygningsmasse driftes og vedlikeholdes. Dette må i 2019 gjennomføres med begrensede rammer, dog med en forsiktig økning på 2 mkr, men som ikke er nok til å hindre ytterligere verdiforringelse. Kommunens bygningsmasse skal kartlegges og avhending av eiendom skal prioriteres i 2019.

Videre vil det i 2019 være et fokus på ENØK, utfasing av oljefyring og evt bruk av fjernvarme fra Renseanlegget. I vår oppfølging av formålsbyggene har vi som mål å etablere en god dialog med brukerne for best mulig å kunne identifisere utfordringer og konkludere med riktige tiltak.

På det kommunaltekniske driftsområdet vil arbeidet med å effektivisere driften fortsette i 2019. Det legges vekt på god planlegging, og bruk av rett maskin og rett mannskap til rett arbeid. Vi ser nå effekter av dette arbeidet og klarer å utføre mer arbeid med samme ressurser. Forbedrings- og effektiviseringsarbeidet fortsetter inn i 2019. Det vil også i 2019 tilstrebes å legge til rette for diverse arrangement.

På det kommunaltekniske forvaltningsområdet vil det fortsatt holdes et stort trykk på gjennomføring av prosjekter, med hovedtyngden på VA. Vi har i 2018 øket takten på antall anlegg som blir gjennomført, og dette trykket videreføres i 2019. Videre jobbes det nå videre med hovedplan VA, det er fortsatt mange områder som ikke er separert. Sentrumsområdene kommer til å bli prioritert i neste hovedplan VA. Det er også startet arbeid med å kartlegge overvannshåndteringsevne med flomveier, fordrøyning mm.

Havna har i 2018 hatt en økning i antall båtanløp og arbeidet med å forbedre kaikanten på Indre Mølen er igangsatt, med ferdigstilling medio 2019. Det er også igangsatt et effektiviseringsarbeid for håndtering av kommunale bryggeplasser som skal gjøre det enda enklere for innbyggerne å leie seg båtplass i tråd med behov

Brannvesenet, som holder til i midlertidige lokaler, vil i 2019 fortsette fokuset på god brann og ulykkesberedskap. I den sammenheng gjennomføres det kontinuerlige risiko og sårbarhetsanalyser for å møte nye utfordringer. Klimaskapte hendelser vil få økt fokus i 2019. Brannvesenet tilstreber innovativ tankegang og samarbeid på tvers av kommunens strukturer og driver også utstrakt kurs og veiledningsvirksomhet innenfor brann og førstehjelp andre kommunalavdelinger. I det forebyggende arbeidet vil det i 2019 rettes et ekstra fokus på risikogrupper med økt fare for brannutløp. Ny brannstasjon er tenkt prosjektert og påbegynt i 2019.

Plan og miljø utfører en rekke oppgaver ifb arbeidet med kommuneplanens arealdel, bla annet gjennomgang av eldre reguleringsplaner og geosynkronisering av planer og kart . Videre vil det i 2019 bli utført et stort arbeid med digitalisering av historisk byggesaksarkiv og innføring av E-byggesak. På miljøsidan vil arbeidet med klimaplan og landbruksplan fortsette, samt at det planlegges en slutføring i arbeidet med opprydding i separate avløp fra spredt boligbebyggelse. Områdeplan for Busterudkleiva vil ferdigbehandles i 2019.

Det vil i 2019 legges et ytterligere økt fokus på sektorens malverk og brukertilfredshet.

Styringsindikatorer

	Område	Indikator	Status 2018	Mål 2019
Teknisk	Vann	Prosent produsert vann til forbruk basert på idealvannproduksjon 11 000 m ³ /døgn. Avvik fra idealproduksjon = > 100	136	100 %
		Andel prøver som oppfyller forskriftenes krav til kvalitet	100	100 %
		Andel ledningsbrudd reparert innen 8-timer	100	100 %
		Andel vannprøver med pH-verdi innenfor mål.	100	100 %
	Avløp	Andel tilknyttede etter utsending av henstilling/ pålegg/ år	46	100 %
		Andel slam minimum kvalitetsklasse 2	100	100 %

	Prosentavvik rensset avløpsvann i forhold til idealavløpsvannmengde 11000 m ³ /døgn pr. 1t.	80,1	100 %
	Rensegrad i prosent av målt mengde fosfor i vannprøver inn og ut av renseanlegg	96	90 %
BOF-rensing (biokjemisk oksygenforbruk)	Oksygenforbrukende kapasitet i avløpsvann	95	70 %
KOF-rensing (kjemisk oksygenforbruk)	Oksygenforbrukende kapasitet i avløpsvann	92	70 %
VVA-anlegg	Ingen arbeidsulykker egne anlegg	0	0
Vei	Opprettholde veikapital	85%	85 %
Byggesak	Saksbehandlingstid disp.søknader (tidl. <6 mnd)	2 mnd	< 3 mnd.
	Andel omgjøringer i % av antall klager sendt FM		< 10 %
	Andel saker behandlet innen 3 ukersfristen	83	100 %
	Andel saker behandlet innen 12 ukersfristen	90	100 %
Geodata	Andel oppmålingssaker behandlet innenfor frist - 16 uker.	100	100 %
	Andel megleroppgaver behandlet innenfor frist - 5 dager.	100	100 %
	Andel ferdigstilte saker i matrikkel innenfor frist - 5 dager.	100	100 %
Plan	Andel plansaker gjennomført innen frist - 12 uker.	100	100 %
Miljø	Andel oppgraderte renseanlegg i kommunen	88	90 %
Brann	Utrykningstid ihht krav – Dimensjoneringsforskrift	100	100 %
	Gjennomførte tilsyn særskilte brannobjekt etter standardkrav DSB *nytt regelverk, endring i 2018	94	100 %

Investeringsbudsjett

Halden kommune har vært gjennom omfattende omstillinger de siste årene og det har vært stort fokus på kostnadsreduksjoner og gode prosesser innenfor gjeldende struktur. For å lykkes de neste årene er det fortsatt helt avgjørende at det gjøres investeringer av strukturell karakter.

Fokus har vært på å planlegge for en varig, effektiv drift i årene fremover og de investeringer som foreslås er i hovedsak investeringer som vil gi større besparelser i drift enn kapitalkostnaden vil økes etter gjennomføring. Flere av de store, økonomiske lønnsomme investeringene er godt i gang og ettersom tiltak i drift avhenger av effektene av investeringene er det avgjørende at disse prioriteres frem til ferdigstillelse.

Eksempler på viktige satsinger er demenssenter på Bergheim som ferdigstilles vinteren 2019. Bygget er ferdig reist, taket er tett og det pågår nå en omfattende jobb med ferdigstillelse av alle sonene (avdelingene) i bygget.

Utvendig er bygget snart ferdig kledd med panel, og innvendig har man begynt med montering av fast inventar og utstyr i flere av sonene som nærmer seg ferdigstilte.

All prosjektering av bygget er ferdigstilt, og man jobber også parallelt med opparbeidelse av P1 (parkering innunder høyspentlinjen) som etter planen skal være ferdig opparbeidet i månedsskifte oktober/november.

Det pågår også en egen prosess på anskaffelse av løst inventar og utstyr i bygget som forventes avklart i månedsskifte oktober/november.

Andre økonomiske lønnsomme investeringer er ny stor sentrumsbarnehage og samlokalisering av flere av dagens seks dagsenter-avdelinger. I tillegg er det vedtatt bygging av ny brannstasjon som er lagt inn i investeringsbudsjettet. Utover dette er bygging av ny arena inkl. Basishall på Os en av de største enkeltinvesteringene i 2019. Med rekordlave renter og muligheten for å gjøre gode rentesikringer årene fremover med indikative lave renter, mener rådmannen tidspunktet er og har vært det rette for å gjøre større, strukturelle tilpasninger for å kunne effektivere nødvendige kostnadsreduksjoner, og gjennomføre områdeløft nord. Dette må likevel sees opp mot fremtidig gjeldsgrad og bærekraften i de ulike investeringsforslagene.

Investeringsoversikt

Område	Gruppering	Investering	Rebevilgning Ny		Totalt
Sentral	Annet	Kjøp av eiendommer		7,80	7,80
Sentral	Annet	EK tilskudd KLP		1,05	1,05
Sentral	Annet	Inventar og utstyr gamle rådhus og servicetorg	0,55		0,55
Sentral	Annet	Smart City-prosjekt	0,82		0,82
IT	Annet	Datalake		1,50	1,50
IT	Annet	Sak/ arkiv		1,00	1,00
Grunnskole	Annet	Idrettshall Os inkl. basishall		115,00	115,00
Grunnskole	Annet	Ny sentrumsskole		10,00	10,00
Grunnskole	Annet	Utredning - utvidelsesmuligheter Strupe ungdomsskole	0,10		0,10
Grunnskole	Annet	Det digitale skoleløftet		5,15	5,15
Kultur	Annet	Oppgradering av Black box		2,00	2,00
Kultur	Annet	Bevaring av Konservativen		0,80	0,80
Kultur	Annet	Tistedal Stadion - Støyskjerm	0,14		0,14
Kultur	Annet	Svømmehall		5,00	5,00
Kultur	Annet	Idèkonkurranse Torvet		1,50	1,50
Helse og omsorg	Annet	Nytt utstyr Halden helsehus		0,77	0,77
Helse og omsorg	Annet	Videreutvikling Helsehuset	9,86	35,30	45,16
Gate og vei	Annet	Asfaltering av grusveier		1,50	1,50
Gate og vei	Annet	Asfalteringsprogram		5,00	5,00
Gate og vei	Annet	Ladestasjon for el-biler		1,00	1,00
Gate og vei	Annet	Gangvei Vekterveien til Gamle Folkvang	2,00	4,00	6,00
Gate og vei	Annet	Gatelys	0,30	1,00	1,30
Gate og vei	Annet	Autovern Knardalsbakken		0,50	0,50
Gate og vei	Annet	Plankefortau på gangbrua		0,40	0,40
Gate og vei	Annet	Forkjøringsregulering av 5 veier		0,80	0,80
Gate og vei	Annet	Rundkjøring ved Fiskebrygga		0,50	0,50
Gate og vei	Annet	Gateutforming Damhaugen	0,80		0,80
Gate og vei	Annet	Oppgradering av anlegg for gående og syklende		1,50	1,50
Rokke	Annet	Ny vekt på Rokke		1,60	1,60
Park og anlegg	Annet	Spillemiddeleanlegg		2,00	2,00
Park og anlegg	Annet	Badeplasser, opprusting, universell utforming		0,50	0,50
Park og anlegg	Annet	Offentlige lekeplasser, opprusting		0,50	0,50
Park og anlegg	Annet	Kunstgressbane Strupe og Tistedal		2,00	2,00
Park og anlegg	Annet	Oppgradering av løpebane Halden Stadion		1,30	1,30
Eiendom	Annet	Remmen svømmehall – avtale med Statsbygg		0,50	0,50
Eiendom	Annet	Universell utforming av offentlige bygninger	0,80	1,50	2,30
Eiendom	Annet	Nødstrømsaggregat Rådhuset	0,64		0,64
Brann	Annet	Flytebrygge med tak til brannbåt		0,25	0,25
Brann	Annet	Oppgradering av skobrennreserve		0,25	0,25
Kirke	Annet	En kirke for alle - framdrift tilrettelegging		0,50	0,50
Kirke	Annet	Påkostning Berg kirke		1,50	1,50
Kirke	Annet	Restaurering utvendig tak Idd kirke		1,15	1,15
Kirke	Annet	ENØK-tiltak i kirkene		0,25	0,25
SUM ANNET		Investe	16,02	216,87	232,89

IT	Økonomisk lønnsom Kommunal fiber	0,94	0,94
Sentral	Økonomisk lønnsom Digitalisering	1,20	1,20
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Etablering og bygging av demestilbud på Bergheim	9,70	97,30
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Bolig for yngre utviklingshemmede	12,75	25,80
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Samlokalisere arbeid- og aktivitetssenter	24,00	24,00
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Virtuell langtidsavdeling	2,00	2,00
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Trygghetsboliger	2,00	2,00
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Automatisering saksbehandler	1,00	1,00
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Velferdsteknologi	3,80	3,80
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Bolig til eldre utviklingshemmede	0,18	0,18
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Samlokalisere dagsentertilbud for funksjonshemmede	15,86	15,86
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom Tilbakeføring av avlastning	2,00	2,00
Gate og vei	Økonomisk lønnsom Nye automater for avgiftsparkering	0,15	0,15
Rokke	Økonomisk lønnsom Deponiutvidelse	1,54	2,00
Rokke	Økonomisk lønnsom Maskininvestering Rokke	2,80	2,80
Eiendom	Økonomisk lønnsom ENØK-tiltak i diverse bygninger	2,00	2,00
Barnehage	Økonomisk lønnsom Ny stor sentrumsbarnehage	32,50	32,50
SUM ØKONOMISK LØNNSOMT		42,03	197,49
		239,52	

Område	Gruppering	Investering	Rebevilgning Ny	Totalt
Gate og vei	Pålegg	Anskaffelse av strømstyringsprogram – gatelys	3,00	3,00
Gate og vei	Pålegg	Trafikksikkerhetstiltak iht kommunedelplan	1,18	2,00
Gate og vei	Pålegg	Oppgradering av bruer	4,40	4,40
Eiendom	Pålegg	Radontiltak i Halden Kommune	2,00	2,00
Eiendom	Pålegg	Tiltak for lekeplasser ved kommunale bygg i Halden kommune	0,40	0,40
Eiendom	Pålegg	Ventilasjonsanlegg Låby skole/gymsal	3,00	1,50
Eiendom	Pålegg	Brannteknisk oppgradering av bygg	0,30	1,00
Eiendom	Pålegg	Utfasing av oljefyringsanlegg i offentlige bygninger	2,60	5,00
Eiendom	Pålegg	ENØK-tiltak på Rødsberg ungdomsskole	1,00	1,00
Brann	Pålegg	Ny brannstasjon	6,71	50,00
Brann	Pålegg	Digitalt flåtestyresystem	0,31	0,31
Kirke	Pålegg	Oppgradering Os krematorium	0,84	0,84
Kirke	Pålegg	Pålegg om oppgradering av avløpsanlegg Rokke kirke	0,10	0,10
Kirke	Pålegg	Regulering og utvidelse av Idd kirkegård	5,15	5,15
Kirke	Pålegg	Regulering og utvidelse av Os kirkegård. Inkl. bevaring av høyden	4,48	2,60
SUM PÅLEGG			24,41	73,15
			97,56	

Havn	Selvkost	Videreutvikling av kaifront/økt havneaktivitet	6,00	10,00	16,00
Renovasjon	Selvkost	Miljøstasjoner	1,05	1,00	2,05
Renovasjon	Selvkost	Nedgravde innsamlingsløsninger	0,50	0,50	0,50
Renovasjon	Selvkost	Tett trehusbebyggelse/verneverdigeområder- utskifting av avfallst	0,93	1,50	2,43
Renovasjon	Selvkost	Overgang til større bunntømte avfallsbeholdere	1,10	0,50	1,60
Renovasjon	Selvkost	Programvare IKT/RFID utrustning av renovasjonsbiler	0,25	0,75	1,00
Renovasjon	Selvkost	Avfallsbeholder til papir - alle abonnenter (renovasjon)	5,00	5,00	5,00
Renovasjon	Selvkost	Nye innsamlingsløsninger - Renovasjon	1,00	1,00	1,00
Renovasjon	Selvkost	Ny programvare, IKT løsninger	0,51	0,51	0,51
Renovasjon	Selvkost	Ny gjenbruksstasjon på Rokke	3,60	13,50	17,10
Byggesak	Selvkost	Digitalisering av byggesaksarkiv	2,00	3,00	5,00
Byggesak	Selvkost	Fotoarkiv av verneverdig bebyggelse	0,40	-	0,40
V/A	Selvkost	Brattlibanen	0,82	-	0,82
V/A	Selvkost	Kjøp av feiebil	0,18	-	0,18
V/A	Selvkost	Knardal separering	2,99	-	2,99
V/A	Selvkost	Hofgårdløkka/Svalsrød	0,81	-	0,81
V/A	Selvkost	Festningsgt. (fornyng sentrum)	5,75	-	5,75
V/A	Selvkost	Risumhøgda, Brigadeveien, Tamburveien, Dragonveien	4,00	-	4,00
V/A	Selvkost	Kulvert Osbekken	5,00	-	5,00
V/A	Selvkost	Ole Dahlgate, Major Forbusgate, Wernsgate	8,00	-	8,00
V/A	Selvkost	Fjellknattv, Toppv,Ekornv.	3,00	-	3,00
V/A	Selvkost	Sletteveien	2,00	-	2,00

V/A	Selvkost	Os Allè fra bad til Sindings plass	1,00	-	1,00
V/A	Selvkost	Smarte vannmålere		15,00	15,00
V/A	Selvkost	Anleggsmaskiner/lastebil til nyanlegg	2,20	3,20	5,40
V/A	Selvkost	Beltegående gravemaskin		2,70	2,70
V/A	Selvkost	Trykkavløp		8,00	8,00
V/A	Selvkost	Fornye avløpsanlegg på Bakke, Kornsjø, Prestebakke og Brekke.		7,70	7,70
V/A	Selvkost	Glenne – separering avløp	0,42	15,00	15,42
V/A	Selvkost	Høydebasseng Lille Erte		15,00	15,00
V/A og Anlegg	Selvkost	2 stk lastebiler		2,00	2,00
VA	Selvkost	Hovedplan/saneringsplaner		1,00	1,00
V/A	Selvkost	Omlegging av ledningsnett Marcus Thranesgt.		5,00	5,00
V/A	Selvkost	Oppgradering av pumpestasjoner		1,00	1,00
V/A	Selvkost	Overvannstiltak		3,00	3,00
V/A	Selvkost	Ringledning vann	0,81	10,00	10,81
V/A	Selvkost	Vannmålere		1,00	1,00
V/A	Selvkost	Gimle/Tosterudberget/Næringsrød	0,03		0,03
V/A	Hovedplan	Peder ankersgt. R. Amundsensgt. Rødsbakken, Ringvn. Eventyrvn, Solvn, Furuvn.		10,00	10,00
V/A	Hovedplan	Fjellknattv, Toppv,Ekornv.		7,00	7,00
V/A	Hovedplan	Løkkeveien fra Os til Sukkenes bru, Gimleveien + + løkkeveien fra	4,00	5,00	9,00
V/A	Hovedplan	Asakveien fra Gimlekryset		3,00	3,00
V/A	Hovedplan	Borgergt. Skomakerstredet, Spinnestredet		5,00	5,00
V/A	Hovedplan	Torgny Segerstedsgate med Laxegata og Blekergata		3,00	3,00
V/A	Hovedplan	Karl Johansgt. Mette Mengsgt., Wernsgt. Og Marcus Nilsensgt.		19,00	19,00
V/A	Hovedplan	Nini Roll/BRAveien til Strupeveien		4,00	4,00
V/A	Hovedplan	Wernsgt. Fra M.Thranesgt. Til Stangeløkkevein /Fridheimveien		2,50	2,50
V/A	Hovedplan	Solbakkeveien (Flatland)		1,50	1,50
V/A	Selvkost	Sikring av vannforsyning (sammenkobling med nabokommuner)		2,00	2,00
SUM SELVKOST			62,85	182,35	245,20
Sum VAR inkl hovedplan			62,85	182,35	245,20
Sum alle investeringer			145,31	669,86	815,17
Sum investeringer ekskl.VAR			82,45	487,51	569,96

Tall i mill. kr.

Kommentar til nye prosjekter

Nye investeringsinnspill er kort beskrevet nedenfor. Prosjekt der forutsetninger, periodisering eller totalbeløp er endret siden vedtak i økonomiplan er presentert senere i budsjettokumentet. Alle beskrivelser knyttet til prosjektene som er vist i tabellform over finnes som vedlegg til budsjettokumentet. (Investeringsbok).

Område	Gruppering	Investering	2019
Undervisning og Oppvekst	Annet	Ny sentrumsskole	10,00
Kultur	Annet	Svømmehall	5,00
Helse og Omsorg	Annet	Videreutvikling helsehuset	45,16
Undervisning og Oppvekst	Annet	Idrettshall Os, inkl. basishall	115,00
VAR	Selvkost	Hovedplan VA	60,00
Undervisning og Oppvekst	Økonomisk lønnsom	Ny stor sentrumsbarnehage	32,50
Helse og Omsorg	Økonomisk lønnsom	Etablering og bygging av demenstilbud på Bergheim	97,30
Sum investeringer			364,96

Tall i mill. kr.

Ny sentrumsskole

I forbindelse med sentrumsplanen ble det gjennomført en mulighetsstudie hvor det ble sett på å utnytte hele tomtearealet på Os til nytt skolesenter for 1. – 10. klasse og nødvendige idrettsfunksjoner for skole og Halden videregående skole. Det har etter hvert også blitt spilt inn andre behov og ønsker i forbindelse med disse planene.

Svømmehall

Halden kommune har gjennom flere år samarbeidet med Statsbygg om Remmen svømmehall vedrørende drift, vedlikehold og investeringer. Kommunen gjennomfører og avslutter i planperioden en investeringsavtale med Statsbygg som omhandler oppgraderinger i nåværende bygg på Remmen. Dette arbeidet blir avsluttet i løpet av 2019. Svømmehallen er, til tross for oppgraderinger og et godt samarbeid med Statsbygg, likevel i dårlig forfatning.

I forbindelse med utvikling av ny sentrumsplan ble det skissert en visjon om en større fornyelse av Halden sentrum rundt Os. Denne visjonen inneholdt bla. en ny svømmehall.

Videreutvikling helsehuset

Ombygging av helsehuset med flytting/samlokalisering av legevakten, helsekontoret, vaksinasjonskontoret, flyktningehelseteamet og kommunelegekontoret.

Prosjekt Helsehus vil sikre et fremtidsrettet tjenestetilbud som vil gi økonomiske driftsfordeler, bedre ressursutnyttelse og økt tjenestekvalitet, og som innfrir nye myndighetskrav til både forebygging, behandling og bedre samhandling (Jmf St.mld 47 Samhandlingsreformen; NOU 2015:17 Først og fremst):

Idrettshall Os, inkl. basishall

I forbindelse med sentrumsplanen ble det gjennomført en mulighetsstudie hvor det ble sett på å utnytte hele tomtearealet på Os til nytt skolesenter for 1. – 10. klasse og nødvendige idrettsfunksjoner for skole og Halden videregående skole. Det har etter hvert også blitt spilt inn et behov for ny basishall. Det vil være rimeligere å bygge basishall samtidig med idrettshallen enn alene senere.

Ny stor sentrumsbarnehage

Det vil bli gjort en vurdering av lønnsomheten i en ny, stor, sentrumsnær barnehage som kan erstatte flere, eventuelt alle dagens kommunale barnehager. Sett under ett har disse barnehagene store vedlikeholdsetterslep og de er for små til å kunne oppnå effektiviseringsgevinster. En ny stor barnehage kan driftes vesentlig mer effektivt. Dette vil kunne redusere tilskuddet til private barnehager i så stor grad, at renter og avdrag knyttet til investeringen spares inn, og at tiltaket samlet sett blir lønnsomt og hensiktsmessig for kommunen å gjennomføre.

Etablering og bygging av demenstilbud på Bergheim

Kommunalavdelingen har i dag en sammensetning av botilbud for eldre med demens, som gir en relativt høy kostnad pr. plass - i tillegg til at byggenes utforming ikke gir grunnlag for en optimal drift sett opp imot faglige behov. Eksempelvis er det mange små enheter som ikke gir optimal ressursutnyttelse sett i sammenheng med behov for samordnet kompetanseutvikling, samt etablere og utvikle store og robuste fagmiljøer etc.

Et nytt senter vil bestå av bogrupper som er tilknyttet hverandre på en meget hensiktsmessig, rasjonell og fremtidsrettet måte. Dessuten vil det ha et tjenestekonsept tilpasset optimal bruk av teknologi. Senterets målsetning er å imøtekomme beboernes behov for individuell tilpasning og integritet, pårørendes behov og kommunens behov for effektiv drift.

Endringer mellom økonomiplan 2019-2022 og budsjett 2019

Nedenfor presenteres tabell med de investeringer det er registrert endringer på siden vedtak i økonomiplan 2019-2022. Dette er prosjekt som enten foreslås rebevillet fra budsjett 2018, eller som har endringer i periodisering i planperioden. Felles for mange av prosjektene er at endringene er resultat av fremdrift som avviker fra det som var først forventet. Det kan også være resultat av at

man nå, sammenlignet med tidligere anslag, er kommet lengre i en planleggingsprosess, eller at det på dette tidspunkt kan foreligge konkrete anbud, sammenlignet med tidligere. Alle investeringer er presentert i vedlegg.

Område	Gruppering	Investering	Rebevilgning Ny	Totalt
IT	Annet	Datalake	1,50	1,50
Brann	Annet	Flytebrygge med tak til brannbåt	0,25	0,25
Gate og vei	Annet	Gangvei Vekterveien til Gamle Folkvang	2,00	4,00
Gate og vei	Annet	Gatelys	0,30	1,00
Gate og vei	Annet	Gateutforming Damhaugen	0,80	0,80
Kultur	Annet	Idèkonkurranse Torvet	1,50	1,50
Sentral	Annet	Inventar og utstyr gamle rådhus og servicetorg	0,55	0,55
Helse og omsorg	Annet	Nytt utstyr Halden helsehus	0,77	0,77
Eiendom	Annet	Nødstrømsaggregat Rådhuset	0,64	0,64
Gate og vei	Annet	Oppgradering av anlegg for gående og syklende	1,50	1,50
Park og anlegg	Annet	Oppgradering av løpene Halden Stadion	1,30	1,30
Brann	Annet	Oppgradering av skobrennreserve	0,25	0,25
IT	Annet	Sak/ arkiv Elements	1,00	1,00
Sentral	Annet	Smart City-prosjekt	0,82	0,82
Kultur	Annet	Tistedal Stadion - Støyskjerm	0,14	0,14
Eiendom	Annet	Universell utforming av offentlige bygninger	0,80	1,50
Grunnskole	Annet	Utredning - utvidelsesmuligheter Strupe ungdomsskole	0,10	0,10
SUM ANNET		Investe	6,15	14,57
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom	Bolig for yngre utviklingshemmede	12,75	25,80
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom	Bolig til eldre utviklingshemmede	0,18	0,18
Rokke	Økonomisk lønnsom	Deponiutvidelse	1,54	2,00
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom	Etablering og bygging av demestilbud på Bergheim	9,70	97,30
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom	Samlokalisere dagsentertilbud for funksjonshemmede	15,86	15,86
Helse og omsorg	Økonomisk lønnsom	Tilbakeføring av avlastning	2,00	2,00
SUM ØKONOMISK LØNNSOMT			42,03	125,10
Eiendom	Pålegg	Brannteknisk oppgradering av bygg	0,30	1,00
Brann	Pålegg	Digitalt flåtestyresystem		0,31
Eiendom	Pålegg	ENØK-tiltak på Rødsberg ungdomsskole	1,00	1,00
Brann	Pålegg	Ny brannstasjon	6,71	50,00
Gate og vei	Pålegg	Oppgradering av bruer		4,40
Kirke	Pålegg	Oppgradering Os krematorium		0,84
Kirke	Pålegg	Regulering og utvidelse av Idd kirkegård	5,15	5,15
Kirke	Pålegg	Regulering og utvidelse av Os kirkegård. Inkl. bevaring av høyde	4,48	2,60
Gate og vei	Pålegg	Trafikksikkerhetstiltak iht kommunedelplan	1,18	2,00
Eiendom	Pålegg	Utfasing av oljefyringsanlegg i offentlige bygninger	2,60	5,00
Eiendom	Pålegg	Ventilasjonsanlegg Låby skole/gymsal	3,00	1,50
SUM PÅLEGG			24,41	67,65
V/A	Selvkost	Anleggsmaskiner/lastebil til nyanlegg	2,20	3,20
Renovasjon	Selvkost	Avfallsbeholder til papir - alle abonnenter (renovasjon)	5,00	
V/A	Selvkost	Brattlibanen	0,82	-
Byggesak	Selvkost	Digitalisering av byggesaksarkiv	2,00	3,00
V/A	Selvkost	Festningsgt. (fornyng sentrum)	5,75	-
V/A	Selvkost	Fjellknattv, Toppv,Ekornv.	3,00	-
Byggesak	Selvkost	Fotoarkiv av verneverdig bebyggelse	0,40	-
V/A	Selvkost	Gimle/Tosterudberget/Næridsrød	0,03	
V/A	Selvkost	Glenn - separering avløp	0,42	15,00
V/A	Selvkost	Hofgårdløkka/Svalsrød	0,81	-
VA	Selvkost	Hovedplan/saneringsplaner		1,00
V/A	Selvkost	Kjøp av feiebil	0,18	
V/A	Selvkost	Knardal separering	2,99	-
V/A	Selvkost	Kulvert Osbekken	5,00	-
Renovasjon	Selvkost	Miljøstasjoner	1,05	1,00
Renovasjon	Selvkost	Ny gjenbruksstasjon på Rokke	3,60	13,50
Renovasjon	Selvkost	Ny programvare, IKT løsninger	0,51	
Renovasjon	Selvkost	Nye innsamlingsløsninger - Renovasjon	1,00	
V/A	Selvkost	Ole Dahlgate, Major Forbusgate, Wernsgate	8,00	-
V/A	Selvkost	Os Allè fra bad til Sindings plass	1,00	-
Renovasjon	Selvkost	Overgang til større bunntømte avfallsbeholdere	1,10	0,50
Renovasjon	Selvkost	Programvare IKT/RFID utrustning av renovasjonsbiler	0,25	0,75
V/A	Selvkost	Ringleiding vann	0,81	10,00
V/A	Selvkost	Risumhøgda, Brigadeveien, Tamburveien, Dragonveien	4,00	-
V/A	Selvkost	Sletteveien	2,00	-
Renovasjon	Selvkost	Tett trehusbebyggelse/verneverdigeområder- utskifting av avfalls	0,93	1,50
Havn	Selvkost	Videreutvikling av kaifront/økt havneaktivitet	6,00	10,00
V/A	Hovedplan	Løkkeveien fra Os til Sukkenes bru, Gimleveien + + løkkeveien f	4,00	5,00
SUM SELVKOST			62,85	64,45
Sum VAR inkl hovedplan			62,85	64,45
Sum alle investeringer			135,44	271,77
Sum investeringer ekskl.VAR			72,59	207,32
Tall i mill. kr.				

Budsjett 2019 – forslag til vedtak

Forslag til vedtak:

1. Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig folkepartis budsjettforslag for 2019 vedtas i henhold til Budsjettskjema 1A, 1B, 2A og 2B samt vedlagte budsjettdokument.
2. Rådmannen gis fullmakt til å disponere ressursene innenfor hvert område i budsjettskjema 1B. I tillegg gis rådmannen fullmakt til å justere budsjettet mellom områdene i budsjettskjema 1B når det gjelder justeringsbehov av teknisk karakter, og som ikke påvirker tjenestene eller tjenestetilbudet. Omfordelinger mellom sektorene legges frem for formannskap og kommunestyre etter innstilling fra rådmannen.
3. Rådmannen skal påse at rammer og vedtak følges opp og rapporterer månedlig sektorenes økonomi til formannskap og kommunestyre. Rådmannen pålegges videre en forsterket rapportering hvert tertial i hht. rapporteringsrutiner.
4. Formannskapet disponerer investeringsbudsjettet, innenfor tildelt ramme, i henhold til budsjettskjema 2B.
5. Halden kirkelige fellesråd gis et driftstilskudd på 12,311 mkr for 2019.
6. Rådmannen gis fullmakt til å ta opp lån på til sammen 619,851 millioner kr. VAR-lån utgjør 245.200 millioner kr av den totale lånesummen. Lånene avdras med en vektet avdragstid sett opp mot objektenes levetid. Startlån utgjør 60 millioner kr av den totale lånesummen og tas opp i henhold til Husbankens retningslinjer, primært med en avdragstid på 20 år.
7. Trekkrettighet i bank nedjusteres til 300 millioner kr i 2019.
8. Halden kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer, inkludert tomter, i hele Halden kommune for skatteåret 2019 jf. eiendomsskattelovens §§2 og 3 bokstav a. Kommunen skriver ut skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk/bruk (annet ledd i overgangsregel til esktl. §§ 3 og 4). Det skrives ut skatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med en syvendedel i 2019 (overgangsregel til §§ 3 og 4 første ledd første punkt). Før øvrig gjelder (jf. eiendomsskattelovens § 10) følgende for utskrivingen av eiendomsskatt for året 2019:
 - a) Med de unntak som er nevnt under skal skattesatsen etter esktl. § 11 være 7 promille av den fastsatte takstverdien.
 - b) Med hjemmel i esktl. § 12, bokstav a, skal skattesatsen for «bustadelen i egedomar med sjølvstendige bustaddelar» og fritidseiendommer være 3,75 promille av takstverdien. Ubebygde tomter beskattes med 3,75 promille av takstverdien jf. esktl. § 12, bokstav b.

c) I tillegg gis etter eskl. § 11, annet ledd, et bunnfradrag på 250 000 kr for hver selvstendig boenhet i boliger (herunder fritidseiendommer).

d) Etter eskl. § 7 kan som tidligere, etter nærmere søknad og vedtak for den enkelte eiendom, fritas eiendommer etter dennes bokstav a) «eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten» og dennes bokstav b) «bygning som har historisk verdi».

e) Etter eskl. § 5, bokstav a, fritas eiendom som Staten eier så langt eiendommen har historiske bygg eller anlegg gjennom fredningsvedtak jf. Lov om kulturminner.

f) Etter eskl. § 5, bokstav h, skal fritas «eigedom som vert driven som gardsbruk eller skogbruk». For slike eiendommer gjelder dog at det skal svares eiendomsskatt for våningshus, kårbolig, med garasjer og uthus, og passende tomt. Eiendomsskatten for dette svares etter samme satser og regler som for boligeiendommer.

g) Kommunens skattetakstvedtekter.

9. De gebyrsatser som fremkommer i gebyrregulativer/forskrifter som er vedlagt dette dokument vedtas.

10. Kommunale avgifter skrives ut i 4 terminer i 2019, med forfall 20. mars, 20. mai, 20. september og 20.november.

11. Eiendomsskatten skrives ut samtidig med kommunale avgifter.

Obligatoriske oversikter

Nedenfor følger de obligatoriske skjemaene som skal følge med budsjettforslaget

Budsjettskjema 1A – drift

Budsjettskjema 1A - drift	Budsjett 2019	Justert. Budsjett 2018	Regnskap 2017
Skatt på inntekt og formue	757 324	717 317	718 819
Ordinært rammetilskudd	928 225	909 101	888 207
Skatt på eiendom	77 230	101 360	101 276
Andre direkte eller indirekte skatter	-		
Andre generelle statstilskudd	4 226	4 716	5 751
Sum frie disponible inntekter	1 767 005	1 732 494	1 714 053
Renteinntekter og utbytte	6 000	10 000	9 121
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)			
Renteutg., provisjoner og andre fin.utg.	55 500	64 563	38 464
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-		
Avdrag på lån	84 480	71 800	62 264
Motpost avskrivning VAR			
Netto finansinnt./utg.	-133 980	-126 363	-91 607
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk		45 000	35 000
Til ubundne avsetninger	39 400	22 000	24 500
Til bundne avsetninger			15
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk			
Bruk av ubundne avsetninger	3 100	9100	
Bruk av bundne avsetninger			
Netto avsetninger	-36 300	-57 900	-59 515
Overført til investeringsbudsjettet			
Til fordeling drift	1 596 725	1 548 231	1 562 931
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	1 596 725	1 548 231	1 489 105
Mer/mindreforbruk	-	-	73 826

Noter til driftsbudsjettet i hht budsjettforskriftens § 16:

1. Grunnlaget for skatteanslaget og anslått beløp for inntektsutjevningen.
Halden kommune budsjetterer med skatteinntekter og inntektsutjevning som anslått i statsbudsjettet for 2019.

Skattøret settes til 11,55 %

	B-2018	B-2019
Skatt på inntekt og formue	717 317	757 324
Skatteinntekter %-vis endring	4,7 %	5,6 %
Eiendomsskatt	101 360	77 230
Eiendomsskatt %-vis endring	0,0 %	-24,0 %
Inntektsutjevnenende tilskudd	152 918	160 892
Inntektutjevnenende tilskudd %-vis endring	-0,2 %	5,2 %

2. Halden kommune har budsjettert med eiendomsskatt tilsvarende 3,75 promille for boligeiendommer og fritidseiendommer og 7,00 promille for andre eiendommer i 2019.

3. Forventede generelle statstilskudd 4.226.000,-
Herav:
Omsorgsreformen 4.226.000,-

4. Det er ikke budsjettert med utbytte i 2019

5. Bruk og avsetning av fond

Grp. Ansvar	Bruk av bundne fond	Budsjett 2019
1160 Enhet Miljø og Landbruk		-512
1334 Bibliotek/Kulturskole/Frivilligsentral/tirsdag- og torsdagsgruppe		-213
1344 Forvaltning - Avløp		-8 395
1345 Forvaltning - Renovasjon		-2 930
1350 Plan		-1 441
1379 Feiervesen		-62
1380 Havn		-261
1590 Barnehagene felles/Private		-535
1811 Barneverntjenesten		-454
TOTALT		-14 802

Det er ikke budsjettert med avsetning til bundne fond i 2019.

Budsjettskjema 1B – drift

Budsjettskjema 1 B - drift	Budsjett 2019	Justert. Budsjett 2018	Regnskap 2017
Fellesfunksjoner	-14 376	-6 602	4 603
Sentraladministrasjon	112 991	106 665	109 582
NAV	60 164	56 965	47 693
Undervisning og oppvekst	658 011	645 191	613 567
Kultur og idrett	46 686	44 412	43 076
Helse og omsorg	644 571	620 106	600 940
Teknisk	88 678	81 494	69 644
Totalt	1 596 725	1 548 231	1 489 105

Budsjettskjema 2A

Budsjettskjema 2A - investering	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
Investeringer i anleggsmidler	815 167	766 299	793 748
Utlån og forskutteringer	60 000	40 000	40 000
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	950
Avdrag på lån	18 000	18 000	20 000
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0
Avsetninger	10 000	10 000	10 000
Årets finansierungsbehov	903 167	834 299	864 698
Finansiert slik:			
Bruk av lånemidler	619 851	713 729	729 811
Inntekter fra salg av anleggsmidler	10 000	10 000	10 000
Tilskudd til investeringer	150 000		0
Kompensasjon for merverdiavgift	105 316	91 570	93 937
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	18 000	18 000	16 500
Andre inntekter			
Sum ekstern finansiering	903 167	833 299	850 248
Overført fra driftsbudsjettet			
Bruk av tidligere års udisponert			
Bruk av avsetninger	0	1 000	14 450
Sum finansiering	903 167	834 299	864 698
Udekket/udisponert	0	0	0

Budsjettskjema 2B

Budsjettskjema 2 B - investering	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
Sentral/Felles	14 860	43 896	59 830
Kultur inkl. kirke	26 005	2 200	11 900
Undervisning og oppvekst	162 750	163 433	249 519
Helse og omsorg	242 322	265 495	157 855
Teknisk	124 026	56 741	48 588
VAR	245 204	234 534	266 056
Sum	815 167	766 299	793 748

Vedlegg

Tiltaksversikt fra vedtatt økonomiplan

Teknisk		2 019
1	Forebyggende brann; kurs og opplæring mot eksterne	Teknisk -500
2	Eiendomsopptimalisering	Teknisk -100
3	Utvidelse av deponi Rokke avfallsanlegg	Teknisk -500
4	Parkering; Avgiftsbelegge flere områder - red årsverk	Teknisk -400
5	Uttak av pukk på Rokke	Teknisk -500
6	Nye lys Halden ishall	Teknisk -100
7	Kontroll og vedlikehold manuelt sløkkeutstyr	Teknisk -150
Sum Teknisk		-2 250
Helse og omsorg		2 019
1	Innstramming ordning ressurskrevende brukere	Helse og omsorg 1 000
2	Lønnsvekst sykepleiere	Helse og omsorg 2 800
3	Kringsgå samlokaliserte boliger	Helse og omsorg 2 000
4	Oppsøking omsorgslønn	Helse og omsorg 300
5	Styrking: Natteam	Helse og omsorg 1 000
6	Styrking: Lege, Ergo, Fysio, miljøvaktmester	Helse og omsorg 3 600
7	Bergheim Bo- og aktivitetssenter	Helse og omsorg -8 000
8	Økt virtuell kirtidsavdeling fra 10 - 20 plasser	Helse og omsorg -6 422
9	Virtuell langtidsavdeling	Helse og omsorg -6 422
10	Økt inntekt startlån/husbanklån	Helse og omsorg -637
Sum Helse		-10 781
Sentraladministrasjon		2 019
1	Prosjektmidler digitalisering og innovasjon	Sentraladmin -250
2	Personvernombud	Sentraladmin 270
3	Reduksjon årsverk pol. Sekr og kjøregodtgjørelser	Sentraladmin -160
4	Reduksjon kjøp av eksterne advokattjenester	Sentraladmin -440
5	Reduksjon til støtte av ulike selskaper	Sentraladmin -400
6	Effektivisering og digitalisering økonomiavdelingen	Sentraladmin -650
7	Omstrukturering av arbeid med ansatte i omstilling	Sentraladmin -940
Sum Sentraladministrasjon		-2 570
Undervisning og oppvekst		2 019
1	Ny pedagognorm barnehage	Undervisning 460
2	Ny bemanningsnorm barnehage	Undervisning 1 000
3	Ambulerende team	Undervisning 1 400
4	Ny skruktur kommunale barnehager	Undervisning -450
5	Gjennomgang - private barnehager	Undervisning -3 000
6	Særskilt norskopplæring	Undervisning -750
7	Redusert ressursbehov i skolen ved etabl. amb.team	Undervisning -2 500
8	Ny fordelingsmodell for skole	Undervisning -2 000
Sum undervisning og oppvekst		-5 840
NAV		2 019
1	Økte kostnader prosjekt og forebyggende arbeid lav.int.fam	NAV 340
2	Arbeid først	NAV -250
3	Jobbspesialister	NAV -250
4	Rett ytelse	NAV -250
5	Fra intro til arbeid	NAV -250
Sum NAV		-660
Fellesfunksjoner		2 019
1	Redusert budsjett forsikringer (justering)	-170
Sum Fellesfunksjoner		-170

Gebyrregulativ

Gebyrregulativ

Prisliste kommunale tjenester 2019

Halden kommune praktiserer full kostnadsdekning på selvkostområdene vann, avløp og slam.

Kommunale avgifter

Betalingsforfall i 4 terminer

Eiendomsskatt (beregnes av skattegrunnlaget)	2019
Bolig og fritidseiendom	3,75‰
Øvrige eiendommer	7‰
Ubebygde tomter	3,75‰

Vannavgift	2019 inkl. mva
Årsgebyr fastledd vann	500,00
Årsgebyr - Målt/ stipulert forbruk pr. m ³	12,62
Tilknytningsavgift pr. eiendom med inntil 4 boenheter, gårdsbruk, klubbhus for foreninger og idrettslag (ikke idrettshaller).	12 500,00
Tilknytningsavgift pr. eiendom for næring, idrettshaller og andre bygg som ikke er rene boligbygg og boligbygg/fritidsboliger/hytter med mer enn 4 enheter	62 500,00
Tilknytningsavgift pr. eiendom når det oppføres flere enn 10 bo- eller næringsenheter på eiendommen.	125 000,00
Vannavstenging	-
Påkoblingsgebyr ved åpning av avstengt vannledning	1 200,00
Kommunal avlesning av vannmåler	600,00

Hjemmel:

Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg § 3 og 5

Lov om vern mot forurensninger og om avfall § 23

Avløpsavgifter	2019 inkl. mva
Årsgebyr fastledd avløp	500,00
Årsgebyr - Målt/ stipulert forbruk pr. m ³	26,93
Tilknytningsavgift pr. eiendom med inntil 4 boenheter, gårdsbruk, klubbhus for foreninger og idrettslag (ikke idrettshaller).	12 500,00
Tilknytningsavgift pr. eiendom for næring, idrettshaller og andre bygg som ikke er rene boligbygg og boligbygg/fritidsboliger/hytter med mer enn 4 enheter.	62 500,00
Tilknytningsavgift pr. eiendom når det oppføres flere enn 10 bo- eller næringsenheter på eiendommen.	125 000,00
Tømming av septiktank/slamavskiller/minirensanlegg inntil 3m ³	2 617,49
Tømming av septiktank/slamavskiller/minirensanlegg pr. m ³ over 3m ³	660,49
Tømming av lukket tank inntil 3m ³	2 544,10
Tømming av lukket tank over 3m ³	663,06
2.gangs tømming lukket tank	1 226,99

2.gangs tømning lukket tank pr. m ³ over 3m ³	254,93
Tilsynsgebyr spredte avløpssystem, pr. tilsyn	600,00
Sluttømning av septiktank/slamavskiller/miniranseanlegg/lukket tank:	
Mindre enn 6 mnd. siden forrige tømning	-
Mellom 6 mnd.og 10 mnd. siden forrige tømning	1 226,99
Sluttømning pr. m ³ over 3 m ³	254,93
> 10 mnd. siden forrige tømning: vanlig årsgebyr for tømning etter tømt mengde.	

Hjemmel:

Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg § 3 og 5

Lov om vern mot forurensninger og om avfall § 23

Stipulert forbruk

a) Eneboliger, selveide leiligheter og fritidsboliger/hytter

Bruksareal x 0,80	Stipulert vann/avløp
Inntil 99 m ²	160 m ³
100 – 139 m ²	200 m ³
140-199 m ²	280 m ³
200-249 m ²	400 m ³
250-299 m ²	500 m ³
300 – 350 m ²	600 m ³

Videre trinn på 50m² inntil 1000m². Over 1000m² trinn på 100m². Økning 40m³ pr. trinn.

b) Flerfamilieboliger (også tomannsboliger og hybelleiligheter)

Bruksareal x 0,80	Stipulert vannforbruk
Inntil 79 m ²	120 m ³
80 – 99 m ²	160 m ³
100-119 m ²	200 m ³
120-139 m ²	240 m ³
140-159 m ²	280 m ³
160 -179 m ²	320 m ³
180- 199 m ²	360 m ³
200-219 m ²	400 m ³
220-239 m ²	440 m ³
240-259 m ²	480 m ³
260-279 m ²	520 m ³
280-299 m ²	560 m ³
300 -350 m ²	600 m ³

Videre trinn på 50m² inntil 1000m². Over 1000m² trinn på 100m². Økning 40m³ pr. trinn.

Annen bebyggelse

For all annen bebyggelse settes forbruk til 1,5 m³ pr. m² pr. år.

Vannmålere

De abonnenter som har installert vannmåler skal betale vann- og avløpsgebyr etter pris pr. m³,

Vann kr. 10,09 (kr. 12,62) og pr. m³ og avløp kr. 21,55 (kr.26,93) pr m³.

Renovasjon	2019 inkl. mva
Pr. beholder	3 089,00
Hytter/ sommerboliger	1 462,00
Hytter/ sommerboliger - felles container	1 273,00
Avstandstillegg:	
5-10m	108,00
10-15m	161,00
Tillegg pr. 5m over 15m	108,00

Feieavgift	2019 inkl. mva
For 1, 2 og 3 etg. piper	389,50
For 4, 5 og 6 etg. piper	460,50
Pr ekstra pipeløp	106,00
Fritidsbolig	495,50
Særskilte brannobjekt	689,00

Andre kommunale gebyrer:

Andre kommunale tjenester	2019 inkl. mva
Utkjøring av kommunalt skilt og sperremateriell i forbindelse med arrangement - pr. time	687,50

Gebyr ved gravearbeid i gater,veier og kommunal eiendom	2019 eks. mva
Behandlingsgebyr gravesøknad inklusiv arbeidsvarslingsplaner	3 500,00
Behandlingsgebyr Arbeidsvarsling og skiltplaner.	1 500,00
Kontrollgebyr - pr. time	850,00

Leiepris ved bruk av veiareal samt fortau til byggearbeider	2019 inkl. mva
Tidsperiode (uker)	Pris pr. m ² pr uke
0-2	0
3-29	15
30-52	17
53->	19
Minimum leiepris fra og med 3. uke	1 500

Leie av plass i lyktestolpe (fellesføring)	2019 eks. mva
Etableringsavgift	3 875
Årsavgift	125

Parkering	2019 inkl. mva
Avgiftsbelagte P-plasser - sone 1, progressiv takst 1 st. ti	21/23/25/30,-
Avgiftsbelagte P-Plasser - sone 2, kr/ time	15
Avgiftsbelagte P-Plasser - sone 3, kr/ døgn	50
Årskort - Sone 1	18 000
Årskort - Sone 2	12 000
Årskort - Boligsone	2 000

El-bil gratis i sone 2 og 3

Frikjøp av parkeringsplass	2019 eks. mva
Frikjøp av parkeringsplass	48 320

Salgs plasser pr. døgn *	2019 inkl. mva
Halden Torg - Arrangement (pris per døgn)	5 000
Fiskebrygga - Arrangement (pris per døgn)	5 000
Areal til uteservering (Pris per søknad/år)	500
Annet: Pris per benyttet avgiftsplass (se "Parkering") eller etter avtale	

* Egen avtale ved langvarig leieforhold

Rokke Avfallsanlegg

Fra husholdninger	2019 inkl. mva
Priser oppgitt pr. tonn	
Sortert avfall fra hjemmesortering	935
Trevirke	1 127
EE-avfall/ hvitevarer	
Asbest og eternitt	
PCB	
Klorparafin vinduer	7 141
Farlig avfall fra husholdninger	
Rene fyllmasser	
papp/papir/plast/drikkekartong/glass	
Makulering av papir, pr. kg	8
Jern og metall	220
Dekk på felg, pr. stk	69
Campingvogn, tilhenger	2 180

Fra næring		2019 eks. mva
Priser oppgitt pr. tonn		
Næringsavfall blandet		1 796
Impregnert virke		2 111
Trevirke		902
Asbest og eternitt		1 745
PCB		1 278
Klorparafin vinduer		5 713
Farlig avfall fra næring		7 114
Lettere forurensede masser - kl.1		68
Lettere forurensede masser - kl. 2		209
Lettere forurensede masser - kl. 3 og 4		248
EE-avfall/ hvitevarer		
Papp/papir/plast/drikkekartong/glass		
Makulering av papir, pr. kg		8
Jern og metall		176
Dekk på felg, pr. stk		55
Campingvogn, tilhenger		1 744

Rabatter for næringslivet:		2019
Leveransevolum	Rabatt i %	
500 tonn - 1000 tonn		10 %
1000 tonn - 2000 tonn		20 %
2000 tonn - 3000 tonn		30 %
3000 tonn - 7000 tonn		40 %
> 7000 tonn --> be om pristilbud		
Lettere forurensede masser over 4000 tonn ---> be om pristilbud		

Kulturskolen

Det er 2 betalingsterminer.

Søskenmoderasjon ytes med 15 % for barn nr. 2 og 3 og
fri plass fra barn nr. 4.

Brukerbetaling, pris pr. måned	Elevavgift pr.
	skoleår 2019
Elevavgift	3 000
Makspris for familier	6 000

Biblioteket	2019
Gebyr ved for sen levering:	
Mistet lånekort	20
1. varsel (voksen/ barn)	45/10
2. varsel (voksen/barn)	75/30
3. varsel: Sendes som regning med erstatning for tapt materiell + gebyr kr 100.	
Deretter inkasso	

Leie og bruk av lokaler, idrettsanlegg, arealer:	
Remmen svømmehall	2019
Enkeltbad:	
Voksne	60
Barn (t.o.m. 15 år)	30
Studenter, pensjonister og trygdede	50
Rabattkort:	
12 klipp voksne	600
12 klipp barn, studenter og honnør	300
Leie av basseng - Uke/helg	250/400

Idrettshaller	2019
Leie pr. time (Remmen, Hjortsberg, Risum og Porsnes)	250
Barn/ungdom under 18 år	Gratis
Arrangementer - pr. time - helg	400

Brygga Kultursal	2019
Grunnleie pr. døgn inntil 10t	16500
Proffleie inkl inhouse utstyr og hustekniker	35000
Grunnleie pr. time etter 10t	1540
Lydanlegg - komplett	3735
Lydanlegg - konferanse	3135
Lysanlegg - enhetspris	2668
Tråløst pr. sett	320
Prosjektor	320
Trommesett	320
Gitarforsterker	213
Bassanlegg	213
El.piano Yamaha CP 300	320
El.orgel Nord C2	320
Flygel Bösendorfer	3200
Dansematter	160
Monitormiks	1387
Recording	1280
Bord og stoler	2880
Fra 200 pers	17
Lydtekniker	4054
Lystekniker	4054
Timelønn etter 10 timer	534
Teknikere/Stagehands	534
Annonsering	1280
Bill.salg eksternt	
Foyerbetjening/bill.salg	3200

Kirker/kirkegårder (Kirkelig Fellesråd)	
Priser foreslått av Kirkelig fellesråd i henhold til gravferdsloven §21	2019
Festeavgift kistegrav	260
Festeavgift urnegrav	240
Kremasjonsavgift innenbys	2600
Kremasjonsavgift utenbys	4700

Helse og sosial	2019
Egenbetaling hjemmehjelp:	
Inntektsnivå inntil 2G	fastsatt i forskrift
Inntektsnivå over 2G inntil 3G	240
Inntektsnivå over 3G inntil 4G	310
Inntektsnivå over 4G	435
Abonnement :	
- Inntektsnivå inntil 2G	fastsatt i forskrift
- Inntektsnivå 2G - 3G over 10 timer	2400
- Inntektsnivå 3G - 4G over 15 timer	4650
- Inntektsnivå over 4G over 15 timer	6525

Kost	2019
Egenandel pr. mnd. - halv kost	3430
Egenandel pr. mnd. - hel kost	4980
Middag pr. porsjon	100

Godtgjøring	2019
Omsorgsstønad per time	122

Trygghetsalarm	2019
Analog ordning fases ut. Inntektsnivå inntil 2G (forutsetter kjøp + abonnement)	270
Analog ordning fases ut. Inntektsnivå over 2G (forutsetter kjøp + abonnement)	330
Leie pr. mnd. Inntektsnivå inntil 2G	430
Leie pr. mnd. Inntektsnivå over 2G	490

Vask av tøy	2019
Egenandel pr. mnd.	260

Dagsenter	2019
Transport pr dag	65

Oppholdsbetaling i institusjon	
Korttidsopphold:	2019
Pr. døgn (statlig fastsatt maksimalsats) - lov om helsetj.)	fastsatt i forskrift
Dagopphold (pr. dag) - lov om helsetj..	fastsatt i forskrift
Dagopphold (pr. dag) - sosialtj.loven kap. 3.1	fastsatt i forskrift
Døgn- og trygghetsopphold (pr. døgn) - sosialtj.loven kap. 3.1	fastsatt i forskrift
Dagopphold - ikke lovpålagt, inkl. kost uten transport	160
Dagopphold - ikke lovpålagt, inkl. kost og transport til og fra	240

Langtidsopphold: (individuell vederlagsberegning/statlig modell)	2019
Maksimal oppholdsbetaling pr. døgn	fastsatt i forskrift
Maksimal oppholdsbetaling pr. måned	fastsatt i forskrift

Gebyrene følger forskrift, kan ikke fastsettes av kommunen

Leie av basseng ved Halden sykehjem, pr. time	2019
Grupper for voksne, med/ uten fysioterapeut, inntil 10 deltakere	500
Grupper for voksne, inntil 10 deltakere	500
Grupper med barn, utleie privat fysioterapeut	280
Videregående skoler pr. elev	70
Lag og foreninger	500
Enkeltpersoner med ledsager	80
Enkeltpersoner hvor to til tre bader sammen, pr. person	80

Bevillinger	2019
Skjenkebevilling enkelt anledning	fastsatt i forskrift
Minstebeløp skjenkebevilling	fastsatt i forskrift
Minstegebyr salgsbevilling	fastsatt i forskrift
Gebyrsats alkoholgrense 1 pr. ltr. - salg	fastsatt i forskrift
Gebyrsats alkoholgrense 2 pr. ltr. - salg	fastsatt i forskrift
Gebyrsats alkoholgrense 1 pr. ltr. - skjenking	fastsatt i forskrift
Gebyrsats alkoholgrense 2 pr. ltr. - skjenking	fastsatt i forskrift
Gebyrsats alkoholgrense 3 pr. ltr. - skjenking	fastsatt i forskrift
Gebyrene følger forskrift, kan ikke fastsettes av kommunen	fastsatt i forskrift

Gebyrene følger alkoholforskriften

Barnehager:

Det er 11 betalingsterminer i ett barnehageår.

Søskenmoderasjon ytes med 30 % for barn nr. 2 og 50 % fra barn nr. 3.

Oppsigelsestiden er 2 måneder fra den 1. pr mnd

Mulighet for å søke om reduksjon av oppholdsbetaling jfr. forskrift.

Ingen skal betale mer enn 6 % av sin brutto inntekt som pr. 1.januar er foreslått til kr. 2 990,-

Gratis kjernetid 20 timer pr uke for 3., 4. og 5.åringer for de familier med inntekt under kr. 533 500.

Fra 1.august 19 foreslås det i tillegg gratis kjernetid for

2.åringer, maksimal inntekt er foreslått hevet til kr. 548 500.

Pris i tabellen er pr. mnd.: Brukerbetaling barnehage	1.januar-31.juli. 2019	1.august-31.desember 2019
100 % plass	2 990	3 040
80 % plass (4 dager pr. uke)	2 691	2 736
60 % plass (3 dager pr. uke)	2 093	2 128
50 % plass (2/3 dager pr. uke)	1 794	1 824
40 % plass (2 dager pr. uke)	1 495	1 520
I tillegg betales det for kost maksimalt	350	350

Pris i tabellen er pr mnd.:	
Brukerbetaling SFO	2019
100 % plass	2 755
75 % plass	2 205
50 % plass	1 655
I tillegg betales det for kost maksimalt	200

Kap 10.5.3

Forskrift bygg, plan, utslipp, deling, eiendomsregistrering og seksjonering

HALDEN KOMMUNE

Plan, byggesak og geodata,
miljø og landbruk



Betalingsregulativ Plan og miljø Gjeldende fra 01.01.2019

Gebyrer med hjemmel i:

Lov om planlegging og byggesaksbehandling

(Plan- og bygningsloven) av 27. juni 2008 nr 71 § 33-1

Lov om vern mot forurensninger og om avfall

(Forurensningsloven) av 13. mars 1981 nr 6 § 52 a

Lov om eiendomsregistrering (Matrikkelova) av 17. juni 2005 nr 101 § 32

Lov om eierseksjoner (Eierseksjonsloven) av 23. mai 1997 nr 31 § 7

Vedtak: Halden kommunestyre 13.12.2018

Kunngjort: Halden Arbeiderblad xx.xx.xxxx

Innholdsfortegnelse:

KAP. 1 ALMINNELIGE BESTEMMELSER

- § 1-1 Betalingsplikt
- § 1-2 Beregningstidspunkt
- § 1-3 Forfalte ubetalte fordringer
- § 1-4 Regulering av gebyr
- § 1-5 Timepris
- § 1-6 Avbrutt arbeid / Trukket sak
- § 1-7 Urimelig gebyr
- § 1-8 Gebyr for sakkyndig bistand
- § 1-9 Tilsyn
- § 1-10 Klageadgang

KAP. 2 DETALJREGULERING

- § 2-1 Generelt
- § 2-2 Fritak for gebyr
- § 2-3 Detaljregulering
- § 2-4 Konsekvensutredninger
- § 2-5 Mindre reguleringsendringer
- § 2-6 Forlengelse av planvedtak
- § 2-7 Andre utredninger og tilleggsgebyr
- § 2-8 Maksimumsgebyr for planbehandling

KAP. 3 BEHANDLING AV BYGGESAKER

- § 3-1 Generelt
- § 3-2 Tiltak som krever søknad og tillatelse, uten ansvarsrett
- § 3-3 Tiltak som krever søknad og tillatelse, med ansvarsrett
- § 3-4 Større bygg og spesielle bygg, nybygg, til- og påbygg
- § 3-5 Endring av eksisterende bebyggelse
- § 3-6 Tekniske installasjoner – oppføring, endring, reparasjon
- § 3-7 Andre tiltak
- § 3-8 Bygninger som er fredet eller regulert til bevaring
- § 3-9 Endring av tillatelse

KAP. 4 AVSLAG, DISPENSASJONER, ENDRING, ULOVLIG IGANGSETTING MV.

- § 4-1 Ulovlighetsoppfølging
- § 4-2 Overtredelsesgebyr
- § 4-3 Tiltak som krever dispensasjon

KAP. 5 RIVING AV BYGNINGER, KONSTRUKSJONER OG ANLEGG

- § 5-1 Tiltak etter pbl. §§ 20-3 og 20-4

KAP. 6 SKILT OG REKLAME

- § 6-1 Behandling av søknader

KAP. 7 HEISER OG LØFTEINNRETNINGER

§ 7-1 Driftstillatelse og tillatelse til tiltak

KAP. 8 DELINGSSØKNADER

§ 8-1 Saksbehandling

KAP. 9 UTSLIPPSTILLATELSE ETTER FORURENSNINGSLOVEN

§ 9-1-1 Utslippstillatelse for avløpsrenseanlegg inntil 15 Pe (separat anlegg)

§ 9-1-2 Utslippstillatelse for avløpsrenseanlegg f.o.m. 15Pe (separat anlegg)

KAP 10. GEBYRFORSKRIFTER ETTER MATRIKKELLOVEN

§ 10-1 Oppretting av matrikkelenhet

§ 10-2 Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning

§ 10-3 Grensejustering

§ 10-4 Arealoverføring

§ 10-5 Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning

§ 10-6 Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter

§ 10-7 Oppmålingsforretning over spesielle arealer

§ 10-8 Utstedelse av matrikkelbrev

KAP. 11 GEBYRFORSKRIFT ETTER EIERSEKSJONSLOVEN

§ 11-1 Begjæring om seksjonering eller reseksjonering av en eiendom

§ 11-2 Utarbeiding av målebrev for grunnareal som inngår i en seksjon

§ 11-3 Ny behandling av avslått søknad

KAP. 1 ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Gebyrer vedtatt med hjemmel i plan- og bygningsloven § 33-1 og gjelder tiltak som blir behandlet etter forskrift om byggesak (byggesaksforskriften) SAK 10.

§ 1-1 BETALINGSPLIKT

Alle som får utført tjenester etter dette regulativ skal betale gebyr. Gebyret forfaller til betaling 30 dager etter fakturadato. Ved for sen betaling påløper purregebyr, 10 % av rettsgebyret. Gebyret utstedes til tiltakshaver.

Ved avslag på søknad blir gebyret ikke godskrevet ved innsendelse av ny revidert søknad.

§ 1-2 BEREGNINGSTIDSPUNKT

Gebyret beregnes etter de satser som gjelder på det tidspunkt fullstendig planforslag, søknad, endringssøknad, melding eller rekvisisjon foreligger.

§ 1-3 FORFALTE UBETALTE FORDRINGER

Dersom enhet for plan og miljø har en forfalt fordring overfor en søker/ forslagsstiller /rekvirent, kan enheten kreve at gebyr for den nye saken er betalt før behandling av denne påbegynnes. Gebyret for ulike sakstyper forfaller forøvrig til betaling slik:

A. Planforslag og konsekvensutredninger

Gebyret for reguleringsplaner og konsekvensutredninger må være betalt før saken legges ut til offentlig ettersyn første gang. Mindre endringer i reguleringsplan faktureres når vedtak fattes.

B. Byggesøknader

Gebyret faktureres når vedtak fattes. Igangsettelsestillatelse, brukstillatelse, eller ferdigattest vil ikke bli gitt før gebyret er betalt.

C. Skilt og reklame

Gebyret faktureres når vedtak fattes.

D. Heiser /løfteanretninger

Gebyret må være betalt før driftstillatelse utstedes.

§ 1-4 REGULERING AV GEBYR

Endringer av forskrift om gebyrregulativ vedtas av kommunestyret. Det gjøres normalt i forbindelse med kommunestyrets behandling av budsjettet for kommende år.

Rettsgebyret (kap 5) følger de til enhver tid gjeldende satser.

§ 1-5 TIMEPRIS

For gebyr som ikke fastsettes på annen måte, herunder oppfølging av ulovlige tiltak, skal beregnes etter medgått tid følgende timesatser skal brukes:

Kontorarbeid:	Saksbehandler	1060
	Assistent	600
Feltarbeid	Saksbehandler	1060

§ 1-6 AVBRUTT ARBEID/TRUKKET SAK

Når en tiltakshaver/ forslagsstiller /rekvirent er årsak til at kommunens arbeid blir avbrutt, skal det betales en forholdsmessig andel av tilhørende gebyr tilsvarende det kommunen har utført eller måtte utføre, basert på timepris i henhold til § 1-5 - dog begrenset oppad til 75 % av satsene.

Denne generelle bestemmelse kommer ikke til anvendelse der regulativet inneholder detaljerte kriterier for slike forhold.

§ 1-7 URIMELIG GEBYR

Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene kommunen har hatt, kan rådmannen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr.

Fullmaktshaver kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunnlagt søknad fra den som har fått krav om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.

§ 1-8 GEBYR FOR SAKKYNDIG BISTAND

Kommunen kan i særlige tilfeller requirere sakkyndig bistand for å få gjennomført nødvendig tilsyn i samsvar med reglene i plan- og bygningsloven § 33-1 og § 25-2, annet ledd. For slik sakkyndig bistand kreves et gebyr i tillegg til konsulentutgifter på kr 2 500,-.

§ 1-9 TILSYN

Omlag 10 % av byggesaksgebyret innkreves for tilsyn.

§ 1-10 KLAGADGANG

Gebyrfastsettelsen i den enkelte sak kan ikke påklages, da dette kun er en oppfølging av regulativet. Dette gjelder ikke der det treffes skjønnsmessige avgjørelser.

Avdelingens avgjørelse av søknad om reduksjon av gebyr kan påklages til Fylkesmannen for saker etter plan- og bygningsloven og til Halden kommunes klagenemnd for saker etter forurensningsloven.

GEBYRER ETTER LOV OM PLANLEGGING OG BYGGESAKSBEHANDLING § 33-1 og § 32-8

KAP. 2 DETALJREGULERING

§ 2-1 GENERELT

Regulativet gjelder for alle detaljreguleringer. Regulativet gjelder for nye reguleringsplaner og for utfylling og endring av vedtatte reguleringsplaner.

Gebyr skal være innbetalt før saken legges frem til 1. gangs behandling, eller rådmannen fatter vedtak på delegasjon.

Gebyret belastes forslagsstiller, uavhengig av antall hjemmelshavere innenfor planområdet.

Det skal betales 50 % av fullt gebyr dersom forslagsstiller trekker innlevert reguleringsforslag før 1. gangs behandling i kommunen. Det samme gjelder når en sak må anses uaktuell som følge av manglende oppfølging av saken fra forslagsstiller.

§ 2-2 FRITAK FOR GEBYR

Følgende forslag til reguleringsformål er fritatt for gebyr etter arealberegning:

- Landbruks- natur og friluftsområder hvor bygnings- eller anleggstiltak ikke tillates.
- Grønnstruktur hvor bygnings- eller anleggstiltak ikke tillates.
- Natur- og friluftsområder i sjø og vassdrag hvor bygnings- eller anleggstiltak ikke tillates.

§ 2-3 DETALJREGULERING

Arealgebyr etter planområdets areal

2-3-1	Areal mindre enn 5000 m ²	125 000
2-3-2	Areal mellom 5000 m ² og 10 000 m ²	158 000
2-3-3	Areal over 10 000 m ² betales pr. påbegynt 5000 m ²	22 700

§ 2-4 KONSEKVENsutREDNINGER

For planer som utløser krav om konsekvensutredning, jf pbl § 4-2, skal det betales et tilleggsgebyr som tilsvarer 50 % av satsene for selve reguleringsplanen, jf § 2-3.

§ 2-5 MINDRE REGULERINGSENDRINGER

2-5-1	For mindre reguleringsendringer	30 600
-------	---------------------------------	--------

§ 2-6 FORLENGELSE AV PLANVEDTAK

2-6-1	Søknadsbehandling om forlengelse av planvedtak	30 600
-------	--	--------

§ 2-7 ANDRE UTREDNINGER OG TILLEGGSGEBYR

Kommunen kan kreve tilleggsgebyr etter medgått tid, jf. §1-5, dersom forslagsstiller fremmer endringsforslag underveis

§ 2-8 MAKSIMUMSGEBYR FOR PLANBEHANDLING

Maksimumsgebyr for planbehandling er kr 930 000,-

KAP. 3 BEHANDLING AV BYGGESAKER

§ 3-1 GENERELT

A. Tillegg

I tillegg til det oppgitte gebyret for tiltak etter § 3-2 t.o.m. § 3-8 kommer gebyr for eventuelle dispensasjoner etter § 4-3.

B. Endring av tillatelse - jfr. § 3-9

Dersom arealet økes, betales - foruten gebyr for endringen - også tilleggsgebyr for det økede arealet som for ny søknad.

C. Tillegg for mangelfulle søknader

Søknader hvor kommunen må tilskrive søker for å be om supplerende dokumentasjon eller rette feil i søknaden gebyrlegges med et tillegg på 25 % til ordinær sats for det aktuelle tiltaket.

Feil eller mangler ved søknaden skal dokumenteres skriftlig i saken.

Med mangelfulle søknader menes manglende opplysninger/dokumentasjon som medfører at saken ikke er godt nok opplyst og kommunen må be om ytterligere opplysninger, underrette om feil eller mangler ved søknaden før vedtak kan fattes.

D. Tillegg for ekstra arbeid med søknader

Ekstra arbeid med søknader

- Midlertidig brukstillatelse Pbl § 21-10, tredje ledd
For midlertidig brukstillatelse nr. 1 for alle typer tiltak betales gebyr på kr 4 400,-
For midlertidig brukstillatelse nr. 2 osv. betales gebyr på kr. 2 200,- pr. brukstillatelse når prosjektet avsluttes innen 3 år fra første brukstillatelse er gitt.
- Tillegg for to-trinnsbehandling, Pbl § 21-4, 4. ledd:
Kr 4 400,- pr igangsettingstillatelse

E. Midlertidige tiltak

For midlertidige tiltak (inntil 2 år) betales det 50 % av fullt gebyr for tiltaket. Midlertidige konstruksjoner som skal stå mer enn to år regnes som permanente, og får fullt gebyr.

§ 3-2 TILTAK SOM KREVER SØKNAD OG TILLATELSE, PBL § 20-4

Tiltak som kan forestås av tiltakshaver uten krav om ansvarlig foretak, jf SAK § 3-1 og § 3-2

Arealer er definert som bruksareal BRA, jf NS 3940.

			Gebyr
3-2-1	Tilbygg	BRA t.o.m. 15 m ²	4 400
		BRA over 15 m ²	8 000
3-2-2	Nyoppføring av garasje/bod	BRA t.o.m. 15 m ²	4 400
		BRA 15 m ² - 50 m ²	8 000
		BRA 50 m ² - 70 m ²	11 900
3-2-3	Alminnelige driftsbygninger i landbruket	BRA t.o.m. 1000 m ²	13 900
3-2-4	Andre tiltak etter pbl § 20-4 inkl. terrasse, veranda		4 400
3-2-5	Bruksendring fra tilleggsdel til hoveddel		4 400

§ 3-3 TILTAK SOM KREVER SØKNAD OG TILLATELSE, PBL § 20-3

Arealer er definert som bruksareal (BRA) jf NS 3940.

Når samme utbygger samtidig innleverer flere søknader om helt like hus på samme eiendom som skal behandles etter §§ 3-3-1, 3-3-2 og 3-3-3 gis det en rabatt på 20 % fra og med hus/leilighet nr 5. Rabatten gis ikke dersom søknadene er mangelfulle, jf § 3-1, bokstav c.

NYBYGG, TIL- OG PÅBYGG BOLIG- OG FRITIDSBOLIG

			Gebyr
3-3-1	Enebolig/fritidsbolig		21 300
3-3-2	Enebolig med sekundærleilighet		24 800
3-3-3	Tomannsbolig		35 400
3-3-4	Andre boligbygg	For hver av de to første boenhetene	17 700
		Tillegg pr. boenhet ut over 2 Max gebyr kr 80 000	10 800

3-3-5	Utvidelse av bolig/fritidsbolig, tilbygg/påbygg/takopplett – tiltak som ikke inngår i § 3-2	Utvidelser 0 – 50 m ²	8 000
		Utvidelser over 50 m ²	11 900
3-3-6	Større garasjer/garasjeanlegg større enn 70 m ² som skal tjene boligeiendom		13 900
3-3-7	Bruksendring	For hver av de to første bruksenhetene	17 700
		Tillegg pr. bruksenhet ut over 2 Maks gebyr kr 80 000	10 800
3-3-8	Søknadspliktig fasadeendring	Småhus/bolighus med inntil 3 målbare plan	4 400
		Store boligbygg	8 000
3-3-9	Sammenslåing og oppdeling av leiligheter i bolighus	Fra tomannsbolig til enebolig	2 200
		Andre sammenføyninger i bolighus	8 000
		For oppdeling og sammenføyning av flere enheter – pr. ny enhet	10 800
3-3-10	Hovedombygging	Det betales 50 % av gebyret for nybygg	
3-3-11	Søknadspliktig innvendig ombygging av bolighus	Pr. bruksenhet	4 400
3-3-12	Anneks som tillegg til egen bolig/fritidsbolig		4 400

§ 3-4 STØRRE BYGG OG SPESIELLE BYGG, NYBYGG, TIL- OG PÅBYGG

Søknadspliktige tiltak etter plan- og bygningslovens § 20-3 som ikke faller inn under § 3-3.

Arealer er definert som bruksareal (BRA), jf NS 3940.

NÆRINGSBYGG, OFFENTLIGE BYGG, ADMINISTRASJONSBYGG, IDRETTSANLEGG, STORE LANDBRUKSBYGG MM

			Gebyr
3-4-1	Nybygg	Areal inntil 200 m ²	31 000
		Areal 200 – 500 m ²	50 000
		Areal 500 – 1000 m ²	81 500

		Areal > 1000 m ²	101 100
3-4-2	Tilbygg til alle bygg i kap. 3-4	Som nybygg fratrullet 10 %	
3-4-3	Hovedombygging	Som nybygg i § 3-4-1 fratrullet 50 %	
3-4-4	Bruksendring	Som nybygg i § 3-4-1 fratrullet 20 %	
3-4-5	Søknadspliktig fasadeendring		8000
3-4-6	Parkeringshus	Som nybygg i § 3-4-1 fratrullet 20 %	
3-4-7	Idrettshaller, svømmehaller m.m.	Som nybygg i § 3-4-1 fratrullet 20 %	
3-4-8	Nybygg/utvidelse av driftsbygning i landbruket.	Arealer til og med 1000 m ²	13 900
		For driftsbygninger med total BRA over 1000 m ²	27 600

§ 3-5 ENDRING AV EKSISTERENDE BEBYGGELSE

Mindre søknadspliktige tiltak etter plan- og bygningsloven § 20-3 eller § 20-4

Arealer er definert som bruksareal (BRA), jf NS 3940.

			Gebyr
3-5-1	Innredning av rom til opphold, teknisk rom, heissjakt eller heismaskinrom		11 900
3-5-3	Sammenslåing eller oppdeling av bruksenheter med annet formål enn bolig	Pr. ny bruksenhet	17 700
3-5-4	Innvendig ombygging av bygg	Pr. etasje for de tre første etasjer	8 000
3-5-5	Innvendig ombygging av bygg hvor tiltaket omfatter flere enn tre etasjer	Pr. etasje f.o.m. etasje nr 4	4 400
3-5-6	Søknadspliktig trapp	Pr stk	4 400

§ 3-6 TEKNISKE INSTALLASJONER - OPPFØRING, ENDRING, REPARASJON

Søknadspliktige tiltak etter Plan- og bygningslovens § 20-3

			Gebyr
3-6-1	Privat stikkledning /separering/tilknytning	1-4 bruksenheter, pr. bruksenhet	4 400
3-6-2	Privat stikkledning/separering/tilknytning	5 og flere bruksenheter, pr bruksenhet	4 000
3-6-3	Offentlige/private felles VA-ledninger	Pr. påbegynt 1000 løpemeter	8 000
3-6-4	Opparbeidelse av private og offentlige hytte- og boligfelt med vei, vann og avløp	Pr. påbegynt 100 løpemeter	8 600
3-6-5	Søknadspliktig endring av sanitæranlegg	1-4 bruksenheter, pr. bruksenhet	4 000
3-6-6	Søknadspliktig endring av sanitæranlegg	5 og flere bruksenheter	17 700
3-6-7	Ventilasjons-, sprinkler-, kulde- og varmepumpeanlegg med vannbåren varme. Eller tilsvarende for bygg med 3 boenheter eller mer, og andre bygg over 500 m² BRA		8 000
3-6-8	Privat avløpsrenseanlegg	Pr. anlegg	4 400
3-6-9	Søknadspliktig montering/endring av pipe	Pr. bolig	2 200
3-6-10	Andre søknadspliktige tekniske installasjoner	Pr. tiltak	4 400

§ 3-7 ANDRE TILTAK

Andre søknadspliktige tiltak etter plan- og bygningslovens § 20-3

		Gebyr
3-7-1	Store parkeringsplasser (flere enn 10 biler)	15 800
3-7-2	Mindre parkeringsplasser (til og med 10 biler)	8 000
3-7-3	Tunneler og offentlige veier - pr. påbegynt 100 meter	8 700
3-7-4	Støyskjerm, lysmast, TV-mast, radiomast, tribuner, enkle fartsoppbygg for skibakker, skitrekke, transportbane, større støttemur høyde over 2 meter o.l.	8 700
3-7-5	Midlertidige tiltak, f.eks boligbrakke på arbeidsplass - som for permanent tiltak, men ikke over kr 8 000,-	
3-7-6	Løsmasse- og fjellarbeider i dagen, grave- og fyllingsarbeid, endring av terreng, private veier og andre søknadspliktige utomhusanlegg. Pr. påbegynt 1000 m ² . Maksimalt gebyr kr 60000.	8 000
3-7-7	Gjerde, mindre støttemur, søknadspliktig levegg o.l.	4 400
3-7-8	Damanlegg, basseng, brønn o.l mindre tiltak	4 400
	Store damanlegg	15 800
3-7-9	Brygger/ badebrygger under 5 løpometer målt fra landfeste, Enkle brygger	4 500
3-7-10	Større brygger: 5-20 løpometer Større bryggeanlegg	8 000
	Mer enn 20 løpometer. Alle avstander målt fra landfeste	15 800
3-7-11	Broer	15 800

§ 3-8 BYGNINGER SOM ER FREDET ELLER REGULERT TIL BEVARING

3-8-1	For søknadspliktige fasadeendring på bygninger som er fredet, eller regulert til «Spesialområde bevaring», og for andre bygg i hensynssone H-570 Bevaring kulturmiljø, reduseres gebyret med 30 %	Minstegebyr	4 400
-------	---	-------------	-------

§ 3-9 ENDRING AV TILLATELSE

For endringssøknader svares 50 % av fullt gebyr. Minstegebyr kr 4 200,- og maksimalt gebyr kr 8 500,- pr tiltak.

KAP. 4 DISPENSASJONER OG ULOVLIGHETSOPPFØLGING M.V.

§ 4-1 ULOVLIGHETSOPPFØLGING

4-2-1	Saksbehandling av ulovligheter etter plan- og bygningsloven betales etter medgått tid. Det skal føres timeliste over medgått tid ifm. ulovlighetsoppfølging	Pr. time	1020
-------	--	----------	------

§ 4-2 OVERTREDELSESSEMBYR

Ved igangsetting av tiltak uten nødvendig tillatelse vil bestemmelsene i pbl § 32-8 om overtredelsesgebyr komme til anvendelse. Størrelse på eventuelt overtredelsesgebyr beregnes etter den til enhver tid gjeldende forskrift.

I hht delegeringsreglementet, vedtatt 15.10.2015 i PS 2015/107, skal vedtak om overtredelsesgebyr behandles av hovedutvalg for plan, teknisk, landbruk og miljø.

Overtredelsesgebyr inntil kr 50 000 kan behandles og gis uten politisk behandling.

§ 4-3 TILTAK SOM KREVER DISPENSASJON - PBL KAPITTEL 19.

For innvilget eller avslått søknad om dispensasjon

4-3-1	Behandling av søknad om dispensasjon fra formål og plankrav i arealplan og byggeforbud i plan og pbl i forbindelse med:	Nybygg/opprettelse av ny eiendom	21 300
		Endring av eksisterende bebyggelse/eiendom	13 900
		Nyanlegg/omlegging av VA-ledninger eller annet underjordisk anlegg.	10 800
4-3-2	Behandling av søknad om dispensasjon fra bestemmelser knyttet til byggverks størrelse, utforming og plassering som er gitt i plan eller pbl. Herunder byggegrenser mot veg og nabogrense, grad av utnytting og andre bestemmelser i pbl og forskrifter som ikke omfattes av § 4-4-1		10 800
4-3-3	Ved behandling av flere dispensasjonssøknader i forbindelse med samme tiltak for hvert forhold utover 1		50 % av satsene over
4-3-4	Ved administrativ behandling av søknaden og når søknaden ikke betinger at saken sendes på høring		75 % av satsene over
4-3-5	Fravik/dispensasjon fra TEK 17		7 600

KAP. 5 RIVING AV BYGNINGER, KONSTRUKSJONER OG ANLEGG PBL §§ 20-3 og 20-4

§ 5-1 TILTAK ETTER PBL §§ 20-3 og 20-4

Når det søkes om riving og gjenoppføring av tiltak som inngår i §§ 5-1-1 og 5-1-2, beregnes det ikke gebyr for riving.

		Gebyr
5-1-1	Mindre bygninger som garasjer, uthus, skorsteiner, murer og andre konstruksjoner	4 400
5-1-2	Eneboliger, tomannsboliger	8 000
5-1-3	For riving av andre bygninger <300 m ²	11 900
5-1-4	For riving av andre bygninger > 300 m ²	15 700

KAP. 6 SKILT OG REKLAME PBL § 20-1 bokstav i) jf. §§ 20-2, 20-3 og 20-4

§ 6-1 BEHANDLING AV SØKNADER

Satsene gjelder pr. stk. Der innretninger settes opp i grupper og /eller på samme fasade, kan gebyret nedsettes til satsen for en innretning, forutsatt at gruppen samlet ikke dekker en større flate enn 35 m².

		Gebyr
6-1-1	Skilt og reklameinnretning over gesims	8 000
6-1-2	Frittstående skilt/reklameinnretninger	8 000
6-1-3	Reklameinnretninger på vegg, mur, gjerde, uthengsskilt	4 400

KAP. 7 HEISER /LØFTEINNRETNINGER PBL § 20-3

§ 7-1 DRIFTSTILLATELSE FOR NYE HEISER, OMBYGGINGER OG STØRRE REPARASJONER AV EKSISTERENDE HEISER

Gebyr omfatter saksbehandling etter pbl og utstedelse av driftstillatelse

		Gebyr
7-1-1	Personheis og vareheis med/uten personbefordring	4 400
7-1-2	Rulletrapper, rullebånd og rullende fortau	4 400
7-1-3	Småheis/trappeheis	4 400

KAP. 8 DELINGSSØKNADER

§ 8-1 SAKSBEHANDLING

Søknadspliktige tiltak etter plan- og bygningslovens § 20-1, første ledd, bokstav m) jf. §§ 20-2 og 20-4.

		U/mangler	M/mangler
8-1-1	For søknad om fradeling av tomt i regulert område, men hvor tomtedeling ikke fremgår av vedtatt plan	6 300	7 700
8-1-2	For søknad om deling med grenser som er i samsvar med fastsatt plan	3 100	3 900
8-1-3	For søknad om fradeling av tomt i uregulert strøk	12 500	15 700
8-1-4	For søknad om fradeling av tilleggsparsell og grensejustering betales for hver eiendom som berøres av justeringen	2 600	3 200
8-1-5	For søknad om tillegg/endring	2 600	3 200

FOR DISPENSASJON I FORBINDELSE MED DELING BENYTTES § 4-3

KAP. 9 UTSLIPPSTILLATELSER ETTER FORURENSNINGSLOVEN

Utslippstillatelse gitt med hjemmel i forurensningsloven § 52 a, jf forurensningsforskriften 1.6.2004 § 11-4, jf forskrift om gebyrer for saksbehandling og kontroll av avløpsvann, Halden kommune Østfold, 1.3.2007-1837.

9-1-1	Avløpsrenseanlegg inntil 15Pe (separat anlegg)	6 300
9-1-2	Avløpsrenseanlegg f.o.m. 15Pe (separat anlegg)	13 500
9-1-3	Behandling av søknader etter kapittel 15, « <i>utslippstillatelse for oljeholdig avløpsvann</i> »	5 700
9-1-4	Tilsyn av anlegg etter forskriftens § 15	3 400
9-1-5	Behandling av tiltaksplaner, jf. forskriften kapittel 2 « <i>graving i forurenset grunn</i> »	13 500
9-1-6	Kontroll av tiltaksplaner som er under gjennomføring ved graving i forurenset grunn, jf. forskriften kapittel 2	3 400
9-1-7	Prøvetaking og analysekostnader for mindre avløpsanlegg som må kontrolleres mer enn 2 ganger pr. år	1 700

KAP. 4 GEBYRFORSKRIFTER ETTER LOV OM EIENDOMSREGISTRERING (matrikkeloven) AV 17. JUNI 2005 NR. 101

Gebyrforskrift med hjemmel i matrikkeloven § 32 og matrikelforskriften av 26.6.2009 nr 864 § 16 fastsettes som følger:

§ 10 OPPRETTING AV MATRIKKELENHET

§ 10.1.1 OPPRETTING AV GRUNNEIENDOM OG FESTEGRUNN OG MATRIKULERING AV EKSISTERENDE UMATRIKULERT GRUNN

Arealgebyr	2019
Areal fra 0 – 300 m ²	13 150
Areal fra 301 – 2000 m ²	28 360
Areal fra 2001 – 20.000m ² – pr påbegynt da.	3 310
Areal fra 20.001 – 100.000 m ² – pr påbegynt da.	1 660
Areal over 100.001 m ² – økning pr påbegynt da.	1 090

Ved samtidig oppmåling av flere tilgrensende tomter som er rekvirert av samme rekvirent, gis følgende reduksjoner i gebyret per sak:

	2019
6-10 saker	10 %
11-25 saker	15 %
26 og flere	20 %

§ 10.1.2 OPPRETNING AV UTEAREAL PÅ EIERSEKSJON

Gebyr for tilleggsareal pr eierseksjon	2019
Areal fra 0 – 50 m ²	7 970
Areal fra 51 – 250 m ²	11 900
Areal fra 251 – 500 m ²	15 840
Areal fra 500-2000 m ²	28 360
Areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da.	3 200

§ 10.1.3 OPPRETNING AV ANLEGGSEIENDOM

Gebyr som for oppretting av grunneiendom	2019
Volum fra 0 – 2000 m ³	28 360
Volum fra 2001 – 20 000 m ³ pr. påbegynt 1000 m ³ .	3 310
Volum over 20 001 m ³ – økning pr. påbegynt 1000 m ³ .	1 660

§ 10.1.4 REGISTRERING AV JORDSAMEIE

Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid.

§ 10.1.5. INNLØSNING AV FESTEGRUNN

For festegrunn som skal innløses til grunneiendom, skal det gjennomføres en oppmålingsforretning. For festegrunner som har målebrev med koordinatbestemte grensehjørner i EUREF89 eller NGO 1948 eller som kan konverteres til EUREF89 gjennom noe beregning, kan oppmålingsforretningen gjennomføres uten ny merking og måling.

Gebyret for dette settes til	7 250
------------------------------	-------

Festegrunner som ikke oppfyller kravet om tidligere oppmåling, gjennomføres med full oppmålings-forretning og med gebyr etter § 11.1.1

§ 10.2 OPPRETNING AV MATRIKKELENHET UTEN FULLFØRT OPPMÅLINGSFORRETNING

Viser til § 11.1.1, 11.1.3 og 11.1.4. (Tidligere midlertidig forretning) kr 7 250,-
I tillegg kommer gebyr for å utføre oppmålingsforretning

§ 10.2.1 AVBRUDD I OPPMÅLINGSFORRETNING ELLER MATRIKULERING

Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avvises eller ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold, settes til 1/3 av gebyrsatsene etter § 11.1 og 11.2

§10.2.2 GEBYR TIL KOMMUNEN NÅR OPPMÅLINGSFORRETNINGSARBEIDET DELVIS BLIR UTFØRT AV KOMMUNEN, DELVIS AV ANDRE

For oppmålingsforretning der deler av arbeidet utføres av andre, fastsettes gebyret til kommunen etter hvor stor andel av arbeidet kommunen utfører.

Følgende prosentskala, regnet av totalgebyret brukes		
1. Kommunens klargjøring	20 %	(for St. vegv. 15%)
2. Varsling og forretningsmøte i marka	20 %	(for St. vegv. 25%)
3. Tekniske arbeider og dokumentasjon	40 %	
4. Registerarbeidene (sluttarbeidene)	20 %	

§ 10.3 GRENSEJUSTERING

§ 10.3.1 GRUNNEIENDOM

Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal. (maksimalgrensen er satt til 500 m²). En eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20 % av eiendommens areal før justeringen.

Areal fra 0 – 250 m ²	11 900
Areal fra 251 – 500 m ²	19 770

§ 10.3.2 ANLEGGSEIENDOM

For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen settes til 1000 m³.

Areal fra 0 – 250 m ³	15 210
Areal fra 251 – 1000 m ³	18 420

§ 10-4 AREALOVERFØRING

§ 10.4.1 GRUNNEIENDOM

Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tinglysing gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift.

Areal fra 0 – 250 m ²	19 770
Areal fra 251 – 500 m ²	32 910
Arealoverf.pr nytt påbegynt 500 m ² medfører en økning av gebyret på	4 660

§ 10.4.2 ANLEGGSEIENDOM

For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen, - ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføring er til stede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum.

Volum fra 0 – 250 m ³	19 770
Volum fra 251 – 500 m ³	32 910
Volumoverføring pr nytt påbegynt 500 m ³ medfører en økning av gebyret på	4 660

§ 10.5 KLARLEGGING AV EKSISTERENDE GRENSE DER GRENSEN TIDLIGERE ER KOORDINATBESTEMT VED OPPMÅLINSFORRETNING

For inntil 2 punkter	5 900
For overskytende grensepunkter pr punkt	680

§ 10.6 KLARLEGGING AV EKSISTERENDE GRENSE DER GRENSEN IKKE TIDLIGERE ER KOORDINATBESTEMT/ ELLER KLARLEGGING AV RETTIGHETER

For inntil 2 punkter	11 900
For overskytende grensepunkter pr punkt	2 590
Gebyr for kartlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid	

§10.7 OPPMÅLINGSFORRETNING OVER SPESIELLE AREALER

For forretninger over større sammenhengende arealer til landbruksformål, allmenne friluftsmål og ferdig regulerte områder som senere skal deles, betales for klargjøring av saken et grunnbeløp på kr. 8520 og det øvrige arbeid etter anvendt tid.

§ 10.8 UTSTEDELSE AV MATRIKKELBREV

Matrikkelbrev inntil 10 sider	175
Matrikkelbrev over 10 sider	350
Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk i takt med den årlige kostnadsutviklingen	

KAP. 5 GEBYRFORSKRIFTER FOR ARBEIDER ETTER LOV OM EIERSEKSJONER § 7

Oppretting av eierseksjoner, nybygg

1 – 3 seksjoner	6 700
4 – 8 seksjoner	7 800
Fra 9 seksjoner, tillegg pr ny seksjon*	670

* Maksimalgebyr: 3 x satsen for 4 - 8 seksjoner.

Oppretting av eierseksjoner, eksisterende bygg

1 – 3 seksjoner	7 700
4 – 8 seksjoner	9 300
Fra 9 seksjoner, tillegg pr ny seksjon*	1 140

* Maksimalgebyr: 3 x satsen for 4 - 8 seksjoner.

Reseksjonering, endring av eierseksjoner i seksjonert sameie

1 – 3 seksjoner eller fellesareal endres	8 300
4 – 8 seksjoner eller fellesareal endres	10 300
Fra 9 seksjoner, tillegg pr ny endret seksjon*	1 350

* Maksimalgebyr: 3 x satsen for 4 - 8 seksjoner.

Befaring

Befaring av eiendom utføres når kommunen finner det nødvendig ved behandling av saken. Gebyret kommer i tillegg til behandlingsgebyr	3600
--	------

Sletting/oppheving av seksjonert sameie

Saksbehandling for å slette seksjoner på en eiendom	2600
---	------

Saker som ikke blir fullført. Når saken ikke kan avsluttes, kommunen avslår søknaden eller søker trekke saken.

Avsluttes en sak før saksbehandlingen er påbegynt, betales ikke gebyr.
Avsluttes en sak etter at saksbehandlingen er påbegynt: Gebyr beregnet etter anvendt timer.

Urimelig gebyr

Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene kommunen har hatt, kan rådmannen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr.
Fullmaktshaver kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunngitt søknad fra den som har fått krav om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.

Forskrift om takster for kommunale vann- og avløpsgebyr

gjeldende fra 1.januar 2019.

Vedtatt med hjemmel i lov om kommunale vass- og avløpsanlegg av 16.03.2012 nr.12 §§ 3 og 5, lov mot vern om forurensning og om avfall av 13.03.1981 nr.6 § 23 og Standard abonnementsvilkår for vann og avløp administrative og tekniske bestemmelser.

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Forskriftens virkeområde

Forskriften gjelder for alle abonnenter som er eller blir tilknyttet offentlig vann- og/eller avløpsnett i Halden kommune enten direkte eller via private ledninger.

Forskriften regulerer alle kommunale gebyr for å knytte seg til offentlig vann- og/eller avløpsnett.

Med hjemmel i lov om kommunale vass- og avløpsanlegg og lov om vern mot forurensning fastsettes vann- og avløpsgebyr på grunnlag av NS 3940. For bolighus fratrekkes 20% av areal (BRA) før gebyr beregnes. For andre bygg beregnes gebyr etter areal (BRA) uten omregning.

Restriksjoner for vannforbruket eller kortere avbrudd i leveranse av vann eller mottak av avløpsvann gir ikke grunnlag for reduksjon i gebyrene.

Som avtalegrunnlag mellom gebyrpliktige i kommunen gjelder, hvis ikke annet er fastsatt i lov eller forskrift med hjemmel i lov, det til enhver tid godkjente «Standard abonnementsvilkår» i kommunen.

Gebyrsatser regulert i denne forskrift vil være gjeldende for alle eiendommer i Halden kommune som er tilknyttet kommunalt vann og /eller avløp.

De gebyrsatser som fremkommer i kommunens gebyrregulativ vil være gjeldende.

Gebyr etter denne forskrift er ikke et enkelt vedtak og kan ikke påklages, jf. forvaltningslovens §28. En forskrift kan ikke fravikes av et forvaltningsorgan med mindre forskriften eller vedkommende hjemmelslov gir adgang til det, jf. forvaltningslovens §40.

§ 1-2. Definisjoner

- a) Med boenhet forstås i denne forskrift bolighus/leilighet/fritidsbolig
- b) En selvstendig boenhet består av ett eller flere rom som er bygd eller ombygd privatbolig eller fritidsbolig/hytte for en eller flere personer. Boenheten må ha egen inngang (adkomst til rommene uten at en må gå gjennom en annen boenhet), bygningsarealet må være godkjent for varig opphold og ha tilgang til kjøkken og WC.
- c) Med næringsenhet forstås i denne forskrift et selvstendig lokale/egen enhet, som er benyttet til næringsvirksomhet. Næringer under samme tak og som ikke er fysisk adskilte og ikke selvstendige vil anses som en næringsenhet, f.eks kjøpesenter med felles inngang, felles gangareal m.m.
- d) Målt forbruk: Vannforbruket faktureres etter avlest vannmåler.
- e) Stipuler forbruk: Vannforbruket beregnes ut i fra bygningens bruksareal (BRA) i h.h.t. NS 3940. Tabell fastsatt av Halden kommune.
- f) Abonnent: Alle bo- og næringsenheter som er tilknyttet kommunens vann- og/eller avløpsnett enten direkte eller via privat ledningsnett.

Kapittel 2. Tilknytningsgebyr

§2-1. Bestemmelser tilknytningsgebyr

I h.h.t. lov om kommunale vass- og avløpsanlegg kreves det tilknytningsgebyr for tilknytning til kommunens vann- og/eller avløpsnett.

- a) Tilknytningsgebyret betales for bebyggd eiendom og ved førstegangsoppføring på eiendom som er eller blir tilknyttet kommunalt vann- og/eller avløpsnett enten direkte eller via private ledninger.
- b) Det skal betales et tilknytningsgebyr pr. eiendom.
- c) For tilbygg/påbygg til bygg på eiendommen tilkommer ikke nytt tilknytningsgebyr. Dersom flere bo-/næringsenheter på eiendommen skal tilkobles gjelder bestemmelsene i kapittel 2 § 2-2 a)-c) og 2-3 a)-c).
- d) For eiendom der bygg som er tilknyttet kommunalt vann og/eller avløp er revet eller brent ned betales ikke tilknytningsavgift dersom det er mindre enn 5 år siden bygning er revet eller brent ned. Dersom det er gått mer enn 5 år siden bygg ble revet/brent ned betales tilknytningsavgift i h.h.t. denne forskrift. Dersom det er flere bygg som er tilknyttet kommunalt vann og/eller avløp på eiendommen skal det ikke betales tilknytningsavgift dersom ikke alle bygg som er tilknyttet kommunalt vann og/eller avløp er revet/brent ned.
- e) Alle fritidsboliger tilknyttet kommunalt vann og/eller avløp skal betale tilknytningsavgift etter satsene i §2-2 a)-c) og §2-3 a)-c).
- f) Kommunen skal sende faktura for engangsgebyr for tilknytning til abonnenten samtidig som igangsettingstillatelse (byggetillatelse) gis. Dersom tilkobling ikke er skjedd innen utløpet av byggetillatelsens varighet kan tilknytningsgebyret kreves tilbakebetalt.

§2-2. Satser tilknytningsgebyret for vann.

- a) Takst A pr. eiendom med inntil 4 boenheter, gårdsbruk, klubbhus for foreninger og idrettslag (ikke idrettshaller).
- b) Takst B pr. eiendom for næring, idrettshaller og andre bygg som ikke er rene boligbygg og boligbygg/fritidsboliger/hytter med mer enn 4 enheter.
- c) Takst C pr. eiendom når det oppføres flere enn 10 bo- eller næringsenheter på eiendommen.
- d) Ved utvidelse av antall boenheter/bygg som ikke er rene boligbygg og andre bygg på eiendommen slik at taksten skal endres, vil faktura for tilknytning utstedes med «ny» takst og tidligere takst blir trukket fra.

§2-3. Satser tilknytningsgebyret for avløp.

- a) Takst A pr. eiendom med inntil 4 boenheter, gårdsbruk, klubbhus for foreninger og idrettslag (ikke idrettshaller).
- b) Takst B pr. eiendom for næring, idrettshaller og andre bygg som ikke er rene boligbygg og boligbygg/fritidsboliger/hytter med mer enn 4 enheter.
- c) Takst C pr. eiendom når det oppføres flere enn 10 bo- eller næringsenheter på eiendommen.
- d) Ved utvidelse av antall boenheter/bygg som ikke er rene boligbygg og andre bygg på eiendommen slik at taksten skal endres, vil faktura for tilknytning utstedes med «ny» takst og tidligere takst blir trukket fra.

Kapittel 3. Årsgebyr

§3-1. Bestemmelser årsgebyr vann og avløp.

- a) Årsgebyr for vann og årsgebyr for avløp består begge av et fastledd og en variabel del. Fastledd er likt for alle, mens den variable delen betales for forbruk vann og forbruk avløp enten ut fra stipulert forbruk eller målt forbruk.
- b) Fastleddet for vann og avløp belastes alle bo- og næringsenheter som er tilknyttet det offentlige ledningsnettet. Gårdsbruk som både er boligenhet og næringsenhet skal ha ett fastledd for vann og ett fastledd for avløp. Ved flere boligenheter på gården skal det være ett fastledd vann og ett fastledd avløp pr. boenhet.
- c) Dersom en eiendom er tilknyttet kommunalt vann- og avløpsnett, men velger å bruke privat vannkilde må tilkoblingen til kommunalt vannledningsnett plomberes for at årsgebyr skal unngås. Plombering skal utføres av Halden kommune, teknisk drift. Dersom plombering ikke kan dokumenteres på korrekt måte skal årsgebyr i h.h.t. §3-2 betales. Ved tilknytning til privat vann og kommunalt avløp kan årsgebyr avløp måles ved vannmåler på privat vann. Avløpet kan også stipuleres etter tabell i §3.4 a) og b)
- d) Midlertidig fritak for årsgebyr (fast og variabel del) gis kun dersom vannet stenges på hovedledning/klave, eller om første stoppekran plomberes. Dette skal utføres av Halden kommune.

Ved eiendommer med flere boenheter hvor vannet til den enkelte enhet ikke kan stenges separat kan det ikke gis fritak for årsgebyr for en enkelt del.

§ 3-2. Satser årsgebyr

Gjeldende satser for fastledd vann og fastledd avløp samt pris pr. m³ vann og avløp som er brukt/stipulert er nedfelt i kommunens gebyrregulativ.

§ 3-4. Stipulert forbruk

a) Eneboliger og selveide leiligheter

Bruksareal	Stipulert vannforbruk
Inntil 99 m ²	160 m ³
100 – 139 m ²	200 m ³
140-199 m ²	280 m ³
200-249 m ²	400 m ³
250-299 m ²	500 m ³
300-350 m ²	600 m ³

Videre trinn på 50m² inntil 1000m². Over 1000m² trinn på 100m². Økning 40m³ pr. trinn.

b) Flerfamilieboliger (også tomannsboliger og hybelleiligheter)

Bruksareal	Stipulert vannforbruk
Inntil 79 m ²	120 m ³
80 – 99 m ²	160 m ³
100-119 m ²	200 m ³
120-139 m ²	240 m ³
140-159 m ²	280 m ³
160 -179 m ²	320 m ³
180- 199 m ²	360 m ³
200-219 m ²	400 m ³
220-239 m ²	440 m ³
240-259 m ²	480 m ³
260-279 m ²	520 m ³
280-299 m ²	560 m ³
300-350 m ²	600 m ³

Videre trinn på 50m² inntil 1000m². Over 1000m² trinn på 100m². Økning 40m³ pr. trinn.

§ 3-5. Fritidsboliger/hytter

Alle fritidsboliger/hytter tilknyttet kommunalt vann- og/eller avløpsnett etter 01.07.2013 skal ha egen vannmåler. For fritidsboliger/hytter godkjent tilkoblet kommunalt vann- og/eller avløpsnett før 01.07.2013 kreves ikke vannmåler. For fritidsboliger/hytter hvor vannmåler ikke kreves blir vann- og avløpsgebyr stipulert etter tabell i § 3-4 a) og b). For disse fritidsboligene/hyttene kan det monteres vannmåler å betale vann- og avløpsgebyr etter målt forbruk.

§ 3-6. Annen bebyggelse

For all annen bebyggelse settes forbruk til 1,5 m³ pr. m² pr. år.

Kapittel 4. Øvrige gebyr vann og avløp.

§4-1. Vanngebyr.

Følgende priser er nedfelt i kommunens gebyrregulativ:

Vannavstenging

Påkoblingsgebyr ved åpning av avstengt vannledning

Kommunal avlesing av vannmåler

§4-2. Avløpsgebyr.

Følgende priser er nedfelt i kommunens gebyrregulativ:

Tømming av septiktank inntil 3m³

Tømming av septiktank pr. m³ over 3m³

Tømming av minirensesanlegg inntil 3m³

Tømming av minirensesanlegg pr m³ over 3 m³

Tilsynsgebyr spredte avløpssystem pr. tilsyn

Sluttømming ved utkobling av septiktank/slamavskiller

Abonnenter som ikke er tilkoblet kommunalt avløpsnett betaler for tømming av tank og transport av slam til Remmendalen avløpsrenseanlegg samt behandling av slam ved Remmendalen avløpsrenseanlegg.

Kapittel 5. Vannmålere.

§ 5-1. Bestemmelser for vannmåler

- a) De abonnenter som har installert vannmåler skal betale vann- og avløpsgebyr etter pris pr. m³ vann i h.h.t kommunens gebyrregulativ.

§ 5-2. Installasjon av vannmåler

- a) Anskaffelse og vedlikehold av vannmåler er abonnenten selv ansvarlig for og bekoster selv.
- b) Vannmåleren skal plasseres inne i bygningen så nær innføringen som mulig, og før første koblingsledning. Vannmåler bør plasseres i rom med sluk.
- c) Ansvarlig rørlegger skal melde installasjonen til kommunen på skjema som finnes på kommunens hjemmeside. Målnummer og målerstand må oppgis. For utskifting av vannmåler må disse data også oppgis for måler som demonteres. Det samme gjelder for måler i bygning som rives/utgår på annen måte.
- d) Ved overgang til målt forbruk er bindingstiden ett år.
- e) Dersom abonnenten ønsker å gå tilbake til stipulert forbruk kan endringen tre i kraft først når fakturert periode og bindingstiden på ett år er utløpt.
- f) Avregistrering av vannmåler skjer ved bruk av kommunens skjema for dette. Skjema ligger på kommunens hjemmeside.
- g) Dersom abonnenten mener at vannmåleren viser feil må abonnenten for egen regning besørge testing av vannmåleren i godkjent laboratorium. Dersom vannmåleren stopper eller viser feil er det abonnentens plikt å skifte eller reparere denne for egen regning. Forbruket vil i denne perioden stipuleres etter skjønn.
- h) Avlesning av vannmåler foretas en gang hvert år. Abonnenten foretar avlesning og melder inn til kommunen innen fastsatt frist. Kommunen har rett til å foreta kontrollavlesning av vannmåler.
- i) Dersom avlesning av vannmåler ikke utføres til bestemt tid eller data ikke meldes inn til kommunen stipuleres årsforbruket etter skjønn.
- j) Avregning av forbruk foretas kun ved årsskifte. Ved eierskifte må en eventuell fordeling ordnes av de involverte parter.
- k) Kommunen kan gi abonnenten pålegg om utbedring av defekt vannmåler innen angitt frist. For perioden vannmåler er defekt vil forbruk bli stipulert etter skjønn.

Kapittel 6. Svømmebasseng.

§6-1. Avløp fra basseng.

Avløp fra basseng på bolig- og fritids-/hytteeiendom skal ikke føres til kommunal spillvannsledning eller fellesledning spillvann og overvann. Avløp fra basseng på bolig- og fritids/hytteeiendom kan tilkobles kommunal separat overvannsledning, ikke fellesledning.

Bestemmelsene i ovenstående avsnitt gis tilbakevirkende kraft.

Dersom det blir fakturert etter målt forbruk (vannmåler) skal det monteres vannmåler på basseng for å få godkjent fratrekk avløp basseng. Det gis ikke fratrekk for avløp basseng dersom det blir fakturert etter stipulert forbruk.

Forskrift om feiing og tilsyn i Halden kommune 2019

Hjemmel

Brann- og eksplosjonsvernloven, med tilhørende Forskrift om brannforebygging av 01.01.2016. Pålegger kommunene å organisere brannforebyggende arbeid.
Forskrift om brannforebygging. Kap 2, § 6 samt kap 4, § 17.

«Kommunen skal sørge for at røykkanaler i fyringsanlegg som brukes til oppvarming av byggverk, blir feiet ved behov. Feiingen skal utføres på en faglig tilfredsstillende måte som medfører minst mulig ulempe for eiere og brukere. Etter feiingen skal feier sørge for at all sot blir fjernet og brakt til egnet sted.

Kommunen skal sørge for at det ved behov blir ført tilsyn med fyringsanlegg som brukes til oppvarming av byggverk. Kommunen skal også sørge for at det blir ført tilsyn med fyringsanlegg etter brann eller eksplosjon i eller i tilknytning til fyringsanlegget.»

Økonomi

Feiing og tilsyn er en lovpålagt oppgave som skal være selvfinansiert med feie- og tilsynsgebyr. Kommunen kan derfor ikke kreve høyere avgift enn hva driften av tjenesten faktisk koster.

Det kan dokumenteres at administrasjon og utførelse av tjenesten for fritidsboliger er mer ressurskrevende, og det legges derfor opp til noe høyere avgift for fritidsboliger.

For lovpålagt feiing og tilsyn med ildsteder og fyringsanlegg betales for 2019:

- | | | | |
|----|--|-------------|-------------|
| 1. | 1, 2 og 3 etg. piper | pr. pipeløp | kr 389.50,- |
| | 4, 5 og 6 etg. piper | pr. pipeløp | kr 460.50,- |
| | Pr. ekstra pipeløp | | kr 106,- |
| 2. | Fritidsboliger | | kr 495.50,- |
| 3. | Særskilte brannobjekter (§-13 bygg) Pr time. Se pkt 4. | | kr 689,- |
| 4. | Øvrige tjenester som ikke omfattes av lovpålagt feiing og tilsyn.
Herunder fresing, kontroll montering av nytt ildsted, fjerning av gjenstander i røykkanaler, feiing av fyrkjeler, o.l. betales pris pr. time. | | kr 689,- |
| 5. | Utenfor ordinær tjeneste / arbeidstid betales overtid og evt helgetillegg i henhold til tariffavtale. | | |

6. Tjenesten er behovsprøvd. Det betyr at feiing og tilsyn utføres etter mengde sot, bruk av fyringsanlegg, eller annen risiko. Feiing skal dog ikke utføres sjeldnere enn hvert fjerde år.
7. Avgift kreves inn flat. Dette betyr at kostnaden belastes med lik sum pr år. Alle priser inkluderer nødvendig kjøring og materiell. Avgift blir innkrevd sammen med øvrige kommunale avgifter gjennom kommunen.

Faglig utførelse

1. Varsling av feiing og tilsyn skal skje i god tid. For fritidsboliger kreves lengre varslings tid enn for boliger. Feiervesenet vurderer til en hver tid hva som er mest hensiktsmessig.
2. Eier av bolig / fritidsbolig skal sørge for at feier har tilfredsstillende og typegodkjent adkomst på taket. Eier plikter også ha tilgjengelig typegodkjent stige tilgjengelig på bakken for atkomst til taket. Feier medbringer egen stige for bruk hvor dette er mest hensiktsmessig.
3. Dersom feiing og tilsyn ikke kan utføres pga. forhold som skyldes eier/ bruker av bygg løper feiegebyr som om tjenesten var utført. På samme måte utføres feiing og tilsyn på nytt, uten ekstra kostnad for eier / bruker, dersom tjenesten ikke kan utføres til avtalt tid av feiervesenet.
4. Eier / bruker av private bygg kan selv foreta feiing ved behov. Slik feiing skal kontrolleres av kommunen og fritar ikke for gebyr.
5. Feiervesenet skal dokumentere feiing og tilsyn i eget system. Tjenesten skal utføres i samsvar med Forskriftens bestemmelser slik at brukere av tjenesten får nødvendig hyppighet, kvalitet og service.
6. Eiendommens og fyringsanleggets stand, alder og bruk, avgjør tilsynets hyppighet. Tilsyn skal ikke gjennomføres sjeldnere enn hvert sjette år. Hvis tilsyn ikke blir gjennomført på varslet dag, skal tilsyn varsles på nytt i «Andre gangs varsling».

Forskrift om anløpsavgift

GJELDENDE FRA 1. JANUAR 2019

1: Hjemmel:

Fastsatt av Halden kommunestyre den 14.12.2017 med hjemmel i lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann (havne- og farvannsloven) § 25 og forskrift 20.12. 2010 nr. 1762: Forskrift om kommunenes beregning og innkreving av anløpsavgift.

§1 Virkeområde

Anløpsavgiften gjelder innenfor kommunegrensene til Halden kommune– betegnet avgiftsområdet Halden havn. Forskriften regulerer beregning og innkreving av anløpsavgift.

§2 Avgiftsplikt

Fartøy som anløper avgiftsområdet Halden havn skal betale anløpsavgift. Anløpsavgiften skal ilegges per anløp. Med et anløp menes en inn- og utseiling. Ved flere anløp til havn i kommunen i løpet av samme døgn, ilegges avgift kun en gang.

Unntatt fra plikt til å betale anløpsavgift er:

- a) fartøy med største lengde under **1m05** meter
- b) bergings- og isbryterfartøyer i forbindelse med berging og isbryting
- c) orlogsfartøy, norske og utenlandske
- d) Kystverkets fartøy i forbindelse med arbeid i farvannet
- e) fartøy som anløper havn på grunn av skade eller nødstilstand og fartøyet ikke laster, losser eller tar om bord passasjerer
- f) fartøyer som passerer avgiftsområdet uten å anløpe eller ankre i avgiftsområdet Halden havn

Halden havn kan fritta andre fartøy enn de som er nevnt i andre ledd fra plikten til å betale anløpsavgift.

§ 3. Kostnader som dekkes av anløpsavgiften

Anløpsavgiften dekker kommunens kostnader knyttet til sikkerhet og fremkommelighet i kommunens sjøområde, samt utøvelse av offentlig myndighet med hjemmel i eller i medhold av havne- og farvannsloven. Dette vil være kostnader til navigasjonsinnretninger, investeringer og vedlikehold i farleden, fjerning av hindringer i farvannet, oppsynsfunksjoner, isbryting og fastsettelse og håndhevelse av ordensforskrifter.

§ 4. Beregning av anløpsavgift

Anløpsavgiften beregnes på bakgrunn av fartøyets bruttotonnasje (BT) slik den er angitt i fartøyets internasjonale målebrev som er i henhold til Den internasjonale konvensjonen om måling av fartøyer av 1969. Dersom fartøyets BT ikke fremgår av målebrevet, fastsettes denne av administrasjonen i Halden havn basert på beregning av BT for tilsvarende fartøy.

Prisliste

Anløpsavgiften betales etter følgende satser:

Tonnasjekostnad	Tonnasje	Kr/BT
Av de første	1000	kr 0,85
Av de neste	2000	kr 0,85
Av de neste	2000	kr 0,80
Av de neste	5000	kr 0,75
Av de neste	10000	kr 0,50
Av de neste	10000	kr 0,40

Alle priser er eks. mva

Minsteavgift fastsettes til kr 1650,- for alle typer fartøy som omfattes av krav om å betale anløpsavgift.

For fartøyer som anløper hyppig, kan administrasjonen bestemme at det bare skal betales avgift for et bestemt antall anløp i en kalendermåned. Det kan dessuten fastsettes månedsavgift.

Fartøyer som hovedsakelig oppholder seg i havnen uten å forlate avgiftsområdet, betaler avgift for sin bruk av farleden og havnen. Avgiften kan regnes på måneds- eller årsbasis, og det bør skilles mellom fartøyer i stadig fart og henliggende fartøy.

§ 5. Rabattordninger

Halden havn kan fastsette rabattordninger, herunder årsavgift eller sesongavgift.

Rutegående linjeskip kan gis en reduksjon på 25 % av satsene. Halden havn avgjør hvorvidt et fartøy kommer inn under rabattordningen.

- a) For skip med Enviromental ShipIndex (ESI) kan det gis rabatt på inntil 30 % for anløpsavgiften. Halden havn vurderer det enkeltes skips ESI for rabatt, men det må ha høyere ESI en 15.

§ 6. Klage

Enkeltvedtak som treffes etter forskriften kan påklages etter bestemmelsene i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker. Kystverkets hovedkontor er klageinstans for vedtak fattet av Halden havn.

§ 7. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. januar 2019.

2: GENERELLE BESTEMMELSER

Innledning

Ny havnelov er iverksatt fra og med 1. januar 2010, med overgangsbestemmelser for 2010 og 2011. Ny lov innebærer, med unntak av anløpsavgiften, mulighet for fri prissetting for havnens salg av varer og tjenester.

Formål

Avgifter og vederlag skal sammen med havnens øvrige inntekter bringe tilveie de midler havnen trenger til administrasjon, drift, vedlikehold og nødvendig utbygging av anlegg og installasjoner m.v.

Prisliste

Prislisten er bygd opp etter lov om havner og farvann av 17. april 2009 nr. 19.

Periode

Prislisten gjelder for budsjettåret.

Rabattordninger

Administrasjonen kan fastsette rabattordninger.

3. VEDERLAG

3.1 VAREVEDERLAG

Beregningsgrunnlag for vare er dens vekt i metriske tonn. Volumgods regnes om til vektenhet ikke mindre enn $1 \text{ m}^3 = 0,5 \text{ tonn}$. For containere og andre lastebærere kan det nyttes enhetspris pr. container eller lastebærer.

Beregningsgrunnlag for passasjergebyr

Passasjergebyr beregnes pr. passasjer.
Oppkreving av vederlag og gebyrer

I forbindelse med bruk av offentlige kaier, arealer og innretninger, kan administrasjonen pålegge havneoperatøren å oppkreve vederlag og gebyrer på vegne av havna.

Faste avtaler om leie av hele eller deler av kaianlegg og andre havneinnretninger

Administrasjonen kan inngå faste leieavtaler for hele eller deler av et offentlig kaianlegg eller havneinnretninger. Leiebeløpet skal dekke de kostnader som kan henføres til leieobjektet og bruken av dette.

Ettergivelse og nedsettelse

Administrasjonen kan, når særlige omstendigheter foreligger, bestemme at påløpte vederlag og gebyrer i enkelte tilfeller nedsettes eller ettergis. Administrasjonen kan helt eller delvis ettergi påløpte vederlag og gebyrer.

3.2 KAIVEDERLAG

a. Kaivederlaget svares pr. påbegynt døgn liggetid.

b. Liggetiden regnes fra fartøyet fortøyer og inntil det kaster loss. Del av døgn på 6 timer eller mindre regnes for ½ døgn. Det betales dog alltid kaivederlag for minst 1 døgn.

For fartøyer som etter ordre fra Halden havn, må forhale fra kaien for å gi plass for annet fartøy og deretter legger til kaien igjen, regnes liggetiden som om fartøyet hele tiden har ligget ved kaien. Men hvis fraværet fra kaien overstiger 3 timer, skal det skje tilsvarende fradrag i den beregnede totale liggetid. Skifter et fartøy fra en plass ved offentlig kai til en annen, uten i mellomtiden å ha vært utenfor havnedistriktets grenser, blir liggetiden å beregne som om fartøyet hadde ligget ved kaien uten avbrytelse.

c. Administrasjonen kan bestemme at det skal betales kaivederlag bare for et bestemt antall anløp i løpet av en kalendermåned og det kan også fastsettes månedsgebyr.

d. Et fartøy som fortøyer utenfor et annet fartøy som ligger ved kaien, skal betale kaivederlag som om skipet var fortøyd til kaien.

e. Administrasjonen fastsetter minste vederlag pr døgn til kr. 750,- for alle typer fartøy som skal betale kaivederlag, maksimalt kaivederlag pr døgn fastsettes til kr 7 500,-

3.3 PRISLISTE FOR KAIVEDERLAG

Halden Havn bruker fartøyets BT som beregningsgrunnlag for kaivederlag.

Dersom BT for et fartøy ikke er oppgitt i målebrev, bestemmes dette av administrasjonen etter skjønn. Det betales en flat sats pr. BT.

Kaivederlag: kr 0,55 pr. BT

Det er utarbeidet eget havnereglement for fritidsfartøyer.

Fartøyer som hovedsakelig benyttes innenfor kommunens sjøområde, kan etter administrasjonens nærmere bestemmelser tilstå stasjonsplass og skal i så

tilfelle betale pr. løpemeteter i henhold til prisliste.

Fartøyer som er tilstått stasjonsplass, skal når de lossers/laster, går med betalende passasjerer må betale kaivederlag etter ordinære satser.

Selv om et fartøy er tilstått stasjonsplass må det finne seg i å bli anvist annen kaiplass når administrasjonen forlanger det.

Fartøyer som hovedsakelig brukes innenfor kommunens sjøområde og som er tilstått stasjonsplass, betaler kr. 50,- pr. l/meter + 20 % fartøyslengde pr. måned

Halden havn kan kreve opplysninger fra privat kaieier eller driftsansvarlig.

3.5 VAREVEDERLAG

- Varegebyr gjelder for alle varer som fraktes med skip til eller fra havnen over offentlig kai.
- For varer som ankommer havnen i transitt og som videreforsendes med fartøy, beregnes varegebyr kun en gang.
- Varegebyr pålegges også varer som overføres fra et fartøy til et annet uten å passere kaianlegget.
- Varegebyret for inngående varer påhviler varemottaker, og for utgående varer påhviler gebyret vareavsender. Dette er ikke til hinder for at Halden havn kan avtale med lokal representant for vareeier om annen form for innkreving av varegebyr eller at gebyret innberegnes i frakten.

TYPE GODS PRIS ENEHET

Flytende bulkvarer	Kr 5,25	Pr. tonn
Tørre bulkvarer	Kr 9,25	Pr. tonn
Trelast, tømmer og flis	Kr 10,50,-	Pr. tonn
Andre tørre bulkvarer	Kr 10,50	Pr. tonn
Kjøretøy	Kr 90,-	Pr. kjøretøy
Øvrige varer	Kr 12,05	Pr. tonn
Container med last –fast pris	Kr. 250,-	

Alle priser er eks mva.

Volumgods regnes om til vektenhet ved at 2 kubikkmeter ikke skal være mindre enn 1 tonn.

Varevederlag dekker lagring av varer på kai eller arealer inntil 48 timer etter endt lossing.

Av varer som blir liggende over 48 timer etter endt lossing plikter varemottager eller varesender å betale til Halden havn for hvert døgn etter følgende takster:

På åpent areal for den etterfølgende tid kr. 2,50 pr. m ² pr. døgn

Når varer ønskes lagret på kai i lengre tid enn 48 timer etter endt lossing kan Halden Havn etter søknad gi tillatelse til slik lagring etter følgende takster:

UTEAREAL: Kr. 8,00 pr. m ² pr. mnd.
Redskap, herunder trucker paller, tilhengere lasteflak tilhørende trafikanter Kr 12,- m ² /mnd.

Lagringstid under 7 dager etter endt utlossing regnes som ½ måned. Ellers regnes hele måneder.

Belastningen på kaiene / uteareal må begrenses til det enhver tids gjeldende akseltrykk/tillatt belastning tonn pr. m² på kaiene.

Vederlag for jernbanevogner og kjøretøyer

Jernbanevogner som lastes/losses på havnevesenets spor	Kr 100,- pr vogn
For alle kjøretøyer som parkeres på soneparkering	Kr 50,- pr transportenhet/døgn
Parkeringsplass innenfor havnevesenets område	
Lastebiler, tilhengere, containere (pr enhet)	Kr 5000,- pr år

4 Salg av varer og tjenester

4.1 Salg av ferskvann og båtmannstjeneste

Til skip og vannbåter m.v. etter målt kvantum enten gjennom måler eller ved	
Påfylling av en på forhånd peilet tank av bestemt innhold, per m ³ :	kr 50,00
Minstepris pr. levering	kr 1000,00
Båtmannstjeneste anløp	kr 1500,00
Båtmannstjeneste avgang	kr 1500,00

Vannlevering skjer normalt i havnens åpningstid. Ved levering av vann på lørdager, søndager og helligdager eller etter ordinær arbeidstid på hverdager, blir vannfyllerens overtidsbetaling belastet mottakeren gjennom tillegg på regningen.

5 ISPS-gebyr mv.

Gjeldende ISPS-gebyr og avfallsgebyr (skipsrenovasjon) i Halden havn.

Type	gebyr	Sats	Enhet
ISPS –SKIP:			
Alle	skip	Kr 150,-	Pr. anløp
ISPS-VARER			
Container med	varer	Kr 10,-	Pr container
Kjøretøy		Kr 5,-	Pr kjøretøy
Øvrige	varer	Kr 0,50	Pr tonn
ADGANGSKORT			
Årsgebyr for ID/adgangskort		Kr 300,-	Pr. kort
Vederlag for renovasjon		Kr 115,-	Pr anløp.

6. Bruk av havnevesenets mannskap, havnebåt og traktor mv.

Priser eks mva:		
Traktor	Kr 650,-	Pr time
Havnebåt:	Kr 1 000,-	Pr time
Truck og lift	Kr. 300,-	Pr time
Arbeidsflåte katamaran	Kr 1 000,-	Pr døgn
Pris mannskap:		
Arbeid hverdager kl. 07-15	Kr 400,- pr person	Pr time
Arbeid hverdager kl. 15-19	Kr 600,- pr person	Pr time
Arbeid hverdager kl.19-07	Kr 700,- pr person	Pr time
Lørdag/søndager kl. 00-24	Kr 840,- pr person	Pr time

Alle priser eks mva.

6 Gjestehavnen

Døgnavgift	Pris lavsesong 1/3-19/6 og 15/8-31/10	Pris Høysesong 20/6-15/8
Under 10 m (33 f)	150	250
10-12 m (33-40 f)	200	300
12-15 m (40-50 f)	250	350
15-20 m (50-60 f)	350	450
20-25 m (60-75 f)	450	550
Over 25 m (75 f)	Egen avtale (meldepliktig fartøy)	Egen avtale (meldepliktig fartøy)

7 Kommunale bryggeplasser

I kommunale bryggeanlegg praktiseres prissetting etter bredden på plassen pr. meter, eller lengden på plassen pr. meter (der hvor det finnes slike plasser). Prisene er de samme for alle bryggeplassene og områdene i kommunen. I Tista kan tildelt plass benyttes hele året, mens plassene på Indre Havn har sesong mellom 01.04 og 01.11. Ønskes kun vinterplass i Tista, prises den til kr. 2000,- (1.11-01.04). En plass som ikke benyttes disponeres av Halden havn i den perioden den ikke brukes. Bruk av strøm blir fakturert i vintersesongen etter satser fra strømleverandør. Det er utarbeidet eget havnereglement for de kommunale bryggeplassene.

Alle områder	Pris pr breddemeter	Pris pr lengdemeter (langsides tillegging)	Vinterplasser 01.11-01.04
Helårsplasser i Tista	2000	850	
Sesongplass på Indre Havn 01.05-01.11	2000	850	2000 ekstra Vinterplasser på indre havn
Kun Vinterplass i Tista			2000
Mølen – opplag på land		350	
Bøyeplasser	Helårs 3000		

Eksempler:

En helårsplass i Tista med 3 meters bredde koster kr 6000,-

En sesongplass på Indre havn på 3,5 meters bredde koster kr 7000,-

Priser inkl. mva

8 Forskrift om gebyrer

Forskrift om gebyrer for behandling av søknad om tillatelse etter LOV 17. april 2009 nr. 19 om Havner og Farvann § 27, første ledd.

§ 1 Formål

Forskriften regulerer beregning og innkreving av saksbehandlingsgebyr til Halden Havn

§ 2 Virkeområde

Saksbehandlingsgebyr gjelder søknad om tillatelse for tiltak som utløser søknadsplikt etter lovens § 27 første ledd innenfor kommunegrensene til Halden – betegnet som kommunens sjøområde.

Saksbehandlingsgebyret gjelder kun tiltak som krever tillatelse i første instans fra kommunen. Dette

omfatter også tiltak på land hvis det påvirker sikkerhet og framkommelighet i det tilliggende farvannet.

§ 3 Avgiftsplikt

Bygging, graving, utfylling og andre tiltak som kan påvirke sikkerheten og framkommeligheten i kommunens sjøområde, krever tillatelse av kommunen hvor tiltaket settes i verk. Som tiltak regnes fortøyningsinstallasjoner, kaier, brygger, utdypning, dumping, opplag av fartøyer, lyskilder, kabler og rør. Halden havn kan ikke gi tillatelse til tiltak som vil stride mot bestemmelser gitt i eller i medhold til nevnte lov.

Saksbehandlingsgebyr utstedes normalt av Halden havn ved mottagelse av søknad, og beløpet skal være innbetalt før en sak ferdigbehandles. Hvis tidshensyn tilsier det, kan gebyret vedlegges vedtaket. Et tiltak kan ikke iverksettes før gebyret er betalt.

§ 4 Kostnader som dekkes

Saksbehandlingsgebyret dekker kostnader Halden havn har for behandling av søknader etter § 27, første ledd i Havne- og farvannsloven. Kostnadene omfatter lønnsutgifter, administrative kostnader og direkte kostnader knyttet til møter og befarung. Det skal ikke ilegges mva på disse gebyrene. Inntektene kan ikke overstige nødvendige kostnader i Halden havn knyttet til behandlingen.

Gebyret skal ikke omfatte kostnader som dekkes gjennom andre avgifter eller vederlag i medhold til lov av 17.april 2009 nr. 19 om havner og farvann.

§ 5 Beregning av saksbehandlingsgebyr

Det beregnes 3 tiltaksklasser.

Tiltaksklasse 1

Mindre arealbruk

Kurante saker i forhold til grunnforhold og avklarte konsekvenser for tredjepart, samt at tiltaket er i tråd med juridisk bindende arealplan (reguleringsplan)

- Enkeltstående flytebøyer
- Små og ikke kommersielle flytebrygger med inntil 2 fortøyningsplasser for fritidsfartøy

Pris

4 timer a kr. 650,-

Tiltaksklasse 2

Middels arealbruk samt at eierforhold og tilflottsrett er avklart og oversiktlig. I tillegg må forhold knyttet til juridisk bindende arealplan samt konsekvenser for alle berørte parter være avklart.

- Mindre grupper fortøyningsbøyer
- Middels store flytebrygger, eller utvidelse av anlegg inntil 10 fortøyningspunkter.
- Flytende bølgebrytere
- Dumping av rene masser, eller utfylling i sjø inntil 500 m³
- Private kaier til ikke-kommersiell bruk
- Opplag av flytende konstruksjoner eller fartøy under 500 BT for en periode på under 6 mnd.

Pris

8 timer a kr 650,-

Tiltaksklasse 3

Vesentlig arealbruk som ellers ville kunne ha moderat eller stor innvirkning på sikkerhet og framkommelighet i farvannet. Det legges til grunn avklarte eierforhold og tilflottsrett, oversiktlig og avklarte konsekvenser for mulig berørte og at tiltaket er i tråd med juridisk bindende arealplan.

- Store grupper fortøyningsbøyer
- Store flytebrygger med mer en 10 fortøyningspunkter for fritidsbåter
- Opplag av flytende konstruksjoner eller fartøy over 6 mnd. eller med størrelse over 500 BT.
- Store utfyllinger i sjø, mer en 500 m3
- Molanlegg eller sjete`ved utfylling i sjø.

Pris.

12 timer a kr 650,-

§ 6 Klage

Enkeltvedtak som treffes etter denne forskriften kan påklages etter bestemmelsene i lov februar 1967 om behandling i forvaltningssaker. Kystverkets hovedkontor er klageinstans på vedtak fattes av Halden havn.

§ Ikraftttredelse

Forskriften trer i kraft 1.1.2019.